

Sociala värden i olika sociala världar,
delrapport 4.

Hyllie

av Mikael Stigendal

LEVNADS
undersökningen

Förord.....	5
1. VARFÖR?	9
1.1 Projektets bakgrund.....	10
1.2 Projektets syften	11
1.3 Projektets resultat.....	12
1.4 Rapportens disposition.....	13
2. PERSPEKTIV	17
2.1 Människosyner.....	19
2.2 Sociala krafter	20
2.3 ... i minst sju dimensioner.....	20
Varför finns stadsdelen?	20
Hur finns stadsdelen?.....	21
Vem bor i stadsdelen?.....	21
Vad gör stadsdelsborna?.....	21
Vilka resurser har stadsdelsborna?	21
Vad är meningen med stadsdelen?.....	22
Vem bestämmer och vad?	22
2.4 Perspektiv på segregation	22
2.5 Olika sociala världar.....	23
3. SOCIALA VÄRDEN I HYLLIE.....	25
3.1 TID OCH RUM.....	26
3.1.1 Ålder, storlek, upplåtelseform och täthet.....	26
3.1.2 Boendekvalitet	30
3.1.3 Sammanfattning	34
3.2 BEFOLKNING	35
3.2.1 Demografi.....	35
3.2.2 Hälsa	41
3.2.3 Kontinuitet.....	43
3.2.4 Sammanfattning	44
3.3 SOCIALA STRUKTURER.....	45
3.3.1 Klass.....	46
Förvärvsfrekvens och arbetslöshet	46
Klasstruktur.....	47
3.3.2 Familj	50
3.3.3 Sociala nätverk.....	52
3.3.4 Sammanfattning	54
3.4 RESURSER.....	56
3.4.1 Utbildning	57
3.4.2 Ekonomi.....	58
3.4.3 Social kompetens	61

Engagemang.....	61
Initiativ.....	64
Samhällsintresse.....	68
3.4.4 Sammanfattning.....	70
3.5 KULTURER.....	72
3.5.1 Identiteter.....	72
3.5.2 Kulturella engagemang.....	74
3.5.3 Sammanfattning.....	76
3.6 MAKT.....	77
3.6.1 Barnomsorg, skola och vård.....	77
3.6.2 Stadsdelsreformen.....	79
3.6.3 Egenmakt.....	82
3.6.4 Sammanfattning.....	87
3.7 HELHET.....	89
3.7.1 Bäst i stadsdelen.....	89
3.7.2 Sämst i stadsdelen.....	91
3.7.3 Favoritområde i Malmö.....	93
3.7.4 Levnadsförhållanden.....	94
3.7.5 Sammanfattning.....	96
4. SLUTSATSER.....	97
4.1 Sociala värden	98
Rumslig segregation.....	98
Demografisk segregation.....	98
Strukturell segregation.....	99
Resurssegregation.....	99
Kulturell segregation.....	99
Maktsegregation.....	99
4.2 ... i olika sociala världar.....	100
5. HUR?	103
5.1 Konstruktionen av frågeformuläret.....	104
5.2 Rekrytering och utbildning.....	105
5.3 Urvalet.....	105
5.4 Arbetsorganisationen.....	106
5.6 Analys och tolkning.....	106
5.7 Svarsfrekvens.....	107
Tabellförteckning.....	111
Aktuella referenser och inspirationer.....	114

Förord

Många har del i Levnadsundersökningen. Många har bidragit med sitt arbete, sin fantasi och kreativitet. Andra har bidragit med beslut, ledarskap, administrativ förmåga och kunskaper. Vissa har också bidragit med starka känslor. Många har brytt sig. Nu är det dags för ett stort tack till alla.

Ett stort tack först till alla deltagare.

Etapp 1: Södra Innerstaden och Husie (950327-950617 & 950807-951124)

Lilian Andersson, Dragutin Dolenc, Eva Eriksson, Renée Gadde, Tamara Grabed, Bengt Gustafsson, Kajsa Gullander, Mi Höglund-Rydén, Barbro Jarnhäll, Käthe Johansson, Ing-Marie Lindberg, Katarina Mårtensson, Gunnel Olsson, Wivi-Anne Petersson, Jiri Polak, Veronica Seguel, Cecilia Ståhlberg, Juan Angel Tapia, Barbro Warius och Marie Ågren

Etapp 2: Fosie, Hyllie och Oxie (960401-060614 & 960819-961004)

Madelaine Andersson, Ann-Christin Bergholm, Lasse Bergquist, Carole Book, Anders Durango, Birgitta Ekbladh, Margareth Hindsö, Torsten Hultman, Karin Ingvarsson, Liz Jarlsbed, Sonja Kristiansen, Ann-Christin Kroon, Monica Larsen, Marianne Levinsson, Gerda Lindb-Melander, Lillemor Lundin, Niklas Lundin, Britt Lundquist, Teresa Maynou, Ulla Nilsson, Viveka Nilsson, Irene Norberg, Ulla Ohlsson, Lousie Sandin, Inga Sjöholm, Sven-Gunnar Swantesson, Ulla-Majja Tanskanen och Liz Åkerlund

I och med etapp 2 fick jag möjlighet att anlita flera av deltagarna från etapp 1 som handledare. Ett stort tack till Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg, Renée Gadde, Kajsa Gullander, Katarina Mårtensson och Gunnel Olsson.

Lokalen dit vi begav oss i mars 1995 heter Sofielunds Folkets Hus, även kallad Dundret, och där har vi fått husera hela tiden. Han som ordnade rum till oss där heter Håkan Larsson, ombudsman på Unga Örnar. Håkan har verkligen stött oss från början till slut och för det förtjänar han ett stort tack. Den som såg till att lokalerna blev målade heter Carlos Cortés och han anlidades som vaktmästare på Sofielunds Folkets Hus månaden innan vårt projekt började. Sen dess har Carlos alltid lika förtjänstfullt ställt upp och hjälpt oss med våra materiella problem. Tack, Carlos.

Att projektet överhuvudtaget satte igång berodde på stödet från några nyckelpersoner inom kommunen. Mats Andersson på Stadskontoret var den som nappade på idén först. Han förankrade projektet och har fungerat som dess beskyddare. Tack, Mats.

Ett ännu större tack vill jag emellertid rikta till Ewa Ekberg-Wihlén, IoF-chef i Södra Innerstaden. Vi träffades för första gången i januari 1995 och sen dess har hon varit min fasta punkt i den kommunala tillvaron. I och med etapp 2 tog hon

även på sig ett arbetsgivaransvar och räddade därmed projektet ur en synnerligen svår knipa. Under hela tiden har vi haft ett mycket konstruktivt, förtroendefullt och öppet samarbete. Ett stort tack, Ewa.

Innan starten av etapp 1 tillsatte vi en referensgrupp som skulle hjälpa till med synpunkter på framför allt projektets vetenskapliga innehåll och relevans. Vi träffades vid flera tillfällen, vilket resulterade i många goda råd och synpunkter. Ett tack till Gunnar Olofsson, Pia Forsberg och Anders Järnegren från Sociologiska Institutionen i Lund, Bertil S Hansson från Samhällsmedicinska Institutionen, Tapio Salonen från Socialhögskolan i Lund, Britta Ström och Mats Andersson från Stadshuset, Anders Wennerström från Invandrarförvaltningen, Eva Ekberg-Wihlén från f d Socialförvaltningen Centrum samt Inger Leite från f d Östra Socialförvaltningen.

Ett särskilt tack vill jag rikta till Gunnar Olofsson, en av mina tidigare handledare under avhandlingsarbetet. Gunnar var en av de första som på hösten 1994 stödde projektet. Han har också vid flera tillfällen ställt upp med rekommendationsbrev. Dessutom har han ganska många gånger ringt och undrat hur det går. Ett stort tack, Gunnar.

Under arbetet med etapp 1 fick jag förtroendet att ingå i en av arbetsgrupperna för Malmö stads projekt Vision 2000. Där lärde jag känna Kennet Hagelin, enhetschef inom Rosengårds stadsdelsförvaltning. Samarbetet med honom i projektet Vision 2000 fungerade som en mycket berikande inspirationskälla för mina tankar om Levnadsundersökningen. Vid flera viktiga tillfällen sade Kennet också precis vad som behövde sägas. Kennet kom också med många värdefulla synpunkter på mitt första manus. För allt detta skall han ha ett stort tack.

Under våren 1996 stiftade jag bekantskap med Bo-Göran Carlsson vid Malmöhus Läns Allmänna Försäkringskassa i Lund. Sen dess har vi utbytt tankegångar vid åtskilliga tillfällen med stor betydelse för Levnadsundersökningen. Bo-Göran bjöd också in mig till att hålla föredrag om bl a Levnadsundersökningen på konsthallen i November 1996 för chefer inom Försäkringskassan, Stadsdelsförvaltningarna och Arbetsförmedlingen. Även Bo-Göran läste mitt första manus och kom med många värdefulla synpunkter. Tack, Bo-Göran.

Under våren 1996 anlätades jag av Christina Isaksson Eldh på Storstadskommittén för att skriva en rapport om resultatet från Levnadsundersökningen. Rapporten presenterades på Bommersvik i juni 1996, vilket resulterade i många konstruktiva och givande synpunkter från kommittéledamöter och sekretariat. Storstadskommittén har sen dess stött projektet på olika sätt och det vill jag särskilt tacka Christina för.

Under hösten 1996 skrev jag en ny version av rapporten som jag sen presenterade i slutet av januari 1997 på Sociologförbundets årskonferens i Lund. Jag vill särskilt tacka Per Olof Olofsson och Mats Benner för synpunkter.

Rapporten till Sociologförbundets årskonferens låg sen till grund för det intensiva arbetet med rapporterna under våren. Parallellt med projektledarskapet för etapp 3 har jag på tre månader skrivit fem rapporter. Utan mina tidigare manus till först Storstadskommittén i juni 1996 och Sociologförbundets årskonferens i januari 1997 hade det givetvis inte gått. Med hjälp av de tidigare manusversionerna kunde jag utveckla mina tankar, teorier, angreppssätt, dispositioner, skrivsätt och analysmetoder. Dessutom kunde jag utveckla arbetsformer som gjorde det möjligt att skriva fem rapporter samtidigt.

Ett stort tack också till Sussi Ekelund på Idea Text & Bild. I och med etapp 2 gav hon projektet en grafisk form. Hon utformade bl a frågeformuläret. Hon har också gjort omslagen till rapporterna. Från början var det meningen att hon även skulle ha stått för layouterna. För att kunna ha kontroll över tiden in i minsta sekund bestämde jag mig emellertid för att layouta rapporterna själv. Sussi hjälpte mig med att staka ut riktlinjer, men sen har jag slutfört arbetet själv. Sussi skulle alldeles säkert ha åstadkommit ett mycket bättre resultat, men tiden och tekniken räckte inte till. Layouten måste verkligen betraktas som ett experiment. Jag tog risken med tvåspalt av läsbarhetsskal. Tvåspalt ser man annars ganska sällan i vetenskapliga sammanhang.

Av stor betydelse för projektet har också kontakterna med Newcastle haft, särskilt med Bill Lancaster vid University of Northumbria. Bill är en nytänkare som jag har haft förmånen att få utbyta erfarenheter och kunskaper med under flera års tid. Jämförelsen mellan såväl Malmö och Newcastle som Sverige och England i stort ger sannerligen upphov till många värdefulla insikter. Vid årsskiftet 1996-97 fick Bill möjligheten att anställa en doktorand som skall skriva en avhandling om Malmö och Newcastle. Hon heter Natasha Vall och skall hålla på i tre år. Snart kommer han att anställa ännu en doktorand som skall jämföra boendet i Malmö och Newcastle. Samarbetet mellan Bill och mig har bara börjat. Här finns möjligheter till studiebesök, utbildningar, samarbete och forskning.

Den som har arbetat mest med projektet vid sidan om mig själv heter Lars Larheden. Han har fungerat som en synnerligen viktig stöttepelare och medarbetare från början till slut. Liksom jag har han haft flera roller i projektet; handledare såväl som kvalitetskontrollant, föreläsare, manuskriptläsare och fixare i allmänhet. Ett stort tack, Lars.

Förutom Lars har handledarna för etapp 3 hjälpt mig på olika sätt i slutfasen av skrivarbetet. Jag har fått hjälp med bl a manuskriptläsande. Ett stort tack till Renée Gadde, Eva Eriksson, Ing-Marie Lindberg och Ljiljana Kocovic.

Tack också till Peter Billing. Vårt 10-åriga samarbete kulminerade med doktorsavhandlingen i juni 1994. Därefter deltog Peter från och till i Levnadsundersökningen. Han tog bl a ansvar för datautbildning och skrivarkonferens. Inför starten av etapp 3 kom vi emellertid att gå olika vägar. Jag önskar honom all framgång.

Slutligen, men egentligen först av alla, vill jag tänka några varma tankar om min sambo Kerstin Sörensson. Vi fick inte det lugn och den stabilitet som vi hade hoppats på efter de kaotiska och hektiska åren med avhandlingen. Efterhand blev det emellertid möjligt även för Kerstin att delta i projektet. Hon har bl a haft ansvaret för arkivering och kopiering. Vi fick nöja oss med att dela arbetsliv istället för fritidsliv och det var nog ändå inte så dumt. Varma tankar tänker jag även om mina söner Fredrik och Johan. När ens pappa har en arbetstid som sällan understigit 60 timmar per vecka så är det nog inte alltid så kul. Men nu skall det tvekan bli ändring. Nu skall det bli mer fotboll, pågar!

Att skriva fem rapporter på tre månader har givetvis sina risker. Både ens hälsa och sociala relationer sätts på spel. Dessutom kanske man i hastigheten både tänker, räknar och skriver fel. Vad som kvarstår av hälsa och sociala relationer får väl den närmaste tiden utvisa. Vad som kvarstår av tankefel, räknefel och skrivfel får läsaren upptäcka. Jag har emellertid fått en alldeles utmärkt hjälp med läsning i slutfasen, både till innehåll och korrektur, så förhoppningsvis kvarstår inte så många fel.

Den som är intresserad av slutsatser om hela Malmö får vänta till någon gång runt årsskiftet. Då publicerar jag en bok om hela projektet där jag förutom analyser av varje stadsdel även utvecklar mina tankar om olika sociala världar. Där jämför jag även med situationen i Newcastle.

Många tack. Många människor. Långa förord. Ännu ett projekt? Döm själv.

Malmö den 8 maj 1997

1. VARFÖR?

Ännu ett projekt?

Under efterkrigstidens första decennier framhölls Malmös ekonomiska, politiska och sociala utveckling ofta som föredöme. Malmö var en av landets ledande industristäder och hjulen verkade snurra av sig själva. Skatterna var lägre än i de flesta andra svenska städer och ett stabilt samförstånd rådde i stadsfullmäktige mellan socialdemokrater och moderater. Satsningar på ökad välfärd i form av t ex sjukvård och boende väckte stor uppmärksamhet runt om i landet. Malmö kunde försvara sitt rykte som ”socialismens Mekka”. Det var ju i Malmö som den svenska socialdemokratin föddes en gång i tiden och socialdemokrater brukade ibland tala om Malmö som sitt Mekka.

Trots all välfärdsutveckling uppstod emellertid nya samhällsklyftor och i mitten av 1960-talet började samhällsforskarna använda ett nytt begrepp; nämligen segregation. Redan 1969 använde Sveriges dåvarande statsminister Olof Palme begreppet när han i ett tal beskrev just Malmös utveckling: "Undersökningar bär vittne om en kvardröjande fattigdom, en begynnande invandrarslum. Det är härifrån vi fått rapporter om klassklyftor på det kulturella området, om tendenser till segregation på bostädernas och skolans område."

Segregationen förvärrades under 1970- och 80-talen i takt med industrinedläggningar och industrisamhällets allmänna tillbakagång. Kommunledningen försökte motverka de ökade klyftorna med satsningar på den offentliga sektorn, men därmed måste man höja skatterna, vilket i sin tur utsatte samförståndet i stadsfullmäktige för hårda påfrestningar. I mitten av 70-talet sprack samförståndet och staden polariserades politiskt. Malmö förvandlades efterhand till högskattekommun.

Efter 66 år vid makten förlorade socialdemokraterna kommunalvalet 1985. Den nya borgerliga fyrpartikoalitionens vallöften visade sig emellertid vara svåra att uppfylla och socialdemokraterna vann tillbaka makten i valet 1988. Först efter valet 1991 kunde moderaterna på allvar genomföra sitt systemskifte. Visa av tidigare erfarenheter inriktade sig den borgerliga regimen nu inte bara på direkta

nedsänkningar, utan i första hand på grundläggande förändringar av förvaltningar och styrformer. Inom t ex vården delade man upp politikernas ansvar enligt modellen med beställare och utförare.

I valet 1994 skiftade majoriteten återigen färg. Nu genomför socialdemokraterna sitt eget systemskifte. Istället för decentralisering på marknadens villkor vill socialdemokraterna demokratisera kommunen och föra ner besluten närmare malmöborna. Därför har man delat upp Malmö i 10 självstyrande stadsdelar.

Malmö har nog aldrig tidigare förändrats lika grundläggande på så kort tid som under 1990-talet. Förutom två radikala omläggningar av politiken, först moderaternas och sedan socialdemokraternas, har Malmö drabbats av massarbetslösheten. Under 90-talets första år sköt arbetslösheten i höjden från 2,4% till 12,4%. Under samma tid ökade invandringen och nådde en rekordnivå 1994. Nu rörde det sig inte längre om västeuropéer eller latinamerikaner, utan till stor del om människor från än mer främmande kulturer, framför allt muslimer. Mer än var fjärde malmöbo har numera utländsk bakgrund. Ute vid Jägersro ligger Islamic center, Sveriges största moské. Från att tidigare ha varit betraktad som ”socialismens Mekka” har Malmö förvandlats till ett Mekka för Skandinavien muslimer.

1.1 Projektets bakgrund

I närmare 10 år arbetade jag på en doktorsavhandling om Malmö tillsammans med historikern Peter Billing. Vi disputerade i juni 1994 med avhandlingen ”Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen”. Där försöker vi förklara stadens uppgång och fall. Avhandlingen slutar med socialdemokraternas valnederlag 1985.

Efter disputationen ville jag fortsätta och ta reda på vad 90-talets grundläggande förändringar har inneburit för Malmö. Jag frågade mig framför allt vad förändringarna har inneburit för segregationen. Håller Malmö rentav på att spricka? Hur stor är risken för en utveckling lik många städer i t ex England där

stadsdelar börjar leva sina egna liv, avskilda från resten av samhället?

Jag frågade mig också varför satsningarna mot segregationen inte har lett till bättre resultat. Som Storstadskommittén (SOU 1995:142) konstaterar i sitt betänkande har enorma resurser satsats av stat och kommuner genom åren för att komma tillrätta med problemen. "Trots dessa omfattande satsningar som har gjorts under en följd av år kvarstår orsakerna till problemen. De har till och med fördjupats och förstärkts". Varför kvarstår då orsakerna till problem? Varför lyckas inte stat och kommuner nå bättre resultat trots alla satsade resurser? Storstadskommitténs egen förklaring stämmer säkert till viss del: "Projektet har avlöst varandra i en strid ström, utan att några synbara trendbrott har skett. Insatserna har till stor del haft en karaktär av kampanjer vilka har fokuserats på symptomen och inte orsakerna".

Jag vill emellertid gräva lite djupare. Att orsakerna kvarstår tror jag också beror på hur man beskriver problemen. Som jag ser det lär orsakerna till problemen kvarstå så länge segregationen beskrivs i enbart negativa termer. Lägre inkomst- eller utbildningsnivåer i en stadsdel behöver inte vara liktydigt med sämre samhällsmedborgare. Dessvärre brukar man inte intressera sig för vad människor i ekonomiskt fattiga stadsdelar med hög arbetslöshet faktiskt har. Vi måste på allvar börja ifrågasätta människosynen som ligger till grund för problembeskrivningarna. Hur kan arbetslösa så kategoriskt dömas ut som problem? På vilka grunder kan myndigheter anse sig få rätt att styra och ställa i arbetslösa människors privatliv? Varför är det ens förhållande till just marknadsekonomin som skall få avgöra när man inte kan anses klara sig själv längre?

Inte bara politiker och förvaltningar har ett ansvar för hur problemen beskrivs, utan givetvis även forskarna. Frågan om vilken människosyn forskningen grundar sig på ställs alldeles för sällan. Utan att ha tagit del av erfarenheter från samhällslivet kan forskarna

ändå anse sig ha rätt. Vissa forskare kan t ex förespråka drastiska nedskärningar utan att känna till de sociala konsekvenserna. Enligt min uppfattning har en stor del av den svenska samhällsforskningen avgränsat sig alldeles för långt ifrån vanliga människors vardagsverklighet. Då kan man inte heller få syn på vad människor som inte påstås ha faktiskt har. Då upplever man inte heller vad ens forskning faktiskt kan få för konsekvenser. Samhällsforskningen skulle må bra av ett närmande till vanliga människors vardagsverklighet. Lokalsamhället innehåller mycket kreativitet och fantasi som forskningen skulle kunna dra nytta av.

1.2 Projektets syften

Projektet syftar **för det första** till att undersöka segregationen i Malmö. Vad innebär segregationen? Är segregationen bara en fråga om skillnader mellan bra och dåligt? Vilken omfattning har segregationen? Var går gränserna för segregationen? Är stadsdelarna segregerade i sig eller går gränserna mellan stadsdelarna? Vad beror segregationen på? Vilka sociala krafter ger upphov till segregationen?

Undersökningen grundar sig på övertygelsen att sociala värden inte bara kan mätas med marknadsekonomiska måttstockar. Sociala värden handlar inte bara om förvärvsarbete, inkomster och utbildningsnivå. Projektet utgår från en betydligt bredare människosyn. I mitt perspektiv på sociala värden i en stadsdel ingår t ex historia, boendemiljö och hälsoläge, men även nätverk, föreningsengagemang och kultur.

Forskningen om segregation brukar ofta begränsa sig till det mänskliga eländet. Lokalsamhällen med t ex hög arbetslöshet tenderar att dömas ut fullständigt. Jag vill verkligen inte förringa arbetslöshetens skadeverkningar, men utifrån den bredare människosyn som jag ansluter mig till syns även stadsdelens goda krafter. Med goda krafter menar jag förutsättningar för social utveckling i en bredare mening än bara på marknadsekonomin villkor, t ex

vad gäller familj eller föreningsliv. Det är först genom att ifrågasätta den dominerande människosynen som vi på allvar kan få syn på vad befolkningen i segregerade stadsdelar faktiskt har. Först då får vad de faktiskt har en betydelse.

För det andra syftar projektet till att utveckla och pröva nya forskningsmetoder. En ny syn på segregation som baserar sig på gamla metoder lär inte leda särskilt långt. Nya synsätt måste gå hand i hand med nya metoder. Projektet besjålas därför inte bara i teorin av en bredare människosyn, utan även i sina metoder. En ny syn på segregation kräver framför allt att vi försöker överbrygga gapen mellan forskning och erfarenhet. Som jag påpekade ovan lever en allt för stor del av samhällsforskningen i sin egen värld.

Jag har försökt förena projektets två syften i den lokala levnadsundersökning som jag startade i mars 1995. När undersökningen avslutas sommaren 1997 har runt 4.000 malmöbor blivit intervjuade om sina levnadsvillkor och värderingar. Därmed kommer undersökningen upp i en storleksordning nästan jämförbar med Socialforskningsinstitutets levnadsnivåundersökningar. Under loppet av 25 år har levnadsnivåundersökningar genomförts vid fyra tillfällen, men alltid på en nationell nivå med en riksomfattande täckning. Vår undersökning är nästan lika stor, men lokalt begränsad till Malmö. 1991 års Levnadsnivåundersökning är en av våra inspirationskällor och vi ställer frågor av ungefär samma omfattning. Till inspirationskällorna hör även bl a den statliga maktutredningen och samhällsmedicinska institutionens lokala folkhälsoundersökningar.

Till skillnad från de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna görs intervjuerna i vår undersökning inte av högskoleutbildade experter, utan av människor med lokal förankring i Malmös stadsdelar. Merparten av intervjuerna har utförts av kommunanställda vårdbiträden, förskollärare, barnskötare, invandrarsekreterare, lärare, vårdare, socialsekreterare, läkarsekreterare och fritidsledare.

Intervjuerna representerar således olika yrkesgrupper, i både höjd- och breddled. Vad som förenar dem är deras erfarenheter av arbete med människor i stadsdelen. Många kommunanställda hamnar ofta i intervjuliknande situationer och lär sig då också genom praktiska erfarenheter hur man formulerar och ställer frågor. Vanligtvis utvecklar man dessutom en gedigen social kompetens. Det hör liksom till jobbet.

I projektets sista etapp, under våren 1997, har även arbetslösa socialbidragstagare deltagit i projektet. 90-talets utveckling på arbetsmarknaden tvingar oss att ompröva många gamla fördomar, kanske särskilt om socialbidragstagare. Nu för tiden kan långtidsarbetslöshet och socialbidragsberoende drabba nästan vem som helst. Dagens socialbidragstagare består till inte så liten del av människor med både erfarenheter, utbildning och ambitioner. Hälften av de 50 deltagarna i projektets sista etapp har rekryterats bland socialbidragstagare.

Tanken är att utgå från vad deltagarna faktiskt redan kan, men som kanske inte alltid framgår av de formella meriterna. Deltagarna rekryteras dessutom från just de stadsdelar som vi undersöker och vet således redan en hel del om stadsdelen och dess befolkning. En utbildning skraddarsys som bygger vidare på deras kompetens. Deltagarna får lära sig den forskningsmetodologi som behövs för att kunna fylla sin funktion i projektet och genomföra intervjuerna. Utbildningen syftar även till att skapa en allmän förståelse för vad forskning innebär. Deltagarna får också lära sig mer om sin stadsdel. Utifrån ett representativt urval tilldelas deltagarna därefter ett antal intervjupersoner som de själva spårar upp och genomför intervjuer med.

1.3 Projektets resultat

Projektet resulterar för det första i ett stort datamaterial som jag analyserar och publicerar i rapportform. Levnadsundersökningen utgår från den uppdelning av staden som genomfördes den 1 januari 1996. Då övertog 10 nya stadsdelsförvaltningar ett

samlat ansvar för barnomsorg, fritid, äldreomsorg, kultur, skola och primärvård. Vi har intervjuat ett representativt urval av befolkningen i alla de 10 stadsdelarna. Därför publicerar jag också resultatet i 10 rapporter, en för varje stadsdel. Förutom djupgående analyser av varje stadsdel innehåller rapporterna även jämförelser med andra stadsdelar. En hel del faktauppgifter låter sig nämligen knappast värderas annat än i jämförelsens sken. Vad som är lågt eller högt, stort eller smått, starkt eller svagt, framgår först genom jämförelser.

För det andra resulterar projektet i en kompetenshöjning för deltagarna, t ex frågeformulering och intervjuteknik. Jag vill särskilt framhålla den djupare förståelse för människorna i stadsdelen, där man annars arbetar eller bor, som alla hembesök leder till. Projektet tar således tillvara inte bara hårddata, utan även mer spontana intryck, känslor och upplevelser från mötena med stadsdelens människor. Dessutom möjliggör projektet praktiska erfarenheter av forskningens och kunskapens möjligheter, vilket kanske kan stimulera till vidare utbildning. Deltagarnas engagemang, känslor, kreativitet, entusiasm och fantasi är av stor betydelse för projektet. För att ta tillvara upplevelserna av intervjuerna anordnar vi särskilda skivarkäddor. Deltagarna skriver ner sina berättelser i essäform och det kommer sen till användning i mitt arbete med rapporterna. Ibland kan utdrag ur deltagarnas berättelser levandegöra mina resonemang eller klargöra vad jag menar.

Min förhoppning är att båda resultaten av projektet skall komma till användning i det lokala arbetet ute i stadsdelarna. Rapporterna vänder sig inte bara till politiker, personer i ledande befattningar, forskare och utredare utan även till kommunanställda i allmänhet såväl som till den intresserade allmänheten, t ex föreningsengagerade. Förhoppningsvis kommer rapporterna att kunna utgöra en grogrund för diskussioner, prioriteringar och planering. Därutöver hoppas jag att även den kunskap som

projektdeltagarna har skaffat sig kan komma till användning. Eftersom deltagarna rekryteras från alla möjliga håll kan projektet sägas representera en stadsdelsförvaltning i miniatyr. Deltagarnas erfarenheter och kunskaper från projektet borde därför kunna komma väl till användning i det fortsatta arbetet med integrationen av stadsdelarna.

1.4 Rapportens disposition

Krisen i det svenska samhället visar sig inte bara i massarbetslöshet, budgetunderskott och segregation. Krisen gäller i allra högsta grad även perspektiven på samhället, politikernas och myndigheternas såväl som forskarnas. En betydligt större del av samhällsforskningen borde ägnas åt att utveckla nya perspektiv.

Jag vill försöka dra mitt strå till stacken och i del 2 ifrågasätter jag därför den människosyn som ligger till grund för en hel del av forskningen om segregation. Allt för ofta grundar sig samhällsforskningen på vad som brukar kallas ekonomismens människosyn. Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Jag har utvecklat en teoretisk modell som lämpar sig för analyser av både bostadsområden, stadsdelar och städer. Analysmodellen skiljer mellan sju olika dimensioner av sociala krafter. Alla bostadsområden, stadsdelar, städer eller samhällen måste först och främst skapas för att överhuvudtaget kunna finnas till. Det måste för det första finnas en historia. För det andra måste alla stadsdelar utformas fysiskt. Inga bostadsområden kan existera i tomma intet. För det tredje måste det bo människor av kött och blod i dessa stadsdelar. Dessa människor av kött och blod gör något, dvs de ingår för det fjärde i sociala strukturer.

Om den fjärde dimensionen riktar in sig på varat så handlar den femte dimensionen om vad befolkningen har eller inte har, t ex utbildning och ekonomi, men

även social kompetens. Jag betraktar social kompetens som den sociala världens viktigaste värde.

Att socialt verksamma människor av kött och blod med olika resurser bor i historiskt utformade miljöer räcker emellertid inte. Befolkningen måste också uppleva livet som meningsfullt, åtminstone i någon mån. Analysmodellens sjätte dimension inriktar sig därför på kulturella mönster, t ex identiteter och värderingar. I modellens sjunde och sista dimension frågar jag mig vem som bestämmer. Vem eller vilka har makten i stadsdelen och hur kommer makten till uttryck?

I del 3 analyserar jag stadsdelens sociala krafter utifrån ovanstående analysmodell. För att kunna avgöra vad som är mycket och litet, stort och smått, starkt och svagt, respektive högt och lågt jämför jag i denna rapport resultaten från Levnadsundersökningen av Fosie, Hyllie och Oxie. Just dessa tre stadsdelar lämpar sig mycket väl för jämförelser.

Fosie och Hyllie verkar i stor utsträckning likna varandra. Båda stadsdelarna har sina miljonprogramsområden. Fördelningen av upplåtelseformer skiljer sig inte särskilt mycket. Enligt Malmö Stads "Områdesfakta" är andelen registrerat arbetslösa ungefär lika hög. Andelen socialbidragstagare är också ungefär lika hög. Innebär likheterna att segregationen följer samma mönster? Vad kan en jämförelse mellan Fosie och Hyllie säga oss om hur olika sociala krafter kan samverka respektive motverka varandra?

Oxie är i sin tur en av Malmös mer välbeställda stadsdelar. I Oxie är andelen arbetslösa såväl som andelen socialbidragstagare låg. Nästan hela befolkningen bor i antingen äganderätt eller bostadsrätt. Till skillnad från Fosie och Hyllie verkar Oxie svara upp mot ekonomismens normalitetsideal. Innebär det att alla sociala krafter är starka och goda? Omvänt kan man fråga sig om situationen i Fosie och Hyllie innebär att alla sociala krafter är antingen svaga eller dåliga?

Utöver jämförelserna ägnar jag särskild uppmärksamhet åt var och en av de tre stadsdelarna i egna rapporter. Innehållet i rapporterna är således i viss utsträckning gemensamt, men tonvikten ligger på den enskilda stadsdelen.

Hela tiden står de geografiska kategorierna i centrum. Jag utgår hela tiden från i vilken stadsdel eller i vilket delområde människor bor. Andra kategoriseringar som t ex klass eller nationalitet kommer först i andra hand och kopplas till de geografiska kategorierna. Jag analyserar således inte primärt t ex barnfamiljernas situation i Fosie. Den fråga som styr analysen av varje dimension gäller hur situationen ser ut i stadsdelen eller hur svaren fördelar sig på delområdena.

Levnadsundersökningens datamaterial lämpar sig visserligen alldeles utmärkt för analyser av andra kategoriers situation, men tiden och resurserna räcker inte till. Att belysa varje intressant befolkningskategoris levnadssituation i en enda rapport skulle dessutom leda till ett alldeles för stort och svåröverskådligt resultat. Om intresse finns återkommer jag istället gärna med analyser av andra befolkningskategorier.

Del 4 innehåller slutsatserna. För det första drar jag en rad slutsatser om segregation vad gäller var och en av analysmodellens dimensioner. För det andra drar jag slutsatser om förekomsten av olika sociala världar. Sammanfaller olika former av segregation i den utsträckning att vi kan tala om olika sociala världar?

I del 5 redogör jag för projektets metodologi. Med metodologi brukar man vanligtvis mena metodlära, men här använder jag begreppet för den helhet av metoder som kommer till användning i projektet. Var och en av projektets olika faser har krävt sina metodologiska överväganden och utvecklingsprocesser. Del 5 innehåller också en redogörelse för svarsfrekvensen och en analys av bortfallet.

Eftersom rapporten riktar sig till en bred läsekrets har jag valt att inte använda mig av referenser och notapparater. Utförliga referenser och källhänvisningar

sparar jag till projektets huvudrapport. Då är det också min avsikt att knyta projektet till den aktuella debatten.

I huvudrapporten har jag också för avsikt att använda fler statistiska metoder. Delrapporterna bygger på ganska enkla statistiska metoder. I stort sett begränsar jag mig till mätningar av frekvenser, medelvärden och medianvärden. Det är emellertid min

övertygelse att enkla statistiska metoder räcker ganska långt. Även mina analyser av felmarginalerna har jag för avsikt att redovisa i huvudrapporten. Felmarginalerna visar sig emellertid inte orsaka några större problem eftersom merparten av statistiken bygger på ganska stora populationer.

2. PERSPEKTIV

Vad innebär segregation?

Varför är människosynen viktig?

Vad är en social kraft?

Hur kan man mäta sociala krafter?

När uppstår en social värld?

Segregation brukar ofta användas som ett brett och samlande begrepp för fattigdom, elände och social misär. Begreppets vetenskapliga bakgrund och innebörd klargörs inte särskilt ofta. I vetenskaplig mening betecknar segregation en särskild form av social skiktning, dvs uppdelning mellan olika grupper av människor i högre och lägre. Social skiktning på arbetsmarknaden i termer av klass, kön eller etnicitet behöver däremot inte innebära segregation. Löneskillnader mellan olika grupper leder inte heller självklart till segregation. Det är när skiktningen även kommer till uttryck geografiskt som vi kan tala om segregation.

Segregation utgör således ett tillstånd där sociala och geografiska skillnader sammanfaller. Socialt avgränsade grupper bor, lever och arbetar i geografiskt avgränsade områden. Samma grupp av människor som rent socialt befinner sig högre upp på samhällsstegen bor också i 'finare' områden. Den sociala skiktningens relation av över- och underordning avspeglar sig geografiskt. Områdena står liksom de sociala skikten i hierarkiska relationer till varandra. I tillstånd av segregation sammanfaller grupp- och områdestillhörighet.

Beroende på vilka skillnader som sammanfaller uppstår också olika former av segregation. När t ex grupper av olika nationaliteter bor och lever var för sig brukar man tala om etnisk segregation. Socio-ekonomisk segregation uppstår när de geografiska skiljelinjerna sammanfaller med klasskillnader. I en demografisk segregation sammanfaller de geografiska skiljelinjerna med demografiska kännetecken som ålder och kön. I dagens segregerade Sverige sammanfaller dessutom ofta flera olika sociala skiktningar. Den etniska segregationen är vanligtvis också socio-ekonomisk.

Segregation är således relativt och kan bara pekas ut i en jämförelse mellan geografiska områden. Invandrartäta områden med höga socialbidragsberoenden stämpas ofta helt felaktigt som segregerade. Enskilda områden är inte segregerade i sig själva. Segregation uppstår genom

motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Med segregationsbegreppet mäter man så att säga inga absoluta temperaturer, utan snarare skillnader mellan kallare och varmare.

Undersökningar av segregation måste därför noggrant ta reda på vilka områden som bör jämföras och var gränserna går. Går gränserna på t ex kvartersnivå eller stadsdelsnivå? Vilka enheter undersöker vi? En stadsdel är ingen självklar segregationsenhet. Segregation kan mycket väl uppstå inom ramen för ett enskilt bostadsområde, mellan dess olika kvarter. Även generellt sett fattiga stadsdelar kan bestå av rika delar. "En segregerad stad är således sammansatt av relativt homogena bostadsområden, medan en osegreerad stad har en relativt heterogen sammansättning av befolkningen", skriver Sven E Olsson Hort i sin bok "Segregation – ett svenskt dilemma". I den osegreerade staden bor människor blandade, oavsett nationalitet, kön, klass och ålder.

Allt sedan genombrottet på 60-talet handlar segregationsforskningen i stort sett om att sätta plus och minus på olika områden utifrån hur sociala skiktningar sammanfaller med geografiska avgränsningar. Segregation är enbart av ondo, hävdade segregationsforskningens pionjärer. Efter 25 års debatt och diskussioner råder idag en närmast total samstämmighet i synen på segregation. Förslagen till lösningar skiljer sig visserligen, men problemformuleringarna från vänster till höger sammanfaller. Segregation för absolut inget gott med sig, utan enbart problem, tycks man mena.

Frågan som däremot inte alls diskuteras är på vilka grunder man sätter plus och minus. Hur kan man bara sådär rakt av karakterisera ett område som 'kallare' än andra? Vilken människosyn ligger till grund för kategoriseringarna av människor och områden i termer av över och under, högre och lägre?

2.1 Människosyner

Forskningen och debatten om segregation bygger allt för ofta på en särskild människosyn som mäter människor utifrån lönearbetets och marknadens villkor. Synsättet härstammar från 1700-talets klassiska liberalism och brukar kallas ekonomism. Människor som inte själva kan försörja sig utan måste lita till socialförsäkringssystemen betraktas i praktiken inte som riktigt normala. Då anses man sakna något; t ex utbildning, men kanske rentav även 'god vilja'.

De främsta förespråkarna av ekonomismens människosyn finner vi enligt min mening bland nationalekonomerna. Många nationalekonomer verkar fortfarande tro på en 'sann mänsklig natur'. Oberoende av tid och rum anses vi alla i grunden vara rationella egoister. Först när vi driver våra egna intressen på bekostnad av andra förverkligar vi oss själva. Normala människor säljer dyrt och köper billigt. Annars är vi inte riktigt normala. Då förverkligar vi ju nämligen inte vår 'sanna natur'.

Den forskning och debatt som utgår från ekonomismens människosyn avgränsar sitt synfält ganska snävt. Initiativ som människor i utkanten av det etablerade samhället faktiskt ändå tar, trots arbetslöshet och kanske även socialbidragsberoende, hamnar i skymundan. Utifrån en strikt ekonomistisk människosyn saknar nämligen arbete och engagemang utanför marknadsekonomin betydelse. Samhället står och faller med marknadsekonomin. Därmed syns inte allt skapande som sker utanför alla ordinarie förvärvsarbeten och av andra skäl än egoistiska.

I stället för att ta vissa sociala egenskaper för givna måste vi gå till botten med frågan om vad socialt är. Vi kan inte tala om människan i socialt avseende om vi inte börjar med en syn på hennes relationer till andra människor. I sitt sociala vara blir inte människan social utan hon är i grunden social så fort vi möter henne, betraktar henne, tänker oss henne eller börjar tala om henne. Det socialas skapande krafter ligger inte utanför det sociala utan mitt i. Det sociala är så att säga sin

egen orsak. Vi kan inte först och främst hänvisa till orsaker som ligger utanför det sociala i våra förklaringar av det sociala. Människan går inte in i det sociala med en uppsättning färdiga sociala egenskaper. Det sociala kan inte reduceras till enbart uttrycksform för en sann mänsklig natur. Sociala sammanhang har istället sin egen logik och dynamik. Om sen människan utvecklar en rationellt kalkylerande förmåga beror på hennes sociala vara.

Så fort vi talar om människor i socialt avseende talar vi om t ex kvinnor, män, rika, fattiga, arbetare, hyresgäster, småföretagare, politiker, medborgare etc. Vi talar inte i första hand om rationellt kalkylerande och själviska individer. Vissa kritiker av nationalekonomerna vill gärna vända på steken och ersätta egoismen med altruism, dvs osjälviskhet. Fortfarande tror man således på en sann mänsklig natur. Endast innebörden av denna sanna mänskliga natur skiljer sig. Som jag ser det måste vi göra upp med all tro på en sann mänsklig natur. Människan är i grunden lika lite osjälvisk som självisk.

Vilken individuell egenskap bör vi då sätta mest värde på utifrån ovanstående definition? Jo, helt enkelt i vilken utsträckning människor klarar av sina relationer till andra. Sociala sammanhang, allt ifrån enskilda sociala relationer till hela samhällen, står och faller med människors förmåga till sammanhållning. Detta är vad jag menar med social kompetens. Det är den sociala kompetensen som avgör samhällets utveckling i stort; t ex initiativförmåga och ledarskap, men även förståelse, konfliktlösningsförmåga, omsorg, solidaritet, tolerans och lojalitet; allt beroende på sammanhanget.

Vad samhället i första hand behöver är socialt kompetenta medborgare. Utbildning är givetvis viktig, men jag vill sätta den sociala kompetensen i första rummet. Social kompetens och utbildningsnivå hänger dessutom inte alltid ihop. Det är inte självklart att människor som tar sig igenom långa utbildningar blir socialt kompetentare. Omvänt finns det en outnyttjad

potential av social kompetens bland lågutbildade och lågavlönade.

Om vi istället för flera hundra år gamla antaganden om människans sanna natur tar fasta på människors sociala kompetens förändras också perspektivet på sociala problem. Människor som inte klarar av sina sociala relationer brister i social kompetens. Då kan också sociala problem uppstå. Det kan gälla våld eller vandalism, men även girighet och svek. Sociala problem behöver därmed inte vara begränsade till utpekade problemområden som t ex Rosengård eller Södra Innerstaden, utan kan även uppstå bland mer välbeställda familjer på Bellevue eller i Husie.

2.2 Sociala krafter ...

Istället för snäva mätningar som bygger på ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) bör vi intressera oss för allt som har betydelse för den sociala världen. Perspektivet måste vidgas och omfatta vad jag vill kalla sociala krafter.

Med sociala krafter menar jag t ex en stadsdels såväl som dess befolknings inneboende förmågor. Ofta menar man kanske med sociala krafter t ex organisationer, partier, förvaltningar eller företag. Sådana sociala krafter vill jag klassificera som subjektiva. Begreppet sociala krafter är nämligen för mig betydligt bredare än så. Alla tänkbara orsaker till social verkan, allt som kan ha betydelse för det sociala kallar jag sociala krafter. Sociala krafter omfattar därmed inte bara subjektiva förmågor, utan även objektiva egenskaper som t ex bostädernas kvalitet och boendemiljöns utformning.

Sociala krafter kan både motverka varandra, samverka och förstärka varandra. Motverkande sociala krafter tar ut varandra, syns inte så tydligt, syns kanske inte alls och får vanligtvis ingen större social verkan. Av samma skäl ligger t ex min penna kvar på bordet trots tyngdkraften. Bordet motverkar inte själva tyngdkraften utan dess verkan. Vare sig bordet står där eller ej så utsätts pennan för tyngdkraften. Genom att

motverka tyngdkraftens verkan hindrar emellertid bordet pennan från att trilla ner på golvet.

Även sociala krafter kan existera utan att omedelbart synas. Gynnsamma sociala förutsättningar leder därför inte heller självklart till en gynnsam social utveckling. Destruktiva sociala krafter kan förekomma även i områden med till synes gynnsamma förutsättningar. Omvänt kan människor i områden med sämre förutsättningar sätta sig över sina svårigheter och ändå utveckla sin sociala värld. Formerna underlättar eller försvårar, möjliggör eller begränsar, men skapar inte sitt eget innehåll. Det krävs människor som kan ta initiativ och engagera sig.

2.3 ... i minst sju dimensioner

Om vi istället för snäva fokuseringar utifrån ekonomismens människosyn (t ex förvärvsintensitet) vidgar perspektivet till att omfatta allt av betydelse för den sociala världen så breder en stor mångfald ut sig inför våra ögon. Mångfalden kan nog lätt förlama. Att mäta förvärvsintensitet är så mycket lättare. Vilka sociala krafter är viktigare än andra? Vilka sociala krafter hör ihop? Hur kan vi sortera och prioritera? Jag föreslår att vi delar in mångfalden i åtminstone sju olika dimensioner.

Varför finns stadsdelen?

En första dimension har att göra med stadsdelens historia. Byggnader, gator och torg måste ju skapas. De växer inte fram av naturliga skäl. När de väl har skapats materialiseras en inneboende kraft som talar till befolkningen, men som också har betydelse för hur invånarna talar eller inte talar med varandra. Stadsdelar mognar liksom människor med åldern. Rikt förgrenade stadsliv uppstår inte över en natt, utan beror på hur området växte fram och på vems villkor. Historiska händelser och utvecklingsförlopp kan sätta sin ofrånkomliga prägel på ett område. Människors kollektiva strävan binds ofta till miljön. Jag tänker här på t ex historiskt nedärvda beteenden och attityder som kan underlätta men också försvåra för

utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Områdets historia skapar också en grogrund för identiteter.

Hur finns stadsdelen?

En andra dimension av sociala krafter omfattar stadsdelens rumsliga utformning och här kan vi skilja mellan det stora och det lilla rummet. Med det lilla rummet menar jag befolkningens bostäder. Om i extremfallet stadsdelen enbart består av en-rumslägenheter kan knappast barnfamiljer bo kvar eller flytta dit. Allt för stora bostäder sätter å andra sidan gränser för människor med snäva ekonomiska marginaler. Även bostädernas kvalitet och upplåtelseformer är av betydelse för vilka människor som kan och vill flytta dit. Bostäder som t ex ägs av privata fastighetsägare med vinsten som enda intresse kan knappast attrahera människor som vill något mer med sitt boende annat än att enbart konsumera och sova.

Med det stora rummet syftar jag på miljön. Områdets fysiska utformning kan både underlätta och försvåra för sociala relationer. Jag har i tidigare sammanhang använt begreppen när- och fjärrsamhälle för två ytterligheter av fysiska miljöer. I närsamhället identifierar invånarna sig själva med området på grundval av många naturliga mötesplatser, t ex gatumiljöer, kvartersbutiker, torg, lokala caféer eller pubar, portgångar, samlingslokaler etc. I närsamhället bor människor också nära varandra. Fjärrsamhällets invånare identifieras tvärtom utifrån av t ex kommunala tjänstemän eller politiker genom att utpekas som invånare i ett problemområde. Närheterna mellan hemmet, arbetslivet och affärerna i närsamhället skapar möjligheter för sociala relationer. I fjärrsamhället begränsas tvärtom möjligheterna till sociala relationer av distansen mellan hemmet, arbetslivet och affärerna. Fjärrsamhället saknar dessutom i stort sett naturliga mötesplatser. I närsamhället finns det däremot gott om mötesplatser

som underlättar för utvecklingen av invånarnas sociala relationer.

Vem bor i stadsdelen?

En tredje dimension av sociala krafter består av själva befolkningen och dess naturliga egenskaper. Eftersom det sociala står och faller med människor av kött och blod, utgör invånarnas naturliga egenskaper en grundläggande förutsättning för ett områdes sociala resurser. De naturliga egenskaperna kan vi mäta med demografiska mått som ålder och kön, men givetvis ingår även hälsa och dödlighet. Sjukdomar och dålig hälsa försvårar för initiativ och engagemang.

Till dimensionen befolkningens naturliga egenskaper hör också kontinuiteten i områdets sociala relationer, vilket vi kan vi mäta i t ex bofasthet. Stora omflyttningar stärker knappast områdets sociala resurser, utan försvårar tvärtom för all social utveckling. Dessutom kan graden av flyttningar betraktas som mätare på hur väl invånarna trivs. Kontinuiteten i områdets sociala relationer beror också på hur nära varandra invånarna bor. En befolkning som bor utspridd på ett större område stöter av naturliga skäl inte på varandra så ofta.

Vad gör stadsdelsborna?

En fjärde dimension av sociala krafter beror på de sociala strukturerna. Vad människor sysslar med eller inte sysslar med och vem som sysslar med vad har stor betydelse för t ex hälsa och identitet, men också tidsutrymme. Dygnet har ju som bekant bara 24 timmar och människor som måste dubbelarbeta, på grund av låga löner eller familjeförhållanden, har säkert svårt att hinna med t ex ett föreningsengagemang. De viktigaste strukturella kategorierna är klass och familj.

Vilka resurser har stadsdelsborna?

En femte dimension av sociala krafter består av befolkningens sociala resurser. Hit räknar jag utbildning, hushållsekonomi och social kompetens. All

utbildning bidrar inte självklart till utvecklingen av konstruktiva sociala relationer. Grovt sett är det framför allt i utbildningar för arbete i den offentliga tjänsteproduktionen (vård, omsorg och utbildning) som en utveckling av den sociala kompetensen förekommer.

Vad gäller hushållsekonomin kan vi konstatera att ekonomisk press vanligtvis försvårar sociala engagemang och underminerar initiativ. Människor som ständigt måste tänka på sin ekonomi förlorar både i tid och ork. Tidigare berodde hushållsekonomin nästan uteslutande på sysselsättningen, men nu avgörs befolkningens ekonomiska resurser även i stor utsträckning av kreditmarknaden. Efter låneekonomins segertåg på 80-talet sitter många fast i skuldfallen. Därför räcker det inte med analyser av sysselsättningen, utan befolkningens ekonomiska resurser utgör en egen sociala kraft.

Vad social kompetens innebär har jag redan tidigare berört. I en grundläggande mening kan social kompetens definieras som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Hur mycket social kompetens man visar prov på hänger givetvis också ihop med ens situation i övrigt. Den sociala kompetensen kan mycket väl motverkas av andra sociala krafter, t ex familjesituationen eller boendemiljön. Ytterst ger våldsstatistiken uttryck för en bristande social kompetens, men ibland kan andra sociala krafter mer eller mindre tvinga fram ett våldsbeteende även hos människor med hög social kompetens. I dagens läge med hög arbetslöshet och allmänt sett pressade livsvillkor ställs människors sociala kompetens på hårda prov.

Vad är meningen med stadsdelen?

En sjätte dimension av sociala krafter har att göra med kulturen i området. Kultur handlar som jag ser det inte bara om litteratur, konst, musik, teater och film, utan mer allmänt om 'meningen med livet'. Kulturer stakar ut vad som är sant och falskt, rätt och riktigt, vackert och fult, respektive möjligt och omöjligt. Kulturer kan

vara stora och små, ganska enhetliga eller mer motsägelsefulla. Det är genom kulturer vi skaffar oss identiteter och känner oss delaktiga i gruppen eller kanske rentav i samhällsgemenskapen. Om en drogkultur slår rot stärker det inte precis områdets attraktivitet, åtminstone inte för de flesta människor. Områdets kulturer hänger i stor utsträckning ihop med dess historia, men inflyttningar av t ex invandrargrupper kan leda till stora förändringar.

Vem bestämmer och vad?

En sjunde dimension av sociala krafter handlar om makt. Vilken politik sätter sin prägel på stadsdelen och hur agerar de kommunala förvaltningarna? Förvaltningarnas kvalitet och inriktning kan vara av stor betydelse för ett områdes sociala utveckling. En konstruktiv social utveckling kan även befrämjas genom indirekta kommunala insatser som t ex aktivitetsstöd eller tillhandahållande av lokaler. Frågan man måste ställa sig är emellertid i vilken utsträckning förvaltningarna stjälp istället för hjälper. I den syn som fortfarande präglar förvaltningarnas agerande är människor sociala när de själva klarar av sin försörjning eller utbildar sig. Människor som tvingas förlita sig på bidrag betraktas åtminstone i praktiken inte som riktigt normala. Dagens välfärdspolitik syftar i stor utsträckning till att normalisera 'onormala' medborgare utifrån ekonomismens människosyn.

2.4 Perspektiv på segregation

Forskning som bara tar fasta på etnisk, socio-ekonomisk och/eller demografisk segregation utgår från en alldeles för snäv syn på människor och samhälle. Resurserna och möjligheterna hamnar i skymundan till förmån för problemen. Det gäller emellertid inte vilka problem som helst utan problem som har att göra med relationen till marknadsekonomin.

Jag vill istället vidga perspektivet på segregation genom att utgå från alla de ovanstående sju dimensionerna. Då inbegriper perspektivet inte bara

problemen, utan även möjligheterna. Då behöver segregation inte bara vara så entydigt dålig, utan kan också ha sina fördelar. Det säger inte sig själv om segregation är bra eller dåligt, utan det beror på vilket samhälle vi vill ha.

Alla former av segregation står emellertid och faller med homogenitet. För att segregation skall kunna uppstå måste det finnas motpoler, vilka var för sig är tämligen homogena. Homogeniteten är då ett mått på motpolernas respektive styrka. Ju homogenare område, desto starkare social kraft. Områden där t ex alla invånare tillhör samma nationalitet rymmer en stark social kraft. Sen behöver styrkan inte nödvändigtvis manifesteras sig, men den finns där som en möjlighet eller risk.

I den följande analysen använder jag homogeniteten som mått på sociala krafter styrka. Homogeniteten ligger sen till grund för mina slutsatser om segregation. Jag intresserar mig således inte bara för etniska, socio-ekonomiska och demografiska skiljelinjer, utan även för skiljelinjer som gäller t ex historia, miljöer, hälsa, kontinuitet, social kompetens, kultur och makt. Viktigt är också att ta reda på i vilken utsträckning olika former av segregation sammanfaller, samverkar eller motverkar varandra.

Vad homogenitet kan innebära i var och en av dimensionerna återkommer jag till. Här vill jag bara ge några exempel. Ett områdes historiska homogenitet beror på byggnadernas ålder och eventuella manifestation av gemensamma ideal. I områden med stor historisk mångfald, dvs en blandning av gammalt och nytt, utgör knappast historien en samlande social kraft.

Den rumsliga homogeniteten kan delas in i det lilla och det stora rummets homogenitet. Det lilla rummets homogenitet kan vi mäta på grundval av bostädernas storlek och upplåtelseformer. Fördelningen av bostäder på såväl storlek som upplåtelseformer har betydelse för vem som kan bo där. I t ex ett område som bara består av enrumslägenheter kan barnfamiljer knappast bo. Det stora rummets homogenitet beror på

områdets förmåga att underlätta respektive försvåra sociala relationer. Områden med blandningar av när- och fjärrsamhällen enhetliggör knappast befolkningen.

Befolkningens homogenitet mäter jag med demografiska mått, i termer av hälsa och med mått på kontinuitet (bofasthet). Ju sämre kontinuitet, desto mer tenderar stadsdelen att präglas av oro och instabilitet. Den sociala strukturens homogenitet kan vi mäta i termer av klass, familj och nätverk. Områden med t ex hög arbetslöshet skapar en grogrund för utanförskap. Starka nätverk kan emellertid motverka arbetslöshetens utanförskap. Omvänt kan starka nätverk mycket väl också förstärka utanförskapet och bidra till uppbyggnaden av nya samhällsformer, utanför det etablerade samhället.

Vad gäller de sociala resurserna kan homogeniteten mätas i termer av såväl hushållsekonomi som utbildning, men även med mått på social kompetens. Kulturell homogenitet visar sig i levnadsvanor och identitet. Homogenitet i maktutövning beror t ex på om politikerna verkligen vet vad de vill och hur politiken genomförs.

I rapportens slutsatser kommer jag att peka ut vad som kan kallas segregationspoler. Med begreppet syftar jag på geografiskt avgränsade områden i stadsdelen med starka sociala krafter. Segregationspoler utgör beståndsdelarna i all segregation. Efter belysningen av varje dimensions segregationspoler kommer jag att kunna dra slutsatser om förekomsten av segregation. Slutsatserna gäller i första hand graden av segregation inom respektive dimension; dvs historia, rum, befolkning, strukturer, resurser, kultur och makt. Därutöver försöker jag också dra vissa slutsatser om i vilken utsträckning de olika formerna av segregation hänger ihop.

2.5 Olika sociala världar

Segregationsforskningens allt för ensidiga fokusering på enskilda skiljelinjer har lett till en brist på begrepp för hur olika former av segregation kan sammanfalla. Teorin om segregation borde därför kopplas betydligt

bättre till en teori om integration. Att olika former av segregation sammanfaller behöver nämligen inte nödvändigtvis innebära sociala sammanbrott. Istället kan nya former av integration och nya former av samhällsliv mycket väl uppstå.

I t ex Los Angeles har gängen tagit över delar av staden. Sveriges Television visade en mycket intressant dokumentärfilm den 9 januari 1997 om hur gängen skapar sina egna normer, lagar och landgränser, helt utanför det etablerade samhällets kontroll. Gängen lever i sina egna subsamhällen, där ond och bråd död hör till vardagen. Filmen speglade särskilt kvinnornas situation.

Jämförelsen mellan Malmö och Los Angeles är kanske inte särskilt rättvis, men exempel på hur stadsdelar kan avgränsa sig från det etablerade samhället och börja leva sina egna liv finns i ganska många europeiska städer. Vanligtvis kretsar livet i sådana subsamhällen kring kriminalitet och droger. Subsamhällena uppstår när olika former av segregation sammanfaller och samverkar. Då kan man verkligen tala om olika och skilda sociala världar.

Frågan om i vilken utsträckning olika sociala världar kan sägas existera i Malmö och dess stadsdelar kan jag inte besvara fullt ut i projektets delrapporter. Svaret på

frågan kräver nämligen ett perspektiv på integration, vilket jag varken har tid eller möjligheter att utveckla i delrapporterna. Därför kan jag inte heller alltid avgöra vilka sociala krafter i stadsdelarna som är goda och vilka som är dåliga. Det beror nämligen ytterst på vad vi vill med Malmö och dess stadsdelar. Det beror på vilken integration av Malmö som ter sig mest möjlig och önskvärd.

Jag har för avsikt att återkomma till frågorna om integration i projektets huvudrapport. Då hoppas jag också kunna presentera en teori om olika sociala världar. I ljuset av en teori om olika sociala världar hoppas jag kunna uttala mig om vart Malmö och dess stadsdelar är på väg. Kan vi se exempel på sociala sammanbrott i Malmö eller är det istället nya sociala världar som håller på att uppstå? Hur ser i så fall relationerna mellan de olika sociala världarna ut? Kan vi fortfarande verkligen tala om Malmö som ett enhetligt samhälle? Vilka sociala krafter verkar för en fortsatt integration av Malmö och vilka verkar mot?

3. SOCIALA VÄRDEN I HYLLIE

Vilka är Hyllie-borna?

Hur bor de?

Vad gör de?

Hur mår de?

Hur ser de på sig själva och sin stadsdel?

3.1 TID OCH RUM

3.1.1 Ålder, storlek, upplåtelseform och täthet

Hyllie får betraktas som en mycket ung stadsdel. Endast Rosengård och Fosie har en lika låg andel bostäder byggda före andra världskriget. Drygt 2/3 av bostäderna byggdes på 1960- och 70-talen. Husen byggdes till största delen på åkermark och Hyllie saknar således en längre tradition av stadsliv.

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)

	Byggnadsår				
	-40	41-60	61-70	71-80	81-
Malmö	24	27	24	15	9
Fosie	3	25	47	20	6
Hyllie	4	22	30	39	6
Oxie	8	3	13	42	34
Centrum	49	7	12	15	16
Södra					
Innerstaden	54	29	8	6	3
Västra					
Innerstaden	22	65	8	2	4
Limhamn-					
Bunkeflo	22	33	16	14	15
Rosengård	3	14	76	7	0
Husie	11	9	42	24	14
Kirseberg	22	39	21	2	16

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

De snäva tidsperspektiven märks i åtminstone hälften av delområdena. Samtliga bostäder på Lorensborg byggdes under 50-talet. Sammanlagt uppgår andelen bostäder byggda under efterkrigstidens första 15 år till 22%. Eftersom merparten av Lorensborg byggdes under 50-talets andra hälft måste inslaget av bostäder som präglas av 1945 års bostadssociala utredning och dess tankar om

grannskapsenheter betraktas som ganska litet i Hyllie. Den bostadssociala utredningen satte sin prägel på byggandet i Malmö under efterkrigstidens första 10 år, med Augustenborg och Mellanheden som sina främsta manifestationer.

På Borgmästargården och Kroksbäck uppgår andelen hus byggda under 60-talet till minst 85%. Delområdena Bellevuegården, Holma och Lindeborg präglas i sin tur av 70-talets byggande. Här återfinns vi nästan var tredje bostad i Hyllie. Den åldersmässigt mest blandade bebyggelsen finner vi på delområdena Solbacken och Kulladal, vilka omfattar 16% av bostäderna i Hyllie.

Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)

	Byggnadsår									
	Andel av delområde					Andel av stadsdel				
	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-	-1940	41-60	61-70	71-80	1981-
Vintrie	83	4	2	3	8	1	0	0	0	0
Solbacken	17	49	26	4	3	1	1	1	0	0
Lorensborg	0	100	0	0	0	0	16	0	0	0
Borgmästaregård	0	0	96	0	4	0	0	9	0	0
Bellevuegården	0	0	1	86	13	0	0	0	12	2
Södertorp	0	0	39	61	0	0	0	2	3	0
Kroksbäck	3	9	85	3	1	0	1	10	0	0
Holma	0	0	0	100	0	0	0	0	9	0
Gröndal	2	0	43	50	4	0	0	2	3	0
Kulladal	17	29	38	9	7	2	4	5	1	1
Lindeborg	1	0	0	83	16	0	0	0	11	2

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Ser vi till bostädernas storlek visar sig Hyllie överensstämma ganska exakt med genomsnittet för hela Malmö, mätt i genomsnittet av antalet rum. Bostäderna i Hyllie består i genomsnitt av 2,8 rum. För enkelhetens skull räknar jag samtliga fyra rum eller större (4+) som fyra rum. Tyngdpunkten ligger på 3-rumsbostäder. De mindre bostäderna är klart underrepresenterade.

Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)

	Antal rum				
	1	2	3	4+	Medel
Malmö	13	31	29	26	2,7
Fosie	9	32	39	20	2,7
Hyllie	9	26	37	27	2,8
Oxie	1	7	18	74	3,7
Centrum	19	34	28	18	2,5
S Innerstaden	27	42	22	9	2,1
V Innerstaden	15	38	28	20	2,5
Limhamn-					
Bunkeflo	7	18	16	60	3,3
Rosengård	5	32	46	17	2,8
Husie	5	11	28	56	3,4
Kirseberg	13	38	25	24	2,6

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Vad gäller fördelningen av bostäder med olika storlek skiljer sig delområdena ganska mycket. Inget

delområde överensstämmer särskilt väl med genomsnittet för hela Hyllie. Närmast kommer Lindeborg, Borgmästargården och Lorensborg. Den kraftigaste överrepresentationen av större bostäder finner vi i Vintrie och på Solbacken. De mindre

bostäderna är i sin tur mest överrepresenterade på Bellevuegården. Jämför vi den genomsnittliga storleken på delområdenas bostadsbestånd så visar sig de mindre bostäderna vara överrepresenterade även på Holma och Lorensborg.

Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)

	Antal rum							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	1	2	3	4+	1	2	3	4+
Vintrie	4	7	21	68	0	0	0	0
Solbacken	6	17	16	61	0	1	0	2
Lorensborg	14	30	39	17	2	5	6	3
Borgmästaregård	6	31	33	30	1	3	3	3
Bellevuegården	22	33	31	14	3	4	4	2
Södertorp	3	33	56	9	0	2	3	0
Kroksbäck	4	15	35	46	0	2	4	5
Holma	7	38	42	13	1	4	4	1
Gröndal	15	25	28	32	1	1	2	2
Kulladal	8	16	37	39	1	2	5	5
Lindeborg	3	25	44	28	0	3	6	4

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Antalet rum säger givetvis inte hela sanningen om befolkningens bostadsutrymme. Rummen kan ju t ex vara små. Dessutom kan ju mindre hushåll mycket väl bo i större lägenheter och tvärtom. Med hjälp av resultaten från Levnadsundersökningen kan vi mer specifikt jämföra bostadsutrymmet för några olika hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie.

Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde av kvadratmeter)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ensamhushåll	61	69	78
Barnhushåll	86	100	131
Sambohushåll med 2 barn	89	104	133

Mönstret framträder helt klart. Hyllie-borna har i allmänhet en större boendeyta än invånarna i Fosie, men mindre än Oxie-borna. Relativt sett är

skillnaderna mellan Hyllie-bor och Fosie-bor ungefär lika stora för samtliga hushållstyper. Hyllie-bornas har i allmänhet en 15% större bostadsyta att röra sig på än Fosie-borna. Skillnaderna gentemot Oxie-borna är störst när det gäller barnhushållen. Barnhushållens boendeyta i Hyllie uppgår till ungefär 76% av Oxie-bornas.

Skillnaderna i bostadsyta hänger delvis samman med fördelningen av upplåtelseformer. I Oxie utgörs bostadsbeståndet till mer än hälften av äganderätt. Hyllie domineras istället av bostadsrätter. Ingen annan stadsdel har en högre andel bostadsrätter än Hyllie. Även kommunala hyresrätter uppgår till en hög andel, endast överträffad av Rosengård. Privata hyresrätter är däremot kraftigt underrepresenterade i Hyllie.

Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer			
	Kommunal hyresrätt	Privat hyresrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
Malmö	14	37	34	15
Fosie	19	28	43	10
Hyllie	28	13	46	13
Oxie	5	1	36	57
Centrum	5	67	27	0
S Innerstaden	10	48	41	1
V Innerstaden	10	57	30	3
Limhamn-Bunkeflo	5	18	15	62
Rosengård	43	26	26	5
Husie	1	16	30	52
Kirseberg	14	25	46	15

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Var och en av upplåtelseformerna har sina starka fästen. Bostadsbeståndet i Vintrie utgörs till nästan 100% av äganderätt. På Södertorp bor samtliga invånare i bostadsrätt. Bostadsrätterna dominerar även på Lindeborg och Borgmästargården. Bostadsrätterna i dessa tre delområden utgör 24% av samtliga bostäder i Hyllie. Den kommunala hyresrätten har sitt starkaste fäste på Holma, men andelen uppgår ändå inte till mer än 65%. På grund av den samtidigt ganska höga andelen bostadsrätter så vill jag nog räkna in Holma bland delområdena med mer blandad sammansättning av upplåtelseformer. Om vi inte tar hänsyn till

skillnaden mellan kommunal och privat hyresrätt så är det istället på Bellevuegården som hyresrätten dominerar mest.

Till delområdena med mer blandad sammansättning hör Solbacken, Lorensborg, Kroksbäck, Holma, Gröndal och Kulladal. Dessa delområden omfattar 59% av bostadsbeståndet. Om vi räknar bort Holma och i så fall även Kulladal, där ägandet i form av antingen äganderätt eller bostadsrätt ligger till grund för 95% av samtliga bostäder, ingår 37% av Hyllies bostäder i delområden med blandad sammansättning på upplåtelseformerna.

Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)

	Upplåtelseformer							
	Andel av delområde				Andel av stadsdel			
	Komm hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt	Komm hyrrätt	Priv hyrrätt	Borätt	Ägrätt
Vintrie	0	1	0	99	0	0	0	1
Solbacken	0	42	7	50	0	1	0	1
Lorensborg	61	0	39	0	10	0	6	0
Borgmästaregård	0	14	86	0	0	1	8	0
Bellevuegården	43	53	0	4	6	7	0	1
Södertorp	0	0	100	0	0	0	5	0
Kroksbäck	44	1	24	32	5	0	3	4
Holma	65	0	35	0	6	0	3	0
Gröndal	15	46	27	12	1	3	2	1
Kulladal	4	1	63	32	1	0	8	4
Lindeborg	4	0	87	9	1	0	11	1

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

3.1.2 Boendekvalitet

Invånarnas levnadsvillkor i Fosie, Hyllie och Oxie skiljer sig således rent objektivt vad gäller t ex boendeyta och upplåtelseformer. Kan vi även tala om en skillnad i boendekvalitet mellan stadsdelarna? Vi ställde frågor om just boendekvalitet i levnadsundersökningen och därför kan vi låta befolkningen komma till tals. Om vi börjar med själva bostaden förefaller Oxie-borna mest nöjda. 42% av Oxie-borna uppger sig vara mycket nöjda, jämfört med 40% av Hyllie-borna och 29% av Fosie-borna. Skillnaderna visar sig också i genomsnittet.

Oxie-borna är dessutom mest entydiga i sin syn på bostaden, vilket vi kan avläsa i spridningsmättet. Spridningen på svaren är störst i Fosie. Att döma av befolkningens svar verkar bostadskvaliteten vara mer ojämn i Fosie. Siffrorna är kanske lite svårjämförbara eftersom framför allt Oxie-borna i så stor utsträckning är ansvariga för sin egen bostad. Ett missnöje med bostaden riktar sig därmed huvudsakligen mot dem

själva. I en stadsdel som Fosie kan befolkningen ha större anledning att offentligt vådra sitt missnöje.

Tabell 8. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	0	2
1	1	0	0
2	2	1	0
3	3	2	0
4	4	2	1
5	8	6	4
6	7	4	2
7	14	9	9
8	21	21	23
9	12	15	17
10 Mycket nöjd	29	40	42
	100	100	100
Medel	7,7	8,3	8,6
Totalt	553	448	173

Hur fördelar sig då missnöjet med bostaden geografiskt? Jag undersökte den geografiska fördelningen på den mindre nöjda halvan av befolkningen; dvs alla som har svarat mindre än medianvärdet 9 på frågan. På grund av det höga medianvärdet kan en del av dessa ju knappast betraktas som direkt missnöjda. Populationen räcker emellertid inte för en undersökning av enbart alla missnöjda. För att åstadkomma så tillförlitliga resultat som möjligt har jag därför valt att inrikta mig på den mindre nöjda halvan av populationen. Istället för att avgränsa en missnöjd population skiljer jag mellan mer nöjda och mindre nöjda.

Jag måste erkänna att jag i de flesta fall tvingades revidera min uppfattning om de olika områdena till det bättre. Kroksbäck och Lindeborg är bra exempel. Jag hade t ex föreställt mig Lindeborg som ett område med enbart höghusbebyggelse. I själva verket visade det sig att området innehöll även prunkande radhusområden och trevliga trevånings flerfamiljsbus. (Lasse Bergquist)

Holma utmärker sig med den största överrepresentationen av mindre nöjda. 67% av invånarna har angett ett lägre svar än 9 på frågan. Andelen mindre nöjda är överrepresenterade även på Lorensborg där 61% ingår i populationen mindre nöjda. Mest nöjd verkar man vara på Södertorp, Solbacken, Borgmästaregården och Gröndal.

Hur ser man då på utemiljön (frågan exemplifierades med gård, plantering, bänkar, gata, grönt, buller etc)? Svaren framgår av nedanstående tabell. Återigen vill jag varna för vissa svårigheter i jämförelsen. Bor man i eget hus är man i stor utsträckning ansvarig för sin egen utemiljö och ett eventuellt missnöje riktar sig mot en själv. Skillnaderna mellan stadsdelarna visar sig vara större än i svaren på frågan om bostaden. Hyllie-borna är mest nöjda med utemiljön. Särskilt anmärkningsvärd är den höga andelen mycket nöjda i Hyllie. Återigen skiljer sig spridningen på svaren. Hyllie-borna och

Oxie-borna är mer entydiga i sin syn på utemiljöns kvaliteter.

Skillnaderna i svar mellan stadsdelarna låter sig nog delvis förklaras med samma argument som ovan, dvs graden av eget ansvar. Även om man bor i privat hyresrätt, med all tänkbar brist på inflytande, beror kvaliteten på själva bostaden i högre utsträckning på en själv än kvaliteten på utemiljön. Hyresgäster i privata hyresrätter kan knappast anklagas för brister i utemiljön. Påverka kvaliteten på sin bostad kan man däremot vanligtvis i viss utsträckning genom t ex ommöblering, tapetsering eller målning.

Tabell 9. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	4	0	2
1	2	0	1
2	4	1	1
3	4	2	2
4	3	1	3
5	11	10	7
6	7	4	8
7	13	11	14
8	22	19	19
9	11	13	17
10 Mycket nöjd	20	38	27
	100	100	100
Medel	7,1	8,1	7,8
Totalt	553	448	173

Jag undersökte den geografiska fördelningen på den mindre nöjda halvan av befolkningen enligt samma principer som i föregående fråga; dvs alla som har svarat mindre än medianvärdet 9 på frågan. Inget av delområdena utmärker sig lika mycket som i frågan om bostaden. Lorensborg toppar och där tillhör 59% av befolkningen de mindre nöjda. På Holma säger sig emellertid bara 42% vara mindre nöjda med utemiljön

till skillnad från 67% i frågan om bostaden. Mest nöjd verkar man vara på Södertorp och Gröndal.

Till skillnad från frågan om utemiljön beror knappast ens möjligheter till inflytande över den kommunala servicen på om man bor i hyresrätt, bostadsrätt eller äganderätt. Den kommunala servicen styrs ju genom politiska beslut. Resultaten framgår av tabellen nedan. Genomsnittet skiljer sig enligt samma mönster som tidigare. Hyllie-borna är något mer nöjda än Fosie-borna, men mest nöjda är Oxie-borna. Spridningen på svaren är däremot ungefär lika stor i stadsdelarna.

Tabell 10. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	2	1
1	2	2	0
2	4	1	2
3	4	3	3
4	6	6	3
5	30	28	18
6	8	11	10
7	12	11	13
8	14	19	20
9	7	6	14
10 Mycket nöjd	10	13	16
	100	100	100
Medel	6,1	6,4	7,1
Totalt	544	445	174

Om vi skärskådar den geografiska fördelningen på den mindre nöjda halvan av befolkningen enligt samma principer som i föregående fråga så visar sig de mindre nöjda med den kommunala servicen vara överrepresenterade på Gröndal och Lindeborg. På Gröndal säger sig 65% var mindre nöjda med den kommunala servicen och på Lindeborg 56%. Inget av delområdena utmärker sig med en motsvarande

underrepresentation, utan missnöjet fördelar sig i övrigt ganska jämnt.

Vi bad även intervjupersonerna att försöka väga samman alla för- och nackdelar med boendet. Hur nöjd respektive missnöjd är man totalt sett med sitt boende? Skillnaderna framstår återigen klart, vilket framgår av nedanstående tabell. Mycket nöjda är 24% av Fosie-borna, 31% av Hyllie-borna och 36% av Oxie-borna. Den högre spridningen på svaren i Fosie tyder på en ojämnare boendekvalitet där.

Tabell 11. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	1	0	1
1	1	0	1
2	1	1	0
3	3	1	0
4	4	1	2
5	9	8	5
6	7	6	3
7	14	13	11
8	21	22	25
9	15	16	17
10 Mycket nöjd	24	31	36
	100	100	100
Medel	7,6	8,1	8,4
Totalt	553	448	173

Av Hyllies delområden utmärker sig enbart Bellevuegården och Lindeborg med en viss överrepresentation av mindre nöjda; dvs alla som har svarat mindre än medianvärdet 8 på frågan. I dessa två delområden säger sig 40% respektive 36% vara mindre nöjda med sitt boende totalt sett. På Solbacken, Borgmästargården, Södertorp och Gröndal är däremot andelen mindre nöjda klart underrepresenterade.

Svaren på ovanstående fråga möjliggör också en mätning av hur respektive befolkning väger samman för- och nackdelar med sitt boende. I vilken

utsträckning samvarierar svaren på ovanstående fråga med svaren på övriga boendefrågor? I alla tre stadsdelarna betyder bostadens kvalitet mest för hur man värderar sitt boende totalt sett. Det är framför allt kvaliteten på bostaden som avgör hur nöjd respektive missnöjd man är med sitt boende. Är man nöjd med sin bostad så är man ofta också nöjd med sitt boende totalt sett.

Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Bostad	0,73	0,57	0,61
Utemiljö	0,61	0,47	0,56
Kommunal service	0,39	0,34	0,32

Det var en solig och varm sommardag, jag cyklade till Kulladal med glatt humör. Det är ju mina egna hemtrakter så jag känner väl till gatorna. Området består av blandad bebyggelse; villor, radbus och flerfamiljsbus. Mina blivande intervjupersoner bodde i flerfamiljsbusen. Ett stort plus var att det ej fanns kodlås eller portkoder till ytterdörrarna, det var bara till att traska in och lägga på formulären. När jag skulle lämna ett formulär står min intervjuperson i dörren och vi hälsar på varandra. Jag förklarar mitt ärende och den äldre damen är intresserad men hon hade precis kommit hem från en resa. Vi kom överens om att jag skulle komma dagen efter till henne. När jag tar hissen ner känner jag mig mycket nöjd; redan en intervju och jag har på känn att denna första omgång ska gå bra.

Nästa dag efter en tidig frukost och när alla övriga familjemedlemmar har lämnat huset och jag själv fixat undan frukostmulorna och disken, infinner sig lugnet. Klockan närmar sig nio och jag hoppas att mina intervjupersoner har stigit upp, jag vill helst inte vara deras väckarklocka. Efter en kontroll av intervjupersonernas ålder börjar jag ringa dem som är äldst. De är för det mesta morgonpigga.

Jag binner med att boka in ytterligare ett par intervjuer innan jag tar min cykel och ska på min första intervju i denna omgången av projektet.

Solen skiner och hösten känns avlägsen när jag cyklar bland villorna och försöker titta på alla sensommarblommorna. Mina tankar går till min blivande intervjuperson. Hur är hon? En viss nyfikenhet känner jag alltid strax innan en intervju.

När jag ringer på dörren öppnar en mycket trevlig och ungdomlig pensionär. Hon bjuder in mig och vi sätter oss på hennes inglasade balkong. Mitt första intryck är att det är en kvinna som älskar sitt hem. Allt är mycket välskött och inredningen är av äldre stil. Jag börjar alltid med att presentera mig och mitt yrke och informerar lite om projektet. När vi startat intervjun får jag problem med att följa frågorna eftersom min IP pratar om hela sitt liv. Det var ganska mycket. Eftersom hon var över 70 år tog intervjun mycket lång tid. När vi äntligen var klara med alla frågorna fick jag stanna ytterligare en stund. Alla barn och barnbarnens fotografier skulle jag titta på. När jag skulle gå fick jag en jättekrav av IP.

Efter den intervju kände jag mig nöjd. Det hade varit en mycket trevlig förmiddag och jag tänkte att bli gammal kunde innebära mycket positivt. Alla mina intervjupersoner på Kulladal trivdes mycket bra i området, det fanns bara en gemensam negativ åsikt. Det finns ingen service med Post och Bank. De försvann för ett par år sedan. (Irene Norberg)

3.1.3 Sammanfattning

- Historia: Hyllie är en av Malmös yngsta stadsdelar. Djupare traditioner av stadsliv saknas nästan helt.
- Bostädernas storlek: Storleken på bostäderna i Hyllie överensstämmer väl med genomsnittet för hela Malmö. Jämfört med Fosie är bostäderna i Hyllie klart större, men mindre än i Oxie. Delområdena Vintrie och Solbacken utmärker sig med en kraftig överrepresentation av stora bostäder. De mindre bostäderna är i sin tur överrepresenterade på Bellevuegården, men även på Holma och Lorensborg.
- Upplåtelseformer: Jämför vi med Malmö som helhet är bostadsrätter och kommunala hyresrätter kraftigt överrepresenterade i Hyllie. I merparten av delområdena är upplåtelseformerna ganska väl blandade.
- Hyllie-borna är i allmänhet mer nöjda med sin bostad än Fosie-borna, men mindre nöjda än Oxie-borna. Skillnaderna i bostadskvaliteten är mindre i Hyllie än i Fosie. Mest missnöjda med sin bostad är invånarna på Holma och Lorensborg. Mest nöjda med sin bostad är invånarna på Södertorp, Solbacken, Borgmästargården och Gröndal.
- Hyllie-borna är i allmänhet mer nöjda med sin utemiljö än Fosie-borna, men lika nöjda som Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på utemiljön är betydligt större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med sin utemiljö är invånarna på Lorensborg. Mest nöjda med sin utemiljö är invånarna på Södertorp och Gröndal.
- Hyllie-borna är i allmänhet mer nöjda med den kommunala servicen än Fosie-borna, men mindre nöjda än Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på den kommunala servicen är ungefär lika stora i alla tre stadsdelarna. Mest missnöjda med den kommunala servicen är invånarna på Gröndal och Lindeborg. I övrigt fördelar sig missnöjet ganska jämnt.
- Hyllie-borna är i allmänhet mer nöjda med sitt boende totalt sett än Fosie-borna, men mindre nöjda än Oxie-borna. Skillnaderna i kvaliteten på boendet är klart större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Mest missnöjda med sitt boende totalt sett är invånarna på Bellevuegården. Mest nöjda med sitt boende totalt sett är invånarna på Solbacken, Borgmästargården, Södertorp och Gröndal.

3.2 BEFOLKNING

3.2.1 Demografi

Hyllie är Malmös tredje största stadsdel, sett till invånarantal. Knappt 13% av malmöborna bodde i Hyllie den 1 januari 1996. Ålderssammansättningen skiljer sig en del från genomsnittet för hela Malmö. Äldre utgör en betydligt högre andel på bekostnad av andelen invånare i arbetsför ålder. Ingen stadsdel har en lägre andel invånare i arbetsför ålder än Hyllie. Andelen barn- och ungdomar överensstämmer däremot exakt med genomsnittet för hela Malmö.

Det var en av de rekordvarma dagarna i mitten av april och jag skulle ha min första personliga intervju. Jag parkerade en bit ifrån IP:s radbus. Jag njöt av den spirande grönskan och den 28-gradiga värmen samtidigt som jag lade upp taktiken inför intervjun. Vid det här laget hade jag varit en ganska flitig gäst i det flotta området, då jag delat ut formulär och även hämtat färdigfyllda sådana. Det skulle inte förvåna mig om jag vid det här laget gick under namnet "Intervjuprofilen" i området.

Plötsligt dyker den trevliga kvinnliga rektorn upp. Vi hälsar glatt och utbyter några meningar om det fantastiska vädret. Jag promenerar vidare och skänker denna sympatiska dam några tacksamma tankar. Den värme och generositet som hon utstrålade när jag hämtade hennes mans färdigfyllda formulär hade för mig varit vad luktsaltet är för kraftsportarna. Jag hade nämligen tidigare under veckan fått ta emot en hel del stryk av personer som inte gillade våra frågor. Nedslagen var jag väl inte men en stående räkning till åtta beskriver rätt bra vad jag kände.

När jag svängt in på den lilla gränden där IP bodde märkte jag omedelbart att jag var iakttagen. En medelålders man följde mig med blicken. Säkert IP:s pappa, tänkte jag. Bara han inte tänker avboka, fortsatte mina tankar, samtidigt som jag kastade en hastig blick in på börntomten. Här bodde nämligen en ung kvinna som skulle komma till Sofielunds Folkets Hus för intervju nästkommande onsdag. Jag bestämde mig för att gröna fingrar var ingen i den familjen utrustad med och tittade upp mot min iakttagare. Jag hade nu kommit så nära att jag kunde se att han log mot mig. Nu kom mina, från anslagstarlan på Skolan, nyvunna kunskaper i fysiologi till användning. Jag sänkte energiflödet genom att le tillbaka. Mannen sänkte blicken mot pärmen som jag hade under armen och med en liten huvudrörelse åstadkom han liksom en osynlig pil mot sin grovköksdörr samtidigt som han gjorde en handrörelse mot fickan. Säkert för att ta upp nycklarna för han sa: Det gäller väl el-avläsning? Nej, konstaterade jag kort och vek av mot IP:s dörr.

Den 18-årige IP öppnade och jag bjöds att stiga in. I familjens ägo fanns en schäferhund som blev jättelycklig över mitt besök. Svansen for som en curlingkvast och en vas som stod i vägen föll mot golvet. Jag tog mitt livs hyra då jag med en enbandsräddning fängade den fina glasvasen någon centimeter från golvet. När vi plockat upp blommorna och torkat upp vattnet kunde intervjun ta sin början. Det visade sig att vi hade en del gemensamma bekanta genom idrotten, vilket ytterligare lättade på stämningen. Jag är säker på att denne artonåring svarade uppriktigt till 100%. (Lasse Bergquist)

Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)

	Antal invånare	Andelar av invånare i åldersgrupper (%)		
		-18	19-64	65-
Malmö	245699	20	59	20
Fosie	35493	21	60	19
Hyllie	30754	20	52	28
Oxie	10681	32	60	8
Centrum	33399	16	68	16
S Innerstaden	28317	16	67	17
V Innerstaden	28164	11	56	33
Limhamn-Bunkeflo	29127	24	56	20
Rosengård	19133	34	53	12
Husie	16465	22	60	18
Kirseberg	12851	22	59	19

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Mätt i invånarantal är Kroksbäck det största delområdet i Fosie. Tätt därefter följer Kulladal och Lindeborg. De minsta delområdena är Vintrie, Solbacken, Södertorp och Gröndal. Kroksbäck och Holma är delområden med en mer ungdomlig profil.

På Borgmästargården, Södertorp, Gröndal och Lorensborg har däremot pensionärerna en stark ställning. Den högsta andelen invånare i arbetsför ålder bor på Vintrie, Lindeborg, Holma, Kulladal och Bellevuegården.

Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)

	Andel av Hyllie	Andelar av invånare i åldersgrupper		
		-18	19-64	65-
Vintrie	1	23	64	13
Solbacken	3	18	54	28
Lorensborg	13	12	50	38
Borgmästaregård	8	6	40	55
Bellevuegården	12	22	53	25
Södertorp	4	8	50	42
Kroksbäck	15	29	52	19
Holma	10	28	57	15
Gröndal	5	18	42	40
Kulladal	14	19	55	26
Lindeborg	14	25	57	18

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Hyllie är Malmös fjärde invandrartätaste stadsdel. Andelen invånare med utländsk bakgrund uppgår till 26%. Kategorin utländsk bakgrund omfattar både utländska medborgare och svenska medborgare födda i utlandet eller barn under 18 år födda i Sverige med minst en av föräldrarna född i utlandet. 12% av alla Malmö-bor med utländsk bakgrund bor i Hyllie.

Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)

	Andelar av respektive befolkning	Andelar av personer med utländsk bakgrund i Malmö
Malmö	27	100
Fosie	34	19
Hyllie	26	12
Oxie	15	2
Centrum	24	12
Södra	33	15
Innerstaden		
Västra	10	4
Innerstaden		
Limhamn-	11	5
Bunkeflo		
Rosengård	74	22
Husie	14	4
Kirseberg	22	4

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Holma är Hyllies i särklass invandrartätaste delområde. 55% av invånarna på Holma har utländsk bakgrund. Även Kroksbäck och Bellevuegården har höga andelar av personer med utländsk bakgrund, nämligen 40% respektive 39%. Resten av delområdena har en andel invånare med utländsk bakgrund på 20% eller mindre. Av samtliga personer med utländsk bakgrund i Hyllie bor drygt 60% på Holma, Kroksbäck eller Bellevuegården. Kroksbäck toppar med en andel på 22% av samtliga i Hyllie.

Tabell 16. Personer med utländsk bakgrund i Hyllies delområden (%)

	Andelar av respektive befolkning	Andelar av personer med utländsk bakgrund i Hyllie
Vintrie	8	0
Solbacken	17	2
Lorensborg	20	10
Borgmästaregård	12	4
Bellevuegården	39	18
Södertorp	16	2
Kroksbäck	40	22
Holma	55	21
Gröndal	15	3
Kulladal	18	10
Lindeborg	15	8

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Ingen enskild nationalitet dominerar bland personer med utländsk bakgrund i Hyllie. Personer med jugoslavisk och polsk bakgrund utgör en lika stor andel av alla, nämligen 14%. Mest påtaglig är den relativt stora gruppen invånare med iransk bakgrund.

Tabell 17. De största invandrargrupperna i Fosie, Hyllie, Oxie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)

	Fosie	Hyllie	Oxie	Malmö
Jugoslavien	18	14	14	16
Polen	13	14	13	11
Danmark	6	8	12	8
Libanon		5		5
Bosnien	5			5
Ungern	5		7	
Iran		8		
Finland			7	
Övriga	53	51	47	56
Totalt	100	100	100	100

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

I Hyllies invandrartätaste delområde, Holma, dominerar invandrare från det forna Jugoslavien. 21% av alla personer med utländsk bakgrund på Holma härstammar från det forna Jugoslavien. Därefter följer

polacker, danskar, libaneser och irakier. Personer med utländsk bakgrund från det fem största grupperna fördelar sig i stadsdelen och dess delområden enligt nedanstående tabell:

Tabell 18. Fördelningen av Hyllies 5 största invandrargrupper i delområdena (andelar av samtliga invandrare i respektive delområde och andelar av respektive grupps befolkning i hela stadsdelen)

	Personer med utländsk bakgrund									
	Andel av delområde					Andel av stadsdel				
	Pol	Jugo	Iran	Dan	Lib	Pol	Jugo	Iran	Dan	Lib
Vintrie		20		30					1	
Solbacken	8	10				1	2			
Lorensborg	12	9	16	9		8	6	18	10	
Borgmästaregård	16	8		11		4	2		5	
Bellevuegården	16	8	18	5		21	10	39	10	
Södertorp	14	15	7	9		3	3	2	3	
Kroksbäck	13	13	8		11	21	21	22		50
Holma	10	21		9	8	15	32		24	34
Gröndal	24	9	6	9		5	2	2	3	
Kulladal	17	20		8		11	13		9	
Lindeborg	16	14		15		10	8		15	

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Av tabellen kan vi utläsa var de olika grupperna har sina starkaste koncentrationer. Koncentrationen av personer med bakgrund i Polen är störst på Gröndal, där gruppens andel uppgår till 24%. Personer med utländsk bakgrund i det forna Jugoslavien har sin största koncentration på Holma med 21%, tätt följt av Vintrie och Kulladal. Personer med utländsk bakgrund i Iran har sin största koncentration på Bellevuegården. Koncentrationen av personer med bakgrund i Danmark är störst i Vintrie, medan personer med bakgrund i Libanon har sin största koncentration på Kroksbäck.

När man cyklar har man tid att fundera och många tankar och känslor dyker upp. Jag tänker på den dag jag var hos två invandrar familjer, från Libanon respektive Afghanistan. Familjer som bestod av fyra personer.

I familjen från Afghanistan var det en av döttrarna som var IP. När vi hälsar på varandra trycker mamman hårt min hand med båda sina. Vi satt i soffan, mannen och systemen kom för att vara med och lyssna. De talade bra svenska men mamman klagade över att hon glömde bort den eftersom hon nästan aldrig träffade några svenskar som hon kunde tala med. Hon bjöd på te med hemlagade kakor och ett fat med olika sorters nötter och godis. Det som gjorde störst intryck på mig var att det bara var jag som skulle äta och dricka. Det var bara framsatt en tekopp, övriga bara tittade på.

När vi kom till frågorna angående bostaden kom pappan in och hjälpte till. Han tog fram sin pärm och satte sig på en madrass på golvet. Det fanns två madrasser på golvet att sitta på. Även det var något nytt för mig. Jag fick också en upplevelse att det

betydde mycket för dem att jag var där. Det är svårt att återge i ord. Vi tar farväl och mamman trycker hårt min hand.

I den andra familjen från Libanon var det lite mer rörelse. Det var sonen som var IP och vi två satt i vardagsrummet. Folk kom och gick, kom in och hälsade och tog i hand men försvann igen. En liten flicka på ca 6 år kom in med tebrickan med var sin kopp. IP klagar över att han inte har något att göra på dagarna när han kommer från sin svenskundervisning. Han styrke tränar för att få tiden till att gå. Jag föreslår honom att ta kontakt med Malmökanot klubb. Han tycker det låter kul och säger att det ska han göra. Mamman går i köket i något som för mig liknar ett stort nattlinne. I familjen upplever jag mycket språkproblem, dålig skolunderbyggnad och ett mycket torftigt liv. (Lillemor Lundin)

Den största koncentrationen av en enda nationalitet finner vi i Vintrie, där personer med bakgrund i Danmark dominerar. Därefter följer Gröndal och dess koncentration av personer med utländsk bakgrund i Polen. Eftersom andelen personer med utländsk bakgrund är ganska liten både i Vintrie och på Gröndal så kan knappast befolkningskoncentration av en enda nationalitet sägas vara särskilt hög i Hyllie, åtminstone inte sett utifrån ett perspektiv på samtliga personer med utländsk bakgrund i respektive delområde.

En av mina första intervjuer var hos en änka och pensionär från Jugoslavien. Redan när jag ringde på för att lämna enkäten var hon vänligheten själv, så jag fick intervjua henne på direkten. Vi satte oss i köket där allt var snyggt o rent. Det var en fröjd, men när hon sa att hon bara kunde tala lite svenska så undrade jag hur det skulle gå? Jag började intervjua henne och det gick förvånansvärt bra. Dess emellan bjöds jag på cider. När vi kom till ekonomifrågorna gick hon bara och hämtade sitt pensionsbesked i kökskåpet. När intervjun

närmade sej slutet ringde telefonen. Det var hennes dotter som undrade om jag var kommen. De talade bara jugoslaviska. Jag fick tala med dottern som talade svenska. Hon undrade hur jag hade klarat av att intervjua hennes mamma. Man får väl ta till kroppsspråket, papper och penna, svarade ja. (Ulla Ohlsson.)

Vad säger oss då tabellens högra halva om befolkningskoncentrationerna i respektive delområde? Istället för till det totala antalet personer med utländsk bakgrund i delområdet relaterar jag nu till respektive befolkningsgrupps totala antal personer i hela stadsdelen. Den största befolkningskoncentrationen av en enda nationalitet finner vi på Kroksbäck där 50% av stadsdelens totala antal personer med bakgrund i Libanon bor. Gruppen av personer med libanesisk bakgrund är i hög grad koncentrerade till två delområden som dessutom ligger i direkt anslutning till varandra. 84% bor på antingen Kroksbäck eller Holma. Övriga fyra befolkningsgrupper får betraktas som ganska väl utspridda i stadsdelen.

Åttavåningens MKB-buset hade ingen låst dörr eller kod. Det var enkelt att komma in i entréhallen.. Många osvenska namn på anslagstavlan. Jag hittar det sökta efternamnet på vån 5. Hissen rasslar välsmort och bromsar mjukt. Någon går förbi och jag försöker hälsa. -Är det min intervjuperson som "smiter" ut? Det doftar mindre starkt av lunchrätter och stekos i trappuppgångarna idag. Jag minns min tid som sommarbrevbärare uppe i Växjö. Då kunde man förnimma hur dofter av lök och fläsk, stekt sill och soppor konkurrerade med varandra mellan våningarna. En känsla av att vandra omkring i menyn. Speciellt andra turen efter lunch var starkt doftpräglad. Folkbemmets trappuppgångar doftade av busmanskost. Då fanns det bemmafruar. Den sociala kontrollen existerade. På gott och ont. Dök det upp någon försändelse till okänd adressat var det bara att knacka på och

fråga. Då höll man reda på varandra. Anflyttningar, giftermål, nambyten eller inneboende var sällan några problem.. Idag lever vi på annat sätt. Matlagning är inte matlagning som förut längre. Mikrovågsugnen har gjort entré, frusen förpackning öppnas och på några minuter är maten klar. Nästan doftlös hantering. Det är bara i TV-reklamen som maten ser ut att dofta. Ventilationssystemen ser inte ut som förut. Självdragets tid är borta. I dag väser släktarna tyst och tröttande.

Nu står jag där framför dörren. Det ljusa marmorgolvet är välstädat men ger ändå ett kyligt intryck. Där vill man uppehålla sig så kort tid som möjligt. Hastigt lämnar folk sina lägenbeter och går mot bissen eller ner i trapphuset. Efternamnet står där i tydliga plastbokstäver. Inget att ta fel på. En mörkebrun dörr i varierat mönstrat ädelträ. Två andra likadana dörrar på samma plan. Det lilla cyklopögat finns där. - Är jag iakttagen? Hjärtat slår av diffus förväntan. - Hur ska det här gå? - Är han hemma? - Kommer dörren att öppnas? - Kommer jag att bli mottagen? Kommer jag att få mitt budskap framfört och att avtala tid om en intervju?

Jag lyfter handen och ringer på. En mörkhyad äldre kvinna öppnar. Hon säger att strax ska mannen komma och skrattar med kraftigt gula och svarta tänder. En yngre rund kvinna med kolsvarta ögon sitter vid köksbordet. Båda har långa kjolar och ser lätt exotiska ut. Den äldre är systemen och den yngre bustrun. Jag framför mitt ärende och får strax flera kommentarer. "Allt det där kan vi svara på ... Vi vet precis vad han tycker .. vi känner varandra väl ... inga problem!"

"Får vi inga pengar när vi svarar? Det borde vi få!?" Jag talar om att Malmö kommun är fattig och har brist på pengar. Jag är inte säker på att jag har lyckats övertyga dem. " Självt är jag kommunanställd och tjänar inte så mycket ..." Kanske tror de på mig? Jag säger att nu handlar det om framtiden, Malmös framtid. Då är det viktigt

att man nu säger vad man tycker, hur man har det, funderingar, idéer.. Nu har man chansen. Jo då de båda kvinnorna vet precis vad den frånvarande mannen tänker gillar älskar eller avskyr.

Jag blir bjuden på kaffe i köket. Tanterna tänder nya cigaretter och drar djupa halsbloss. Väggar och hyllor är fyllda av tavlor, tryck och dekorationsprylar i glas och porslän. Diskbänken är helt ren. Inte en pryl vid spis eller arbetsutrymme. TV-n står på. Naturprogram om australiskt ökenliv: råttor och ormar ... Tanterna verkar intresserade: babblar, stömmar och skrattar ibland höghjutt. Men inte verkar de ta mina översiktligt presenterade frågor eller ämnen på så där stort allvar men jag kan heller inte säga att de är aggressiva eller fientliga. Den ena sätter i gång snacket och den andra fyller på. De känner varandra väl. Den äldre har befälet och den yngre överviktiga hakar på.

Det börjar bli rökigt i köket. Snart kommer han säger dom, han skulle inte vara borta så länge. Uppriktigt sagt vet jag inte riktigt var gubben håller hus: på vinden, i källaren i den angränsande lägenheten eller ute någonstans? Här sitter vi. Jag får känslan att dom väntat på mig hela dagen. En överklighetskänsla smyger fram. Utan att vara förberedd har jag hamnat mitt i en teaterpjäs. En lätt surrealistisk fars med ibland allvarlig seriös underton. Jag talar lite om planering, sambälle, vardag och framtid. Begreppet levnadsnivåundersökning är just nu något abstrakt och avlägset. Jag förnimmar att vi lever i något skilda världar men jag anar och hoppas att de förstått mitt ärende och då känner jag mig lite lugnare. - Det kanske ändå blir en intervju? - bara gubben kunde dyka upp någon gång!

Det var kanske mitt tal om framtid som utlöste förslaget från den äldre kvinnan: - Ska jag spå dig? Hon frågar mig om jag inte vill veta min framtid. Här händer något - nyss var det jag som talade om framtid, människornas och Malmös framtid. - Är

framtiden så viktig? När kommunen talar om framtid gäller det jobb, bro, IT, kunskap och prognoser. Den gamla tanten kanske vill låna min hand eller dra några hjärter eller spader ur leken. Kommer hon då att tala om ödet kärleken, ekonomi, besvikelser eller framgång eller obälsa? Man kanske skulle låta sig spås? För att få veta sin framtid. Det är tydligen en evig fråga. Oraklet i Delfi fyllde kanske sin uppgift under antiken för att ge svar. Nu sitter jag på Delsjögatan och får frågan om min framtid. Våren 1996.

Strax dyker gubben upp. Nu är det tre som pratar, fyller i, kommenterar. Jag börjar med intervjufrågorna. Det flyter fint, men jag får mana kvinnorna att dämpa sin iver att svara - deras svar vill jag inte ha. Strax är jag klar och drar iväg genom områdets lekplatser och vårgrönska mot busshållplatsen. På bussen sluter jag ögonen och tänker på nuet och framtiden. På Gustav Adolfs torg ser det ut som en byggarbetsplats. (Sven-Gunnar Swantesson)

3.2.2 Hälsa

Folkhälsoundersökningar brukar använda sig av både subjektiva och objektiva mått på hälsa. Till de objektiva mätten hör t ex medellivslängd eller sjukdomar. I Levnadsundersökningen är det främst frågorna om t ex rökning och andelen förtidspensionärer som lämpar sig för mer objektiva mätningar av hälsoläget. Folkhälsoundersökningar innehåller ofta också en fråga om hur man själv rent subjektivt bedömer sin hälsa. Frågan gäller då vanligtvis både fysisk och psykisk hälsa. I Levnadsundersökningen har vi valt att dela upp frågan på fysisk och psykisk hälsa var för sig. Fysisk hälsa samvarierar säkert i stor utsträckning med psykisk hälsa, men dålig psykisk hälsa kan också bero på andra orsaker. Personer med god fysisk hälsa kan ändå uppe sig ha en dålig psykisk hälsa beroende på t ex ensamhet eller ekonomiska svårigheter. Därför ville vi dela upp

frågan. Vi mäter intervjupersonernas egen bedömning av sin fysiska respektive psykiska hälsa på en skala från 0 ("Mycket dåligt") till 10 ("Mycket bra").

Av de tre stadsdelarna är Fosie-borna minst nöjda med sin fysiska hälsa. Spridningen på svaren är emellertid också störst i Fosie. Trots det lägre medeltalet befolkas Fosie därför ändå av en ganska stor andel mycket nöjda invånare, faktiskt ungefär lika stor som i Hyllie och Oxie. 23% av Fosie-borna säger sig vara mycket nöjda med sin fysiska hälsa, vilket kan jämföras med 21% av Hyllie-borna och 24% av Oxie-borna.

Tabell 19. "Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket dåligt	1	1	0
1	4	2	1
2	4	3	2
3	6	3	1
4	4	4	2
5	12	13	11
6	11	7	6
7	10	12	13
8	17	25	24
9	9	9	16
10 Mycket bra	23	21	24
	100	100	100
Medel	6,8	7,2	7,8
Totalt	551	448	174

Hur fördelar sig då hälsoläget i stadsdelen? Är människor med dålig hälsa t ex koncentrerade till vissa delområden? Låt oss undersöka den halva av populationen som säger sig må mindre bra; dvs personer som har svarat mindre än 8. Det rör sig om 45% av hela populationen, nämligen exakt 200 personer. Borgmästargården utmärker sig med en kraftig överrepresentation. 70% av befolkningen på

Borgmästargården säger sig må mindre bra fysiskt. Även på Bellevuegården kan vi skönja en viss överrepresentation. En motsvarande underrepresentation finner vi på Kulladal och Gröndal, där runt 34% säger sig må mindre bra fysiskt. I övriga delområden överensstämmer det fysiska hälsoläget med genomsnittet.

Hur fördelar sig då hälsoläget om vi avgränsar populationen ännu mer och bara undersöker alla med uttalat dålig hälsa, dvs svarsalternativ under 5? Då toppar Lorensborg, där 22% säger sig ha dålig hälsa. Hälsoläget är nästan lika dåligt på Borgmästargården och Bellevuegården, där 19% av befolkningen ingår i populationen. Även på Holma bor en högre andel än genomsnittet med dålig hälsa, nämligen 17%. I Vintrie, Södertorp, Solbacken och Kroksbäck säger sig en låg andel av befolkningen ha dålig hälsa.

Rent psykiskt verkar man må något bättre i alla tre stadsdelarna. Andelen mycket nöjda med sin psykiska hälsa är något högre i Hyllie än i Fosie, men lika hög som i Oxie. Om vi skärskådar den halva av population som säger sig må mindre bra, så utmärker sig Lorensborg och Borgmästargården. Där säger sig drygt hälften må mindre bra. Lorensborg bryter mot det allmänna mönstret i Hyllie. På Lorensborg mår man nämligen sämre psykiskt än fysiskt. På Borgmästargården mår man tvärtom betydligt bättre psykiskt än fysiskt. Även på Bellevuegården är det betydligt bättre ställt med den psykiska hälsan än med den fysiska.

Tabell 20. "Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket dåligt	2	1	1
1	2	2	1
2	5	2	3
3	5	5	3
4	6	5	2
5	11	9	9
6	8	5	8
7	11	11	11
8	14	22	20
9	11	11	14
10 Mycket bra	25	28	28
	100	100	100
Medel	7,0	7,5	7,6
Totalt	550	448	173

Enligt den samhällsmedicinska expertisen råder det ett rent objektiva samband mellan rökning och hälsa. Rökning kan anses vara ett mått på hälsa, både som verkan och orsak. Att man röker har å ena sidan i hög utsträckning visat sig bero på en otillfredsställande levnadssituation, t ex stress. Allmänt sett röker människor med sämre levnadsvillkor i högre utsträckning än människor med bättre. Å andra sidan brukar rökning framhållas som den enskilt största orsaken till dålig hälsa.

Tabell 21. "Röker Du?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja, regelbundet	33	25	23
Ja, men bara ibland	11	8	10
Nej, jag har slutat röka	21	25	28
Nej, jag har aldrig rökt	35	42	39
	100	100	100
Totalt	558	447	174

Andelen rökare i Hyllie är lika stor som i Oxie, men betydligt lägre än i Fosie. Skärskådar vi rökarna visar de sig vara ganska ojämnt fördelade på delområdena. Mest röker man på Gröndal, där 59% av befolkningen antingen röker regelbundet eller ibland. Rökarna är klart överrepresenterade även på Solbacken och Holma, där drygt 40% av befolkningen röker. Minst röker man på Kroksbäck och Kulladal.

3.2.3 Kontinuitet

Levnadsundersökningen gör det möjligt att mäta kontinuiteten i termer av bofasthet. Höga siffror för bofastheten avspeglar en hög boendekontinuitet. Av de tre stadsdelarna är bofastheten lägst i Fosie. Hälften av Fosies invånare i åldrarna 18-75 år har bott på samma adress i mindre än 6 år och 3 månader, jämfört med 7 år och 9 månader i Hyllie och 10 år i Oxie. I Hyllie har 43% av invånarna bott på samma adress under de senaste 10 åren, jämfört med 40% av Fosieborna och 53% av Oxieborna. Hyllieborna har bott på i genomsnitt 2,2 adresser under de senaste 10 åren, jämfört med Fosiebornas 2,3 och Oxiebornas 1,8 adresser. Hyllie och Fosie skiljer sig således inte särskilt mycket i termer av boendekontinuitet. I Oxie ligger däremot boendekontinuitet på en betydligt högre nivå.

Tabell 22. Utflyttade (%) från Hyllies delområden (andelar av respektive delområdes befolkning)

	1992	1993	1994	1995
Vintrie	6	6	6	7
Solbacken	8	11	14	14
Lorensborg	9	12	11	11
Borgmästaregård	5	4	7	10
Bellevuegården	16	20	16	16
Södertorp	7	4	5	7
Kroksbäck	13	16	14	14
Holma	20	22	18	19
Gröndal	9	12	13	10
Kulladal	6	7	8	7
Lindeborg	8	8	7	7

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996)

Boendekontinuiteten skiljer sig ganska mycket mellan Hyllies delområden. Mätt i termer av andelen utflyttade varierar boendekontinuiteten mellan 19% på Holma och 7% som lägst. Under hela 90-talet har Holma toppat statistiken över andelen utflyttade varje år, följt av Bellevuegården och Kroksbäck.

3.2.4 Sammanfattning

- Befolkningsmässigt är Hyllie en av Malmös största stadsdelar.
- Ålderssammansättning skiljer sig från Malmös genom en kraftig överrepresentation av äldre och en lika kraftig underrepresentation av invånare i arbetsför ålder. Ingen stadsdel har en lägre andel invånare i arbetsför ålder än Hyllie. På Kroksbäck och Holma bor en övervikt av barn och ungdomar. Äldre dominerar på Borgmästargården, Södertorp, Gröndal och Lorensborg. Flest invånare i arbetsför ålder finner vi i delområdena Vintrie, Lindeborg, Holma, Kulladal och Bellevuegården.
- Hyllie är Malmös fjärde invandrartätaste stadsdel. Holma är det i särklass invandrartätaste delområdet. Av alla personer med utländsk bakgrund i Hyllie bor däremot den högsta andelen på Kroksbäck. Den största befolkningskoncentrationen av en enda nationalitet finner vi också på Kroksbäck, där 50% av stadsdelens femte största invandrargrupp bor, nämligen personer med iransk bakgrund.
- Hyllie-borna har i allmänhet bättre fysisk hälsa än Fosie-borna, men sämre än Oxie-borna. Skillnaderna i fysisk hälsa är större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Sämst fysisk hälsa har invånarna på framför allt Borgmästargården.
- Hyllie-borna har i allmänhet bättre psykisk hälsa än Fosie-borna och ungefär lika bra som Oxie-borna. Skillnaderna i psykisk hälsa är större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Sämst psykisk hälsa har invånarna på Lorensborg och Borgmästargården.
- Hyllie-borna röker i betydligt mindre utsträckning än Fosie-borna, men ungefär lika mycket som Oxie-borna. Mest röker invånarna på Gröndal, Solbacken och Holma.
- Bofastheten i Hyllie är högre än i Fosie, men lägre än i Oxie. Lägst bofasthet har delområdena Holma, Bellevuegården och Kroksbäck.

3.3 SOCIALA STRUKTURER

I följande kapitel analyserar jag klass- och familjestrukturerna. Vad människor gör eller inte gör har stor betydelse för det sociala, i termer av t ex normbildning, identitetskänsla, motivering och disciplinering. Eftersom ekonomismens människosyn inte ligger till grund för min analys utan ett betydligt bredare perspektiv på det sociala ägnar jag lika stor uppmärksamhet åt familjestrukturen. Inte bara arbetslivet innebär arbete utan i högsta grad även familjen. Dessutom vill jag ta reda på i vilken utsträckning människor ingår i sociala nätverk. Med sociala nätverk menar jag här lite mer lösligt sammansatta strukturer än arbetslivets och familjens, men ändå med stor betydelse för det sociala.

Sociala relationer mellan människor kan vara flyktiga och tillfälliga som på bussen eller i Konsumkön, men vanligtvis ingår vi i strukturer. Med strukturer menar jag här framför allt relationerna på jobbet och i familjen. Ibland upplever vi säkert strukturer som ett tvång. Om vi inte är arbetslösa måste vi t ex gå till jobbet varje dag. Strukturerna ger oss emellertid också en social betydelse och bekräftar vår närvaro i den sociala världen. Vi mår säkert bra även utanför strukturerna en tid. Alla behöver vi väl en semester med lite ledigare sociala relationer, men helt utanför alla samhällsstrukturer mår vi knappast bra i längden, åtminstone inte om vi vill överleva rent socialt. Väl inne i strukturerna spelar vi olika roller. Strukturer står och faller med att vi spelar våra roller och spelar dem hyfsat väl. Olika strukturer inbegriper olika roller. Olika roller ställer olika krav.

Klass är ett begrepp som i vetenskapliga sammanhang täcker in människors olika roller i arbetslivets strukturer. Jag tänker inte här ge mig in på någon närmare diskussion av klassbegreppets alla tänkbara innebörder utan hänvisar tryggt till min och Peter Billings doktorsavhandling ”Hegemonins decennier”. Det klassbegrepp som jag använder i den

följande analysen är SCB:s socioekonomiska indelning (SEI). Till skillnad från tidigare statusbegrepp, vilka egentligen inte tar fasta på rollerna utan snarare på resultaten av rollerna, vanligtvis mätt i inkomst, baserar sig SEI på de utbildningsmässiga krav som hör ihop med rollerna. Klassindelningen enligt SEI beror på hur lång utbildningstid som normalt krävs för yrket.

Klass kan även sammanfalla med t ex kön eller etnicitet. I vår avhandling visar vi hur den svenska modellen grundade sig på en könshomogenitet inom den kvalificerade delen av arbetarklassen. Under efterkrigstidens första decennier bestod de kvalificerade arbetarna i Malmö till mer än 90% av män. De okvalificerade arbetarna var däremot ganska jämnt uppdelade på könen. Kombinationen av klass och kön enhetliggjorde således de kvalificerade arbetarna, vilket underlättade för utvecklingen av gemensamma intressen och därmed gynnades även fackföreningar som Metall. I motsvarande grad bidrog kombinationen av klass och kön till att försvåra för utvecklingen av gemensamma intressen bland de okvalificerade arbetarna. Nu för tiden bidrar även etniska skillnader till splittringen av klasskategorier. Okvalificerade arbetare som förenar sig kring en gemensam strävan får ibland börja med att reda ut på vilket språk de skall tala. Tjänsteproduktionens starka frammarsch har också bidragit till uppsplittringen av klasstrukturen.

Även familjestrukturen har genomgått stora förändringar. Efterkrigstidens första decennier präglades av kärnfamiljen där mannen lönearbetade och kvinnan stod för hemarbetet. En hel del kvinnor lönearbetade dessutom deltid på kvällar och helger. Kärnfamiljens styrka låg i dess förmåga till disciplinering. Män och kvinnor disciplinerade varandra i tydliga roller, vilket också möjliggjorde disciplinering av barnen. Förankringen i släktskap, traditioner och gemensam historia underlättade för produktionen av skötsamma, lojala och motiverade arbetare. Kärnfamiljens styrka bidrog även till dess fall. Kvinnor och ungdomar revolterade mot

disciplineringen. Även förändrade konsumtionsnormer, utvidgningen av den offentliga sektorn och kvinnornas intåg på arbetsmarknaden urholkade dess kraft.

3.3.1 Klass

Förvärvsfrekvens och arbetslöshet

Ett första mått på klasstrukturens genomslag grundar sig på hur många som ingår respektive inte ingår i det ordinarie arbetslivet. Svaren på den frågan fördelar sig enligt nedanstående tabell.

Tabell 23. "Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?" (exkl ålderspensionärer i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Oavlönat hemarbete	2	1	2
Längre studier	8	11	5
Förtidspensionär	9	6	2
Arbetslös	18	15	10
Förvärvsarbetande	59	62	77
Föräldraledig	3	5	3
Långtidssjukskriven	1	0	1
	100	100	100
Totalt	398	343	155

Ett vanligt mått på klasstrukturens genomslag utgörs av förvärvsfrekvensen, dvs andelen förvärvsarbetande av samtliga i arbetsför ålder (vanligtvis 20-64 år). Oxie har en betydligt högre förvärvsfrekvens än såväl Fosie som Hyllie, 77% jämfört med 62% respektive 59%. För Hyllies del beror detta i stor utsträckning på den högre arbetslösheten, men även på en högre andel studerande och förtidspensionärer. Förvärvsfrekvensmättet säger således inte hela sanningen om klasstrukturens genomslag. Bakom låga siffror på förvärvsfrekvensen kan det mycket väl dölja sig annat än elände, vilket framför allt Hyllie visar med sin relativt höga andel studerande.

Tabell 24. Förvärvsfrekvens (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Män	65	63	84
Kvinnor	53	62	71

Männens förvärvsfrekvens skiljer sig inte nämnvärt mellan Hyllie och Fosie. I Oxie har däremot männen en betydligt högre förvärvsfrekvens. Även kvinnorna har en betydligt högre förvärvsfrekvens i Oxie än i Hyllie. Den i särklass lägsta förvärvsfrekvensen har däremot Fosie-kvinnorna.

När jag ringde och presenterade mig var personen mycket positiv till frågeformuläret. Jag fick bokad en tid omgående. Jag anlände vid 18-tiden på lördagen och välkomnades med kaffe och kaka. Kartonger stod överallt i hallen och rummen. Intervjun blev trevlig och informell. Han tyckte mycket om Sverige särskilt våra grönområden. I Polen var det mest betong. Hans yrke var montör och svetsare men han hade blivit arbetslös och var nu personlig assistent åt sin svägerska som satt i rullstol. Båda benen var amputerade. Hon hade humörsvingningar och det var ganska jobbigt men han var ändå glad för sitt jobb. Frun hade också jobb. Hon var syo-konsulent. De tyckte att allting var bra i Sverige. (Ulla Ohlsson)

Påfallande är skillnaderna i förvärvsfrekvens mellan könen i såväl Fosie som Oxie, där kvinnorna har en betydligt lägre förvärvsfrekvens än männen. I Hyllie förvärvsarbetar däremot en lika hög andel män som kvinnor. Däremot är männen i Hyllie arbetslösa i högre utsträckning än kvinnorna. Det visar sig att kvinnorna i Hyllie studerar i högre utsträckning än männen.

Tabell 25. Arbetslöshet (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Män	19	17	10
Kvinnor	18	13	11

Kommunens områdesfakta möjliggör mätningar av homogenitet och förändringar vad gäller arbetslösheten. Nedanstående tabell innehåller uppgifter över den totala arbetslösheten, dvs den sammanlagda andelen av arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 1990 och 1996 (31/3) samt differensen däremellan i såväl absoluta som relativa tal.

Tabell 26. Arbetslöshet (%) i Hyllies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)

	1990	1996	Abs diff	Rel diff
Vintrie	1,1	6,0	4,9	5,5
Solbacken	2,2	7,6	5,4	3,4
Lorensborg	3,5	13,1	9,6	3,7
Borgmästaregård	1,4	7,4	6,0	5,2
Bellevuegården	3,6	17,2	13,6	4,7
Södertorp	1,7	8,6	6,8	5,0
Kroksbäck	4,2	14,1	9,8	3,3
Holma	5,6	17,9	12,2	3,2
Gröndal	1,6	9,2	7,6	5,8
Kulladal	1,5	8,7	7,2	5,8
Lindeborg	2,1	9,3	7,1	4,3

(Källa: Områdesfakta för Malmö 1996 och 1991)

Arbetslöshetsstatistiken toppas av Holma såväl 1990 som 1996, tätt följd av Bellevuegården och Kroksbäck. Holma har emellertid inte drabbats av den största förändringen relativt sett, utan Gröndal och Kulladal. Där har arbetslösheten ökat i relativa tal med 5,8 ggr. Holma har tvärtom drabbats av den minsta ökningen i hela stadsdelen, relativt sett. I absoluta tal är det däremot Bellevuegården, Holma och Kroksbäck som har drabbats mest.

I vår undersökning har vi också mätt inslaget av arbetslöshet i stadsdelarna utifrån en fråga om arbetslöshetens varaktighet. Resultatet skiljer sig inte nämnvärt mellan stadsdelarna, mätt i medianvärde. Arbetslösheten för hälften av alla arbetslösa har varat ungefär lika länge i Fosie, Hyllie och Oxie.

Klasstruktur

Om vi då övergår till den del av befolkningen som fortfarande förvärvsarbetar fördelar de sig enligt nedanstående tabell. Arbetarklassen utgör en betydligt större andel i Fosie än i Hyllie och Oxie, 58% jämfört med 37% respektive 39%. Arbetarklassens inre sammansättning med avseende på andelen kvalificerade respektive okvalificerade arbetare skiljer sig däremot inte särskilt mycket mellan stadsdelarna. Andelen okvalificerade arbetare av hela arbetarklassen utgör 62% i såväl Fosie som Hyllie och 59% i Oxie. Arbetarklassen i Fosie och Hyllie skiljer sig inte heller med avseende på andelarna av varu- och tjänstearbetare. Oxie har däremot en klart högre andel tjänstearbetare, 74% jämfört med 62% i Hyllie och 60% i Fosie.

Tabell 27. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ej facklärd, varuarbetare	9	6	3
Ej facklärd, tjänstearbetare	27	17	20
Facklärd, varuarbetare	14	8	7
Facklärd, tjänstearbetare	8	6	9
Lägre tjänstemän (1)	6	7	6
Lägre tjänstemän (2)	8	11	9
Tjänstemän på mellannivå	16	22	25
Högre tjänstemän	4	9	8
Fria yrkesutövare, akademiker	2	6	3
Företagare exkl lantbrukare	6	9	9
Lantbrukare	0	0	0
	100	100	100
			0
Arbetarklass	58	37	39
Tjänstemän	34	49	48
Företagare	8	15	12
	100	100	100
			0
Totalt	282	213	119

Jag ringer på hos IP. Han öppnar, jätte stressad, sitter i telefon. Han har inte tid, arbetar, har mycket att göra. Det går inte att bestämma tid,

säger han, för han är sällan hemma. Han kör transporter till bl.a Ungern. "Vänta, jag måste avsluta telefonsamtalet."

Han återkommer ut i hallen efter en stund, och ber mig förklara en gång till vad jag vill. När han gett sig tid att lyssna på mig en stund säger han: "Vill du ha svar får det vara här och nu för annars blir det inte av". Han ber mig stiga in .

Han pratar fort och mycket, men är bestämd i sina svar. Frun kommer hem. Hon börjar också prata. Hon har mycket att prata av sig. Det är nästan omöjligt att komma vidare i frågorna, men IP låter sig inte påverkas av hennes synpunkter. Efter en timme är det färdigt. Båda verkar nöjda när jag går och jag har ännu ett frågeformulär klart. (Lillemor Lundin)

Andelen tjänstemän är i motsatt utsträckning betydligt lägre i Fosie än i Hyllie och Oxie. Skillnaderna är särskilt stora vad gäller tjänstemän på mellannivå och högre tjänstemän. I Hyllie och Oxie bor det också en klart högre andel företagare, 15% respektive 12% jämfört med 8% i Fosie. Proportionerna mellan de två företagarkategorierna i Fosie är 1 på 3, till fördel för vad man brukar kalla proletära företagare. Av samtliga företagare utgör således de proletära i runda tal 75% och akademikerna 25%. Samma proportioner råder i Oxie, men i Hyllie är andelen akademiska företagare högre. I runda tal var tredje företagare i Hyllie är akademiker. Inom vilka näringsgrenar arbetar då de boende i Fosie, Hyllie och Oxie?

Tabell 28. Indelning efter näringsgren av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Jordbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel, jakt och fiske	1	0	1
Brytning av mineraliska produkter	0	0	0
Tillverkning	21	17	18
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning	0	1	3
Byggnadsverksamhet	10	6	4
Varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet	10	10	13
Samfärdsel, post- och telekommunikationer	9	10	9
Bank-, försäkrings-, fastighets och uppdragsverksamhet	6	8	10
Offentlig förvaltning och andra tjänster	42	47	42
	100	100	100
Totalt	281	214	119

Fördelningen på näringsgrenar skiljer sig delvis mellan stadsdelarna. En viss övervikt för traditionella näringsgrenar råder i Fosie. Nästan var tredje arbetar inom näringsgrenarna Tillverkning eller Byggnadsverksamhet, till skillnad från mindre än var fjärde i såväl Hyllie som Oxie. I Hyllie arbetar en proportionellt sett högre andel inom näringsgrenen Offentlig förvaltning och andra tjänster. Vilka är då de vanligaste yrkena i Hyllie?

vi i Fosie. Där arbetar 8% normalt sett högst 20 timmar per vecka, jämfört med 5% i såväl Hyllie som Oxie. Andelen heltidsarbetande är ungefär lika stor i Fosie och Hyllie, men klart lägre i Oxie. Istället arbetar en betydligt högre andel mer än 40 timmar i Oxie. Skillnaderna mellan stadsdelarna visar sig också i medeltalen. Hyllie-borna förvärvsarbetar i genomsnitt mest. Minst förvärvsarbetar Fosie-borna.

Tabell 29. De 5 vanligaste yrkena bland förvärvsarbetande i Hyllie (%)

Yrke (enl YK1980)	Andel av förvärvsarbetande
Sekreterare	7
Sjukvårdsbiträde	4
Socialtjänstemän	4
Försäljare	3
Städare	3

Det i särklass vanligaste yrket i Hyllie är sekreterare. Därefter följer sjukvårdsbiträde och socialtjänstemän. I Fosie är städare det vanligaste yrket. Oxies yrkesstatistik toppas av sjukvårdsbiträden.

Invånarna i de tre stadsdelarna arbetar olika mycket. Den högsta andelen halvtidsarbete eller mindre finner

Tabell 30. Indelning efter arbetstid av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

Antal timmar	Fosie	Hyllie	Oxie
<21	8	5	5
21-30	11	10	11
31-35	5	4	8
36	1	0	3
37	5	2	3
38	4	5	4
39	1	0	1
40	58	60	49
>40	6	12	17
	100	100	100
Medel	37,3	39,0	38,4
Totalt	279	210	119

Klasstruktur, näringsgren, yrkesfrekvens och arbetstid får alla betraktas som objektiva mått på befolkningens arbetssituation. Även subjektiva mått kan givetvis användas för att mäta arbetssituationen. Därför innehåller Levnadsundersökningen en fråga om hur missnöjd respektive nöjd man är med sitt arbete. Vi lät intervjupersonerna värdera sitt arbete på en skala från 0 till 10, där 0 stod för ”Inte alls nöjd, mycket missnöjd”, medan 10 betecknade ”Mycket nöjd, inte alls missnöjd”. Svaren framgår av nedanstående tabell.

Tabell 31. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt arbete?” (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket missnöjd	2	0	0
1	1	1	0
2	1	1	3
3	3	2	3
4	3	2	3
5	8	11	6
6	7	6	8
7	12	13	18
8	24	23	21
9	14	12	14
10 Mycket nöjd	24	27	24
	100	100	100
Medel	7,5	7,7	7,6
Totalt	278	213	119

Stadsdelarna verkar inte skilja sig alls. Medeltalet hamnar på precis samma nivå. En nästan exakt lika stor andel i de tre stadsdelarna säger sig också vara mycket nöjda med sitt arbete. De objektiva skillnaderna mellan stadsdelarna verkar således inte sätta sina spår i värderingen av arbetet. En lägre utbildningsnivå behöver absolut inte gå hand i hand med ett större missnöje. Däremot sätter givetvis de objektiva skillnaderna sina spår i plånboken och det återkommer jag till i ett senare kapitel.

3.3.2 Familj

Den senaste riksomfattande undersökningen av hushållens familjesammansättning daterar sig så långt tillbaka i tiden som 1990. Kommunen måste fortfarande förlita sig på Folk och Bostadsräkningens statistik från det året trots alla stora sociala förändringar i Malmö sen dess. Förhoppningsvis kan vår undersökning bidra till att råda bot på bristerna.

Nedanstående tabell visar resultaten av Levnadsundersökningen. Fosie har nästan precis samma hushållsstruktur som Hyllie. I Oxie är däremot hushållen i allmänhet betydligt större. Siffrorna skiljer sig kraftigt från FoB 1990 såsom den presenteras i Områdesfakta. Enligt Områdesfakta uppgick andelen ensamhushåll i Hyllie 1990 till 44%, vilket skulle innebära en halvering på sex år. Kan detta verkligen stämma? Säkert inte till fullo eftersom åldersgrupperna över 75 år inte ingår i vår undersökning. Levnadsundersökningen är därmed inte direkt jämförbar med FoB 1990.

Tabell 32. Hushåll efter antal boende i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 boende	24	22	6
2 boende	39	39	33
3 boende	14	15	23
4+ boende	23	24	38
	100	100	100
Medel	2,5	2,5	3,1
Totalt	556	448	174

Låt oss emellertid försöka fastställa ett extremvärde och anta att samtliga personer över 75 år bor i ensamhushåll. Hur skulle hushållsstrukturen se ut då? Jo, då skulle andelen ensamhushåll stiga till drygt 30%, men inte mer. Vi kan således på goda grunder dra slutsatsen att andelen ensamhushåll i Hyllie på sex år faktiskt har sjunkit ganska dramatiskt med minst 16%-enheter. Hyllie är inte alls lika präglad av ensamhushåll som tidigare.

Tabell 33. Barnfamiljer (%) i Fosie, Hyllie och Oxie (andelar av hushåll)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Barnhushåll	40	39	59
därav ensamförälder	34	27	19
Totalt	556	448	174

Andelen barnfamiljer skiljer sig inte heller mellan Fosie och Hyllie, vilket ovanstående tabell visar. Däremot bor en högre andel av Fosie-barnen i hushåll med endast en förälder. Oxie präglas i betydligt större utsträckning av kärnfamiljer, dvs barnfamiljer med två hemmavarande föräldrar.

Jämför vi med FoB 1990 verkar andelen barnfamiljer i Hyllie ha ökat betydligt, från 19% till i vår undersökning 39%. Liksom i fallet ovan med andelen ensamhushåll ställer svårigheterna i jämförbarhet mellan undersökningarna till vissa problem. Levnadsundersökningen riktar sig ju inte till samtliga invånare i stadsdelen. Sett utifrån ett perspektiv på samtliga invånare i stadsdelen leder frånvaron av åldersgrupperna över 75 år till en för hög andel barnhushåll i Levnadsundersökningen. Med hjälp av samma antaganden som ovan i fallet med ensamhushållen kan vi emellertid kompensera för bristerna, åtminstone i grova tal, och då kvarstår ändå en stor skillnad mellan 1990 och 1996. Att andelen barnhushållen har ökat rent generellt under 90-talet tyder också befolkningsstatistiken på. I mitten av 90-talet utgjorde barnen en högre andel av befolkningen än tidigare. Andelen barnhushåll i Hyllie har ökat med åtminstone 15%-enheter. Andelen barnhushåll med endast en förälder skiljer sig däremot inte mer än marginellt.

Barnfamiljerna är överrepresenterade på framför allt Holma och Lindeborg. I dessa delområden utgör andelen barnhushåll drygt 50% av samtliga hushåll. En motsvarande underrepresentation av barnhushåll finner vi på Borgmästargården och Södertorp, där andelen barnhushåll uppgår till runt 10%.

Populationen barnfamiljer med ensamstående föräldrar är inte särskilt stor så därför inriktar jag mig på större delområden. Barnfamiljer med ensamstående föräldrar visar sig vara överrepresenterade på i första hand Bellevuegården, där 40% av barnfamiljerna bara har en förälder. På Holma har 32% av barnfamiljerna bara en förälder och på Lorensborg 28%. I inget av Hyllies delområden uppgår andelen barnfamiljer med ensamstående föräldrar till mindre än 20%.

3.3.3 Sociala nätverk

Med sociala nätverk menar jag mer lösligt sammansatta sociala strukturer. Sociala nätverk kan växa fram t ex mellan grannar eller mellan föräldrar på ett dagis. Sociala nätverk har vanligtvis inte lika klara syften som arbetslivet och familjen. Därför uppstår heller inga lika tydliga roller, åtminstone inte i allmänhet, men sociala nätverk inbegriper ändå en viss beständighet och kontinuitet. Sociala nätverk uppstår ibland i syfte att utveckla och befästa t ex en arbetslivsgemenskap. För människor utan förvärvsarbete och familj kan sociala nätverk däremot utgöra den enda möjligheten till bekräftelse.

På grund av sina lösliga former ter sig sociala nätverk svåra att mäta. Ett mått kan vara hur mycket man umgås med sina grannar. Vi ställde frågan i Levnadsundersökningen. Svartalternativen löper på en skala från 0 till 10 mellan motpolerna 'Inte alls' och 'I mycket hög grad'. Att döma av medeltalen umgås Oxie-borna mest med sina grannar. Umgängesintensiteten skiljer sig inte nämnvärt mellan Fosie och Hyllie.

Tabell 34. "Umgås Du med grannarna?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Inte alls	29	23	14
1	8	12	8
2	11	13	10
3	10	13	13
4	7	8	6
5	13	13	14
6	5	4	9
7	6	4	10
8	5	4	8
9	2	3	1
10 I mycket hög grad	6	3	8
	100	100	100
Medel	3,3	3,2	4,3
Totalt	551	446	173

Var umgås man då minst med sina grannar? Är bristen på umgänge med grannar koncentrerade till vissa delområden? Jag skärskådade den halva av populationen som säger sig umgås minst med grannarna, dvs samtliga som har svarat mindre än 3 (48%). Av Hyllies delområden umgås man i särklass minst med sina grannar på Södertorp. Där säger sig 78% av befolkningen inte umgås alls eller nästan inte alls med sina grannar. Motpolen till Södertorp heter Kulladal. Övriga delområden skiljer sig inte särskilt mycket från genomsnittet.

Två frågor som vi ställde om besök i hemmen ger också en antydning om förekomsten av sociala nätverk. Svaren redovisas i nedanstående tabell. Umgängesintensiteten med vänner och bekanta verkar inte skilja sig alls mellan stadsdelarna. Spridningen på svaren är också precis lika stor.

Tabell 35. "Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Nej	2	2	1
2 Ja, någon gång	50	48	45
3 Ja, ofta	48	50	54
	100	100	100
Medel	2,5	2,5	2,5
Totalt	555	447	173

Inte heller umgängesintensiteten med släktingar verkar skilja sig mellan stadsdelarna som helhet. I alla tre stadsdelarna umgås man mindre med släktingar än med vänner och bekanta. I Hyllie säger sig 50% umgås ofta med vänner och bekanta, medan 41% anger samma svar på frågan om umgänget med släktingar.

Tabell 36. "Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Nej	11	7	3
2 Ja, någon gång	51	52	61
3 Ja, ofta	38	41	36
	100	100	100
Medel	2,3	2,3	2,3
Totalt	555	447	173

Utvecklingen av sociala nätverk gynnas nog om man känner sig trygg i sitt bostadsområde. En brist på trygghetskänsla leder till att befolkningen stänger dörrarna och håller sig inne. Trygghetskänslan kan således sägas ge ett mått på förutsättningar för utvecklingen av sociala nätverk. Vi frågade hur säkert och tryggt man känner sig vid ensamma promenader i bostadsområdet när det är mörkt. Svartalternativen delades upp på en skala från 0 till 10 mellan ytterpolerna 'Mycket osäker' och 'Mycket säker'.

Tabell 37. "Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0 Mycket osäker	4	3	1
1	3	2	1
2	6	3	0
3	7	6	3
4	6	6	2
5	17	9	9
6	6	6	5
7	11	9	9
8	14	21	19
9	10	13	17
10 Mycket säker	17	23	34
	100	100	100
Medel	6,2	7,0	8,0
Totalt	553	447	173

Skillnaderna mellan stadsdelarna får sägas vara ganska stora. Oxie-borna känner sig uppenbarligen tryggast. Hälften av Oxie-borna känner sig mycket säkra. Entydigheten är också ganska stor i Oxie, vilket den låga spridningen på svaren visar. Otryggheten verkar vara störst i Fosie, men även spridningen på svaren. 17% av Fosie-borna känner sig mycket säkra och trygga, jämfört med 23% i Hyllie och 34% i Oxie.

Jag skärskådade den halva av befolkningen i Hyllie (44%) som känner sig minst säker (dvs svartalternativ 7 eller lägre). Det visar sig att andelen är något överrepresenterad i delområdena Holma och Bellevuegården. På Holma ingår 53% av populationen bland de mindre säkra och på Bellevuegården 50%. Övriga delområden skiljer sig inte särskilt mycket från genomsnittet.

3.3.4 Sammanfattning

- Förvärvsfrekvens: Andelen förvärvsarbetande är något högre i Hyllie än i Fosie, men betydligt lägre än i Oxie. Förvärvsfrekvensen skiljer sig inte mellan män och kvinnor.
- Arbetslöshet: Andelen arbetslösa är lägre i Hyllie än i Fosie, betydligt högre än i Oxie. Män är arbetslösa i högre utsträckning än kvinnor. Av Hyllies delområden har Holma den högsta andelen arbetslösa, tätt följt av Bellevuegården och Kroksbäck. Under 1990-talets första hälft ökade arbetslösheten mest på Bellevuegården, Holma och Kroksbäck, men i relativa tal mest på Gröndal och Kulladal.
- Klasstruktur: Arbetarklassen uppgår till ungefär samma andel i Hyllie och Oxie, men till en betydligt högre andel i Fosie. Sammansättningen på arbetarklassen skiljer sig däremot inte nämnvärt mellan stadsdelarna. Andelen företagare är högre i Hyllie än i Oxie och särskilt Fosie. Ser vi till sammansättningen på kategorin företagare visar sig Hyllie ha den högsta andelen av akademiska företagare. I Hyllie arbetar en högre andel av alla förvärvsarbetande än i Fosie och Oxie inom näringsgrenen Offentlig förvaltning och andra tjänster. Sekreterare, sjukvårdsbiträde och socialtjänsteman är de vanligaste jobben bland Hyllie-borna. Normalarbetstiden är i genomsnitt högre bland förvärvsarbetande Hyllie-bor än bland såväl Oxie-bor som Fosie-bor. Hyllie-borna är ungefär lika nöjda med sina jobb som Fosie-borna och Oxie-borna.
- Hushållsstruktur: Hyllie har ungefär samma hushållsstruktur som Fosie, men en betydligt högre andel mindre hushåll än Oxie.
- Barnfamiljer: Hyllie har ungefär samma andel barnfamiljer som Fosie, men betydligt lägre än Oxie. Barnfamiljerna dominerar på framför allt Holma och Lindeborg. Delområden med en låg andel barnfamiljer är i synnerhet Borgmästargården och Södertorp. Andelen ensamstående föräldrar är klart lägre i Hyllie än i Fosie, men högre än i Oxie. Barnhushåll med ensamstående föräldrar dominerar framför allt på Bellevuegården. I inget av Hyllies delområden uppgår andelen barnfamiljer med ensamstående föräldrar till mindre än 20%.
- Sociala nätverk: Mätt i termer av umgängesintensitet mellan grannar verkar de sociala nätverken vara ganska svaga i Hyllie och lika svaga i Fosie, men klart starkare i Oxie. Umgängesintensiteten är särskilt låg på Södertorp. På Kulladal umgås man desto flitigare med sina grannar. Nätverken verkar vara betydligt starkare mätt i termer av umgänge med

vänner och släkt. Här skiljer sig inte stadsdelarna nämnvärt. Förutsättningarna för sociala nätverk verkar vara sämst i Fosie, eftersom Fosie-borna känner sig klart mindre trygga än Hyllie-borna och betydligt mindre än Oxie-borna. I Hyllie känner sig invånarna på Holma och Bellevuegården inte lika trygga som i stadsdelens övriga delområden.

3.4 RESURSER

Begreppet resurser är välkänt inom den svenska levnadsnivåforskningen. I själva verket grundar sig levnadsnivåundersökningarna från 1968 och framåt på en teori om resurser. Inspirerade av den brittiske forskaren Richard Titmuss betraktade den första generationen levnadsnivåforskare resurser som lämpliga mått på välfärd. Istället för subjektiva behov mätte man objektiva resurser i en rad olika avseenden. Med levnadsnivå menade man således graden av resurser och inte graden av lycka eller välbefinnande. Genom att fokusera på resurser och inte på hur människor använde resurserna eller i vilken grad resurserna leder till välbefinnande hoppades levnadsnivåforskarna kunna undvika normativa ställningstaganden.

I efterhand har den första generationens användning av resursbegreppet fått utstå en hel del kritik, även från levnadsnivåforskningens egna led: "Resurser har nämligen inte ett värde oberoende av det omgivande samhället, oberoende av de arenor på vilka de skall användas", skriver sociologen Robert Eriksson, en av levnadsnivåforskningens förgrundsgestalter under 80-talet. Huruvida resurser kan betraktas som stora eller små, goda eller dåliga, beror i stor utsträckning på sammanhanget och på vad de används till. Bedömningen av resurser skiljer sig också ofta åt mellan olika grupper. Om människor föredrar större ekonomiska resurser genom skattesänkningar eller bättre offentliga vårdresurser genom skattehöjningar är en fullständigt öppen fråga. Resurser måste således relateras till sina sammanhang. Bara i sammanhangets sken kan resurser värderas. Trots svårigheterna har levnadsnivåforskningen ändå hållit fast vid resursbegreppet, men på grund av alla uppenbara oenigheter om vad det goda livet innebär fokuserade man i den senaste levnadsnivåundersökningen 1991 mer på ofärd än på välfärd.

Jag vill istället placera in resursbegreppet i ett större perspektiv. Människors levnadsförhållanden beror inte

bara på resurserna med vars hjälp människor medvetet styr sina liv. Resurser utgör en dimension av sociala krafter med betydelse för det sociala, men jag har också pekat ut flera andra. Även tid, rum, befolkningens naturliga egenskaper, sociala strukturer, kultur och myndighetsagerande utgör dimensioner av sociala krafter med betydelse för det sociala. Om vi tar arbetslivets strukturer som exempel så beror knappast arbetsskadorna inom vården i första hand på den enskilde vårdarbetarens bristande resurser i utbildning. Arbetsskadorna beror i betydligt högre utsträckning på utformningen av strukturerna, t ex arbetets organisation. Enskilda vårdarbetare kan kanske skaffa sig resurser (t ex utbildning), byta jobb och därigenom undkomma risken för arbetsskador, men därmed försvinner ju inte arbetslivsstrukturerna och deras sociala kraft.

Förutom en utvidgning av perspektivet skiljer jag mig från levnadsnivåforskningen genom att inte använda begreppet nivå. Att försöka fastställa nivåer i människors levnadsförhållanden låser fast en vid normativa ställningstaganden. Därför har vi inte kallat vår undersökning för levnadsnivåundersökning, utan levnadsundersökning. Styrkan i sociala krafter behöver inte vara bättre eller sämre, större eller mindre, högre eller lägre, utan helt enkelt bara olika. Det är just olikheterna som vi måste analysera och klarlägga innebörden av.

Han var förståndshandikappad och bodde med tre andra i en lägenhet. Intervjun med honom gick mycket snabbt tack vare vårdaren. Hon berättade det mesta om hans förflutna och det hon visste. IP hade inget begrepp om det som inte var nära honom. Vi kunde använda formuläret ändå. Jag blev visad omkring av vårdaren. IP visade sitt rum och sin stereo. (Madelaine Andersson)

Jag vill också betydligt klarare koppla resursbegreppet till vad människor faktiskt målmedvetet använder. Levnadsnivåforskningen

använder resursbegreppet i en alldeles för bred och luddig mening. Människor använder knappast målmedvetet sin hälsa eller sin bostad. Hälsa och bostad utgör istället självständiga förutsättningar för allt socialt liv och bör inte inordnas under samma rubrik som t ex ekonomi. I mitt perspektiv på sociala resurser ingår ekonomi och utbildning. Såväl sin ekonomi som sin utbildning använder människor målmedvetet. Dessutom lyfter jag fram människors sociala kompetens. Liksom vi behöver pengar för att köpa mat eller gå på bio och utbildning för att förklara vår situation eller klara vårt förvärvsarbete, behöver vi social kompetens för att överhuvudtaget kunna vara sociala.

3.4.1 Utbildning

Andelen lägst utbildade skiljer sig inte mellan Fosie och Hyllie. I båda stadsdelarna har nästan var femte invånare inte ens en 9-årig grundskoleutbildning. De högst utbildade utgör emellertid en klart högre andel i Hyllie än i Fosie. 22% av Hyllie-borna har slutfört en eftergymnasial utbildning, jämfört med 13% av Fosie-borna. Hyllie överträffar även Oxie i andelen högst utbildade. I Oxie är däremot andelen förgymnasialt utbildade med kortare tid än 9 år klart lägre. Den sammanlagda andelen invånare med enbart förgymnasial utbildning, 9 år eller kortare, ligger emellertid på ungefär samma nivå i alla tre stadsdelarna, runt 36%.

Tabell 38. Utbildningsnivåer i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Förgymnasial utbildning, < 9 år	18	18	12
Förgymnasial utbildning, 9 år	20	18	22
Gymnasial utbildning, högst 2 år	34	27	29
Gymnasial utbildning, > 2 år	15	15	20
Eftergymnasial utbildning, < 3 år	6	11	11
Eftergymnasial utbildning, minst 3 år	7	11	6
Forskarutbildning	0	0	0
	100	100	100
Totalt	537	439	171

Vilka slutsatser kan vi då dra om vi jämför inriktningarna på respektive stadsdelsbefolknings utbildning? Jag använde samma indelningar som i 1990

års Folk och Bostadsräkning (FoB) och nedanstående tabell visar svarens fördelning på huvudkategorierna.

Tabell 39. Utbildningsinriktningar i Fosie, Hyllie och Oxie (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Allmän grundutbildning	47	43	47
Estetisk, humanistisk och religiös	1	2	1
Pedagogisk	3	6	3
Förvaltning, handel och kontor samt ekonomisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig	13	18	12
Industri och hantverk samt teknisk och naturvetenskaplig	20	15	21
Transport och kommunikation	1	2	1
Vårddyrken	12	11	12
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	0	0
Service, civil bevakning och militärtjänst	3	4	3
Ospecificerad	1	0	0
	100	100	100
Totalt	537	447	173

Andelen invånare med enbart allmän grundutbildning ligger på samma nivå i Fosie och Oxie. Även i övrigt är fördelningarna på inriktningar i dessa två stadsdelar nästan identiska. Vad gäller utbildningsinriktning kan således Fosie och Oxie sägas ha samma profil. Hyllie kännetecknas däremot av en något högre andel invånare med utbildningar utöver allmän grundutbildning. Andelen invånare med pedagogisk utbildning är också klart högre än i Fosie och Oxie, liksom inriktningarna inom kategorin förvaltning, handel och kontor samt ekonomisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig utbildning.

3.4.2 Ekonomi

Kommunens områdesfakta anger medianinkomsten för samtliga hushåll i stadsdelarna, vilket får anses vara grovt missvisande. Därmed tar man ju ingen hänsyn till stadsdelarnas hushållssammansättning. Att Fosie och Hyllie till större del än Oxie består av ensamhushåll slår givetvis igenom i inkomststatistiken om man drar alla hushåll över en kam. För att kunna jämföra stadsdelarna med avseende på ekonomiska

resurser måste vi istället relatera den disponibla inkomsten till olika hushållskategorier.

Tabell 40. Disponibel årsinkomst i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Enpersonshushåll	93600	108000	124800
Barnhushåll	168120	211680	249480
Sambo med barn	210960	239760	258000

Fosie-bornas sämre ekonomiska situation framgår klart av tabellen. Jämför vi hushåll med 1 boende visar sig Hyllie-bornas disponibla inkomst vara 15% högre än Fosie-bornas. Barnhushållen har i Hyllie 26% mer att röra sig med än i Fosie. I Oxie är barnhushållens disponibla inkomst 48% högre än i Fosie. Skillnaderna beror delvis på den högre andelen ensamstående föräldrar i Fosie. Ändå säger skillnaden en hel del om skillnaderna i barnens uppväxtvillkor. Om vi istället avgränsar jämförelsen till barnhushåll med två föräldrar så visar sig Hyllie-borna och Oxie-borna fortfarande disponera mer än Fosie-borna, nämligen 14% respektive 22%.

I nedanstående tabell har jag räknat ut kvartilerna för hushållens disponibla inkomster i stadsdelarna. För att jämförelsen skall bli så rättvis som möjligt har jag avgränsat mig till familjehushållen. Med kvartilmättet delar vi in hushållen i fyra lika stora grupper med avseende på inkomst. Således markerar t ex den första kvartilen gränsen för den fjärdedel av hushållen som har den lägsta disponibla inkomsten. Den fjärde kvartilen markerar i sin tur den högsta disponibla inkomsten. Kvartilerna ger ett mått på inkomstspridningen. När jag väl har räknat fram kvartilerna kan jag även använda kvartilavståndet som mått på spridningen. Med kvartilavståndet menas skillnaden mellan den första och tredje kvartilen. Jag har mätt kvartilavståndet i både absoluta och relativa tal.

Tabell 41. Disponibel månadsinkomst (kr) för barnhushåll med två föräldrar i Fosie, Hyllie och Oxie (kvartiler och kvartilavstånd)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1:a kvartilen	12726	16195	19040
2:a kvartilen	17580	19980	21500
3:e kvartilen	22070	24603	25690
4:e kvartilen	45140	77120	37200
Kvartilavstånd, absolut	9345	8408	6650
Kvartilavstånd, relativt	1,7	1,5	1,3
Totalt	139	120	71

Tabellen säger en hel del om de ekonomiska klyftorna, dels inom respektive stadsdel och dels mellan stadsdelarna. Om vi använder kvartilavståndet som måttstock visar sig klyftorna vara störst i Fosie. Fosie består således inte bara av fattiga och Oxie av rika. Var och en av stadsdelarna har sina egna ekonomiska klyftor, störst således i Fosie och minst i Oxie. Däremot är de fattiga särskilt fattiga i Fosie.

Undersökningarna av människors ekonomiska resurser brukar ofta använda frågan om den s k kontantmarginalen. Inom levnadsnivåforskningen är den väl beprövad. Frågan om kontantmarginalen gäller hur människor skulle klara en ekonomisk krissituation. Hur många skulle klara av att skaffa fram 12.000 kr på en vecka om det var nödvändigt? Svaren fördelar sig enligt nedanstående tabell. Skillnaderna mellan stadsdelarna är som synes stora. Bara lite drygt en tredjedel av befolkningen i Fosie kan plocka ut 12.000 kr från eget bankkonto, men drygt hälften i såväl Hyllie som Oxie. 36% av Fosie-borna klarar inte eller troligtvis inte kontantmarginalen, jämfört med 21% i Hyllie och 16% i Oxie.

Tabell 42. "Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, från eget bankkonto	35	53	54
2 Ja, genom lån från släkting	12	12	16
3 Ja, genom lån från vänner	3	2	2
4 Ja, genom lån i bank	8	8	7
5 Ja, på annat sätt	7	5	5
6 Troligtvis inte	10	7	6
7 Nej	26	14	10
	100	100	100
Totalt	542	441	168

Den del av befolkningen som saknar en kontantmarginal (svarsalternativ 6 eller 7) visar sig vara klart överrepresenterad i framför allt två delområden, nämligen Lorensborg och Borgmästargården. Där saknar drygt 40% av befolkningen kontantmarginalen. Även Holma-borna har en sämre kontantmarginal än genomsnittet. På Holma saknar 33% en kontantmarginal. På Solbacken, Borgmästargården, Södertorp och Kulladal har nästan alla tillgång till en kontantmarginal.

Hur står det då till med räkningarna? För hur stor andel av hushållen räcker inte de ekonomiska resurserna till räkningarna? Nedanstående tabell ger besked. Av hushållen i Fosie räkar nästan hälften i knipa, antingen varje månad eller då och då. 15% av hushållen har problem med räkningarna varje månad. I såväl Hyllie som Oxie säger sig runt 30% ha åtminstone vissa problem med räkningar.

Tabell 43. "Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Varje månad	15	5	10
Någon enstaka månad	32	24	22
Aldrig	52	71	69
	100	100	100
Totalt	544	444	167

Störst svårigheter med räkningar verkar man ha på Lorensborg, Gröndal och Bellevuegården. Där säger sig minst 40% av befolkningen ha problem med räkningarna, åtminstone någon enstaka månad. På Södertorp, Solbacken, Kulladal och Borgmästargården behöver man inte bekymra sig lika mycket. I dessa delområden har runt 20% av befolkningen åtminstone vissa problem med räkningar.

Antalet som sparar regelbundet är också ett mått på ekonomiska resurser. I tider när människor känner sig trygga kanske sparande i hög grad beror på personlig läggning, erfarenheter eller rentav ideologi. Trygghet är emellertid verkligen inte vad som kännetecknar dagens situation. Många människor sparar nog gärna en slant om de har möjlighet. Sambandet mellan sparande och ekonomiska resurser är nog därför klarare än på länge. I Hyllie sparar en högre andel av befolkningen än i Fosie, men lägre än i Oxie. 37% använder däremot hela den disponibla inkomsten till konsumtion. I Oxie sparar däremot hela 70%.

Tabell 44. "Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	48	37	30
Mindre än 1.000	32	35	36
Mellan 1.000 - 4.000	19	25	30
Mer än 4.000	1	3	4
	100	100	100
Totalt	542	438	167

Var sparar man minst i Hyllie? På Holma och Gröndal. I dessa två delområden sparar bara 47% en slant varje månad, till skillnad från motpolerna Solbacken och Lindeborg, där andelen sparande uppgår till runt 80%. Invånarna på Lorensborg och Kroksbäck sparar inte heller i särskilt hög utsträckning.

Bilägande speglar också i hög utsträckning ens ekonomiska resurser, kanske särskilt i Sverige. Bilismen slog nämligen igenom i Sverige före alla andra europeiska länder. För många svenskar utgör bilen ett mått på status och oberoende, men kanske framför allt frihet. Bilägandets omfattning verkar inte skilja sig i större utsträckning mellan Fosie och Hyllie, 63% respektive 67%. I Oxie äger däremot 85% av hushållen bil, vilket säkert delvis speglar förortsbons naturliga beroende av bilen på grund av de större avstånden till jobb och affärer.

Att resa på semester kanske inte speglar ekonomiska resurser i lika hög grad som bilägande, men ändå. De flesta människor åker nog gärna på semester om de har råd. Närmare hälften av Fosie-borna gjorde ingen semesterresa alls, varken inom landet eller utomlands. Av Oxie-borna åkte hälften på semester utomlands och ytterligare en fjärdedel inom landet.

Tabell 45. "Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreativskaraktär) under 1995?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja, utomlands	37	44	51
Ja, inom landet	18	21	24
Nej	46	36	25
	100	100	100
Totalt	554	447	173

Tidigare undersökningar har visat en minskning av hushållens tillgång till dagstidning. Minskningen anses huvudsakligen bero på ekonomiska orsaker. Människor offerar sin dagstidning för att de helt enkelt inte har råd. Vissa människor prioriterar förmodligen bort sin dagstidning av andra skäl eller så kanske de har tillgång till dagstidning på jobbet, men hushållets tillgång till dagstidning ger nog ändå delvis ett mått på ens ekonomiska resurser. Enligt vår undersökning saknar en större andel av hushållen tillgång till dagstidning i Fosie än i Hyllie och särskilt i Oxie. I Oxie har 94% av hushållen tillgång till dagstidning, jämfört med 82% i Hyllie och 74% i Fosie.

Vi ställde även en fråga om hur man själv rent subjektivt bedömer sin ekonomiska situation. Stadsdelsbefolkningarnas subjektiva bedömningar verkar överensstämma ganska väl med deras objektiva situation. Följaktligen betraktar sig Fosie-borna som fattigast och Oxie utgör motpolen. Hyllie hamnar mitt emellan, men lutar nog snarare mer åt Oxie än åt Fosie. 57% av Fosie-borna betraktar sig som antingen fattiga eller låginkomsttagare, jämfört med 42% av Hyllie-borna och 38% av Oxie-borna.

Tabell 46. "Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Fattig	15	8	6
Låginkomst	42	34	32
Medelinkomst	35	47	52
Höginkomst	1	4	5
Välbärgad	1	2	1
Vet ej	5	5	5
	100	100	100
Totalt	551	446	172

Den starkaste överrepresentationen av fattiga och låginkomsttagare finner vi på Lorensborg. Där betraktar sig 69% av befolkningen som antingen fattig eller låginkomsttagare. Därefter följer Bellevuegården, Gröndal, Södertorp och Holma, med en representation av antingen fattiga eller låginkomsttagare på 58%, 53%, 52% och 50%. Motpolen utgörs av Solbacken och Kulladal.

3.4.3 Social kompetens

Som jag tidigare har redogjort för vill jag definiera social kompetens som ens förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Detta är givetvis en mycket allmän definition så frågan är då hur man mäter social kompetens? Ja, som jag ser det kommer social kompetens till uttryck i t ex engagemang och initiativ. Att bry sig om sina nära och kära, men också om samhället i stort ger uttryck för en social kompetens. Långvarigt och frekvent TV-tittande ger däremot knappast uttryck för social kompetens och våldet utgör den sociala kompetensens absoluta motpol.

Engagemang

Den statliga maktutredningen publicerade 1989 en undersökning kallad "Medborgarnas makt". Där

använde man medlemskap, aktivitet och uppdrag i föreningar som ett mått på medborgarnas engagemang. En omfattande kartläggning av alla tänkbara föreningar ledde till en indelning i 30 olika föreningskategorier. Vi har använt samma indelning i vår undersökning. Svaren anger således inte direkt hur många föreningar man är medlem i, utan vilka föreningskategorier man finns representerad i.

Därmed kan undersökningen spela oss vissa spratt om det är antal föreningsengagemang vi vill mäta. Människor kan ju vara medlemmar i flera föreningar inom en och samma föreningskategori. Kanske spelar man både ett instrument och sjunger i kör. Då märks bara hälften av ens engagemang. Vi måste emellertid ta den risken. Noteringar av människors alla föreningsengagemang skulle resultera i ett alldeles för svåröverskådligt material. Jag vill ju mäta föreningsengagemang och då kan representation i föreningskategorier också betraktas som en måttstock. Enligt maktutredningen förekommer dubbla medlemskap inom en och samma föreningskategori inte särskilt ofta.

I sina mätningar av föreningsengagemang definierar maktutredningen tre enkla begrepp, vilka förefaller lämpliga att använda även här. Med medlemsanslutning menar man medlemsantalet i förhållande till befolkningens storlek. Aktivitetsnivån betecknar förhållandet mellan antalet aktiva och medlemsantalet. Mobiliseringgraden mäter förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningens storlek. I följande tabell har jag listat drygt hälften av föreningskategorier, sorterade efter graden av medlemsanslutning i Hyllie.

Tabell 47. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Förening för boende	60	57	53
Facklig organisation	52	55	58
Konsumentkooperativ eller annan samfällighet	22	35	33
Idrottsförening	24	29	37
Pensionärsorganisation	8	12	2
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	8	11	13
Föräldraförening	8	8	8
Annan hobbyförening	6	8	12
Motororganisation	5	7	15
Humanitär hjälpororganisation	5	7	9
Friluftsförening	4	6	9
Annan förening	4	6	4
Handikapp- eller patientförening	3	6	2
Invandrarorganisation	4	4	0
Miljöorganisation	3	4	5
Annat religiöst samfund	6	2	0
Totalt	554	447	173

Boendeföreningar och facket toppar i alla tre stadsdelarna. Till boendeföreningar räknas t ex bostadsrättsförening, villaägareförening och hyresgästförening. Facket ansluter man sig till av egen fri vilja, men vill man t ex köpa en bostadsrätt måste man först söka medlemskap i bostadsrättsföreningen. Andelen bostadsrättslägenheter anger således en lägsta nivå på medlemsanslutningen i stadsdelen. Eftersom andelen bostadsrätter är högst i Hyllie kunde vi kanske förvänta oss den högsta medlemsanslutningen till boendeföreningar där. Medlemsanslutningen är emellertid högre i Fosie, vilket kan tyda på en högre anslutning till Hyresgästföreningen.

Hyllie-borna liksom för övrigt Oxie-borna är däremot i högre grad anslutna till fackliga

organisationer, idrottsföreningar, konsumentkooperativ samt kultur-, musik-, dans- eller teaterföreningar. 86% av Fosie-borna är anslutna till minst 1 förening, jämfört med 92% i Hyllie och 90% i Oxie. Nedanstående tabell anger andelen anslutna till olika antal föreningar. 25% av de föreningsanslutna Fosie-borna är bara medlemmar i 1 förening, jämfört med 17% av Hyllie-borna och 19% av Oxie-borna. Mer än var femte Oxie-bo är medlem i minst 5 föreningar, jämfört med 11% av Fosie-borna och 14% av Hyllie-borna. De föreningsanslutna Fosie-borna är anslutna till i genomsnitt 2,6 föreningar, jämfört med Hylliebornas och Oxie-bornas 2,9.

Tabell 48. Medlemsanslutning (%) uppdelad på antal medlemskap i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Medlemsanslutning	86	92	90
därav 1 förening	25	17	19
därav 2 föreningar	26	26	24
därav 3 föreningar	23	23	23
därav 4 föreningar	14	20	11
därav 5+ föreningar	11	14	22
Medeltal	2,6	2,9	2,9
Totalt	554	447	173

Medlemsanslutningen säger inte hela sanningen om befolkningens sociala engagemang. Som t ex köpare av en bostadsrätt måste man bli medlem i en bostadsrättsförening vare sig man vill eller ej. För en del människor är det nog inte själva medlemskapet man söker, utan snarare handlar det om en investering i eget boende, dvs fjärran från föreningsidealet och därmed allt vad social kompetens heter.

Bättre mått på engagemang är nog därför aktivitetsnivån och särskilt mobiliseringsgraden, vilka jag definierade ovan. Mobiliseringsgraden anger förhållandet mellan antalet aktiva och befolkningen. Här mäter jag förhållandet mellan antalet aktiva och

undersökningspopulationen. Vare sig man mer eller mindre tvingas in i ett föreningsmedlemskap eller ej så väljer man åtminstone sin aktivitetsnivå själv. Att aktivt engagera sig ger i större utsträckning än bara medlemskap uttryck för social kompetens. Följande tabell innehåller de största föreningskategorierna med avseende på mobiliseringsgrad, sorterade efter Hyllie

Tabell 49. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Idrottsförening	11	13	18
Förening för boende	4	5	7
Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening	3	4	6
Annan hobbyförening	3	2	6
Facklig organisation	4	1	3
Annat religiöst samfund	2	0	0
Totalt	554	447	172

I nästan alla föreningskategorierna ligger mobiliseringen på en högre nivå i både Hyllie och Oxie än i Fosie. Den i särklass högsta mobiliseringsgraden i alla tre stadsdelarna finner vi bland idrottsföreningarna Tidigare pekade jag på den högre medlemsanslutningen till boendeföreningar i Fosie, men att döma av ovanstående siffror är engagemanget i såväl Hyllie som Oxie totalt sett ändå större.

Ser vi till föreningslivet som helhet visar sig 25% av befolkningen i Fosie vara aktivt engagerade i minst en förening, mot 31% i Hyllie och 35% i Oxie. Tabellen nedan redovisar också fördelningen av antalet aktiva engagemang. Av alla aktivt engagerade Hyllie-bor är 77% engagerade i 1 förening och 18% i 2 föreningar. Mätt i mobiliseringsgrad och antalet aktiva engagemang visar sig Oxie-borna vara mest engagerade i föreningslivet.

Tabell 50. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Fosie, Hyllie och Oxie

	Fosie	Hyllie	Oxie
Mobiliseringsgraden	25	31	35
därav 1 engagemang	70	77	51
därav 2 engagemang	22	18	41
därav 3 engagemang	6	4	5
därav 4 engagemang	2	1	3
därav 5+ engagemang	0	1	0
Medeltal	1,4	1,3	1,6
Totalt	554	447	173

Bland Hyllies delområden visar sig de aktivt engagerade vara klart överrepresenterade på Solbacken och Södertorp. I dessa två delområden uppgår andelen aktivt engagerade till drygt 40% av befolkningen. Allra sämst står det till med föreningsengagemanget på Holma. Där säger sig bara 8% av invånarna vara aktivt engagerade i föreningslivet.

Initiativ

Medborgarundersökningen använder frågor om initiativ som mått på medborgarnas förmåga till inflytande. Att hävda sin rätt kan också betraktas som en del av ens sociala kompetens. Människor som mer eller mindre aldrig hävdar sin rätt får nog karakteriseras som likgiltiga, för såväl sitt eget som andras öde. Sen kan visserligen människors initiativförmåga bero på en rad andra omständigheter. Således kan t ex ekonomisk press, en osäker boendemiljö eller personliga problem leda till avtrubning. Ändå hamnar människor nog i situationer där de till slut måste bekänna färg. Vill man bry sig eller inte?

Att ta initiativ ger inte heller alltid uttryck för just social kompetens. Initiativförmågan kan t ex hänga ihop med ens arbetsuppgifter. Därför kan vi knappast

fokusera på initiativförmåga i allmänhet. Medborgarundersökningens frågor om vad man kan kalla den medborgerliga initiativförmågan lämpar sig nog däremot ganska väl. Givet dessa reservationer kan svaren på frågorna om dagis, skola, boendet, arbetet och sjukvården ge en viss uppfattning om den sociala kompetensen i stadsdelarna.

Tabell 51. "Du som har barn inom barnomsorgen, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	32	36	22
därav lyckades inte	36	44	73
därav ännu ovisst	30	19	14
därav lyckades	33	36	14
Medel	1,6	1,7	1,3
Totalt	83	55	32

Av familjer med barn på dagis är andelen initiativtagare störst i Hyllie. Det behöver inte nödvändigtvis bero på en större initiativförmåga bland barnfamiljerna i Hyllie. Den högre andelen initiativtagare kan givetvis också bero på ett större missnöje. Omvänt behöver inte den lägre andelen initiativtagare i Oxie bero på en sämre initiativförmåga bland barnfamiljerna. Kanske har man inte samma anledning att ta initiativ i Oxie. Barnomsorgen fungerar kanske bättre där. Jag återkommer till frågan om hur stadsdelsbefolkningarna bedömer barnomsorgens kvalitet. Ovanstående siffror bör tolkas som den första, men inte enda, indikationen på skillnaderna i initiativförmågan och då framstår initiativförmågan som störst i Hyllie. Hyllie-borna är också de som i störst utsträckning har lyckats med sina initiativ, 36% jämfört med 33% i Fosie och 14% i Oxie.

Om vi betraktar svarsalternativen som en gradvis mätning av initiativförmågan kan vi även räkna ut medelvärdena. I viss utsträckning kan frågan nämligen sägas mäta inte bara initiativförmågan, utan även graden av initiativförmåga. Om man lyckas med sina initiativ eller ej beror ju delvis på ens initiativförmåga. Givetvis beror ju eventuella framgångar även på andra faktorer, men medelvärdena kan nog ändå sägas ge en ganska god uppfattning om graden av initiativförmåga

i stadsdelarna. Hyllie hamnar inte oväntat högst med 1,7 i medelvärde, tätt följd av Fosie.

Oftast tar man initiativ tillsammans med andra föräldrar och då utgör föräldramötet ett naturligt forum för engagemanget. Initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar brukar nog ofta börja med att man går på föräldramöte. Levnadsundersökningen innehåller en fråga om föräldramöte som därför bör kunna utgöra ytterligare ett mått på initiativförmågan.

Tabell 52. "Du som har barn inom barnomsorgen, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja oftast och vanligtvis jag själv	35	22	13
Ja oftast och vanligtvis min make/maka/sambo	19	16	13
Ja oftast och vi skiftas om eller går tillsammans	27	47	66
Ibland och då vanligtvis jag själv	1	2	0
Ibland och då vanligtvis min make/maka/sambo	5	5	0
Ibland och då skiftas vi om eller går tillsammans	2	7	9
Nej	11	0	0
	100	100	100
Totalt	80	55	32

I Fosie är 11% av barnhushållen med barn inom barnomsorgen aldrig representerade på föräldramötena. I såväl Hyllie som Oxie går minst en av föräldrarna på föräldramöte, åtminstone ibland. 92% av föräldrarna i Oxie går dessutom oftast på föräldramötena, jämfört med 85% i Hyllie och 81% i Fosie. Föräldrarna i Fosie utmärker sig genom ett i stor utsträckning vad man kan kalla enkönat engagemang. Där representeras 60% av barnhushållen alltid bara av en och samma förälder. I Oxie representeras 75% av barnhushållen av båda föräldrarna, antingen samtidigt eller så skiftas man om, oftast eller ibland. Hyllie hamnar mitt emellan med en representation av båda föräldrarna på 55%.

Tabell 53. "Du som har barn inom skolan, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	42	35	42
därav lyckades inte	50	46	60
därav ännu ovisst	29	31	24
därav lyckades	21	23	17
Medel	1,7	1,6	1,7
Totalt	130	108	60

När det gäller skolfrågor är andelen initiativtagare lika hög i Fosie som i Oxie. Hyllies barnfamiljer har inte tagit initiativ i samma utsträckning under det

senaste året. Däremot visar sig barnfamiljerna i Hyllie vara mer framgångsrika, särskilt i förhållande till Oxie där 60% av initiativtagarna har misslyckats. Därför hamnar medeltalen för de tre stadsdelarna också på ungefär samma nivå. När det gäller andelen framgångsrika så upprepar sig således mönstret från föregående fråga om barnomsorgen. Däremot ger Hyllie-borna inte samma prov på initiativförmåga, utan

tvärtom så toppar Fosie och Oxie. Kan det bero på ett större missnöje med barnomsorgen än med skolan i Hyllie? Frågan får tills vidare vänta på ett svar.

Ovan analyserade jag hur stadsdelsbefolkningarna besvarade frågan om närvaron på barnomsorgens föräldramöte. Levnadsundersökningen ställer samma fråga till föräldrar med barn i skolan.

Tabell 54. "Du som har barn inom skolan, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja oftast och vanligtvis jag själv	36	35	13
Ja oftast och vanligtvis min make/maka/sambo	19	14	15
Ja oftast och vi skiftas om eller går tillsammans	36	37	62
Ibland och då vanligtvis jag själv	3	2	2
Ibland och då vanligtvis min make/maka/sambo	4	2	2
Ibland och då skiftas vi om eller går tillsammans	1	8	5
Nej	0	2	2
	100	100	100
Totalt	129	107	60

Svaren skiljer sig inte lika mycket mellan stadsdelarna som i fallet med barnomsorgen. Samtliga skolbarnhushåll i Fosie verkar vara representerade på föräldramötena, åtminstone ibland. I Hyllie och Oxie verkar några få skolbarnhushåll aldrig vara representerade. Ungefär en lika stor andel av skolbarnhushållen är oftast representerade på föräldramötena, nämligen runt 90%. I Oxie är vad man kan kalla det tvåkönade engagemanget störst. 67% av alla skolbarnhushåll representeras av båda föräldrarna, antingen samtidigt eller så skiftas man om, oftast eller ibland. Motsvarande siffra för Fosies del ligger på 37% och för Hyllie på 45%.

Tabell 55. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	33	33	38
därav lyckades inte	24	25	21
därav ännu ovisst	30	19	24
därav lyckades	45	56	55
Medel	1,7	1,8	1,9
Totalt	551	446	173

Initiativförmågan vad gäller boendefrågor verkar vara störst i Oxie. 38% av Oxie-borna har under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sitt boende, jämfört med 33% i såväl Fosie som Hyllie. Att

döma av våra siffror har Fosie-borna lyckats sämst. Skillnaderna återspeglar sig i medelvärdena.

Jämförelsen är nog dock lite missvisande eftersom fördelningen av upplåtelseformer skiljer sig så stort mellan stadsdelarna. I Oxie grundar sig hela 94% av boendet på ägande, antingen genom bostadsrätt eller äganderätt. Följaktligen har Oxie-borna därför säkert i hög utsträckning sig själva att skylla om boendet inte fungerar. I Hyllie och Fosie grundar sig bara 59% respektive 53% på ägande. Befolkningen i dessa stadsdelar har därmed i allmänhet ett betydligt mer begränsat inflytande över det egna boendet. Boende i Hyllie och särskilt Fosie kan ha större anledning att ta utåtriktade initiativ. Ändå toppas statistiken av Oxie, vilket är ganska anmärkningsvärt. Siffrorna får nog således snarare sägas underskatta initiativförmågan i Oxie.

Bland delområdena i Hyllie verkar initiativförmågan vara svagast på Borgmästargården och Södertorp. Där säger sig bara drygt 20% ha tagit initiativ det senaste året för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Den starkaste initiativförmågan finner vi på Gröndal där 59% har tagit initiativ det senaste året. Även på Solbacken verkar initiativförmågan vara starkare än genomsnittet.

Tabell 56. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?" (andelar av samtliga som har sökt läkare under det senaste året)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	12	11	9
därav lyckades inte	33	9	33
därav ännu ovisst	17	45	11
därav lyckades	50	45	56
Medel	1,3	1,3	1,2
Totalt	451	365	139

Hur står det då till med initiativförmågan när det gäller sjukvården? Trots alla nedskärningar och

förändringar inom sjukvården är det ändå en ganska liten andel som tar initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Kanske kan de relativt låga siffrorna i alla tre stadsdelarna också bero på en villrådighet. Kanske upplever man sjukvården som svår att påverka och den frågan återkommer jag till snart. Vad vi nu än kommer fram till för svar på frågan så verkar skillnaderna i initiativförmåga vara ganska obetydliga.

Av alla områden i vår undersökning är initiativförmågan i särklass störst när det gäller arbetslivet. I Hyllie och Oxie har 74% av alla förvärvsarbetande tagit initiativ för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar under det senaste året. Andelen initiativtagare är lägre i Fosie, men ändå hög. Hyllie-borna har lyckats bäst med sina initiativ.

Tabell 57. "Du som är förvärvsarbetande, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av samtliga förvärvsarbetande)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	67	74	74
därav lyckades inte	22	19	15
därav ännu ovisst	24	23	32
därav lyckades	54	59	53
Medel	2,5	2,8	2,8
Totalt	276	207	118

Återigen vill jag emellertid understryka vikten av att koppla andelen initiativ till frågor om varför man tar initiativ och på vilka villkor. I den utsträckning initiativ bara grundar sig på missnöje så kan nog statistiken ovan sägas ge en ganska god uppfattning om skillnaderna i initiativförmåga mellan stadsdelarna när det gäller arbetslivet. I en tidigare fråga visade ju sig de förvärvsarbetande i stadsdelarna nämligen vara ungefär lika nöjda respektive missnöjda med sitt arbete. Om

missnöjet är lika stort så måste skillnader i initiativ kunna tolkas som skillnader i initiativförmåga.

Samhällsintresse

Kan samhällsintresse sägas ge uttryck för social kompetens? Ja, säkert i viss mån, men inte nödvändigtvis. Människor kan utveckla en hög social kompetens med avseende på ett begränsat socialt sammanhang, t ex vänkretsen, men samtidigt ge blanka sjutton i samhället som helhet. Ändå tror jag på ett samband. Tänker man längre än näsan räcker så ser man nog ganska tydligt också det större samhällets betydelse för ens eget sociala sammanhang. Människor som verkligen bryr sig om det lilla, kan inte gärna strunta i det stora. Med vissa reservationer kan vi som jag ser det därför ta samhällsintresset till intäkt för social kompetens.

Hur kan vi då mäta samhällsintresset? I vilka attityder, vanor eller ageranden visar sig samhällsintresset? Vi ställde en fråga om politiska samtal som borde kunna utgöra en måttstock. Frågan gällde hur man själv agerar om man är tillsammans med bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor. Andelen medborgare som aktivt brukar ta del i politiska diskussioner är högst i Oxie. Varannan Oxiebo brukar aktivt brukar ta del i politiska diskussioner, jämfört med 44% i Hyllie och 38% i Fosie. I Fosie brukar 15% inte bry sig alls, jämfört med 9% i såväl Hyllie som Oxie.

Tabell 58. "Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Brukar inte lyssna	15	9	9
2 Brukar lyssna, men säger inget	16	18	11
3 Säger ibland vad jag tycker	32	29	31
4 Säger oftast vad jag tycker	38	44	49
	100	100	100
Medel	2,9	3,1	3,2
Totalt	546	443	171

Jag undersökte den geografiska fördelningen på alla som oftast säger vad de tycker. Den kraftigaste överrepresentation fann jag på Solbacken, Borgmästargården och Bellevuegården. I dessa delområden säger minst 50% av invånare oftast vad de tycker när politiska frågor kommer på tal. Minst intresserad av att ta del i politiska diskussioner verkar man vara på Holma. Där uppgår andelen mest intresserade av politiska diskussioner till 31%.

Diskussionerna kretsar kring invandring, arbetslösheten, bidragen, nedskaeringarna gällande barn och äldre. Hur i hela friden kan de komma på förslag att höja pensionsåldern, när det går så många unga arbetslösa som vill in i arbetslivet? Hur ska de kunna få en chans när de äldre ska jobba längre. Vem mår bra av att få pengar och ändå inte göra något? Sysselsättning och kreativitet det är bra för hälsan. Det är inte konstigt att ungdomen är förstörd, ingen framtidstro, försoffade, likgiltiga mm. Våldet blir ett faktum eller hur!

Vad de är snabba på är att dra in pennor, och mjölk i skolorna, lika så i sjukvården försämras det drastiskt. I den änden ska det sparas och i andra ska det slängas ut. Fy vad orättvist! Kontrollen på vem som får komma in i landet borde vara

självtklar. De som verkligen behöver hjälp har inga möjligheter att överhuvudtaget fundera på att ha råd att komma bit.

*Folk i allmänhet har för höga krav på sin levnadsstandard, måste lära sig spara, bo mindre mm. En väntad kris som på 30 talet kommer dagens ungdom och medelålders inte att klara.
(Carole Book)*

Vi ställde också en fråga med fyra svarsalternativ om politiskt intresse. Jämför vi medeltalen så tycks intresset inte skilja sig mer än marginellt mellan stadsdelarna. I Fosie säger sig emellertid 18% inte alls vara intresserade av politik, jämfört med 12% i Hyllie och 9% i Oxie.

Tabell 59. "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Mycket	9	9	8
Ganska	31	41	36
Inte särskilt	42	38	47
Inte alls	18	12	9
	100	100	100
Medel	2,7	2,5	2,6
Totalt	550	448	173

Av Hyllies delområden verkar man vara minst intresserad på Gröndal och Holma. Där säger sig runt 60% vara inte alls eller inte särskilt intresserade av politik.

3.4.4 Sammanfattning

- **Utbildning:** Nästan var femte invånare i såväl Hyllie som Fosie har inte ens slutfört en 9-årig grundskoleutbildning. I Hyllie har däremot 22% slutfört en eftergymnasial utbildning, jämfört med 13% av Fosie-borna och 17% av Oxie-borna.
- **Ekonomi:** Hyllie-borna har en klart bättre ekonomi än Fosie-borna, men sämre än Oxie-borna. Svaren på alla frågorna om ekonomi pekar mycket entydigt i samma riktning. Barnfamiljernas disponibla inkomst är t ex 26% högre i Hyllie än i Fosie. Skillnaderna i ekonomiska resurser är större i Fosie än i Hyllie och Oxie. Svagast ekonomiska resurser verkar invånarna på Lorensborg ha.
- **Föreningsengagemang:** Hyllie har den högsta medlemsanslutningen till föreningar av de tre stadsdelarna. Graden av mobiliseringen till föreningslivet är däremot lägre än i Oxie, men högre än i Fosie.
- **Initiativ i barnomsorgen:** Barnföräldrarna i Hyllie tar initiativ i högre utsträckning än båda Fosie-borna och Oxie-borna. Barnfamiljerna i Hyllie och Fosie har lyckats lika väl, men betydligt bättre än Oxie-borna. Hyllie-borna och Oxie-borna besöker föräldramöten i lika hög utsträckning, men i betydligt högre utsträckning än Fosie-borna. I Fosie är det också i högre utsträckning antingen den ena eller den andra föräldern som går på föräldramötet. Intresset för föräldramöten kan betraktas som mest enkönat i Fosie och mest tvåkönat i Oxie.
- **Initiativ i skolan:** En lägre andel barnföräldrar i Hyllie än i Oxie och Fosie har engagerat sig för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar. Barnfamiljerna i Hyllie har lyckats lika bra som Fosie-borna, men bättre än Oxie-borna. Hyllie-borna verkar besöka skolans föräldramöten i något lägre utsträckning än barnomsorgens. Intresset för föräldramöten i skolan är inte lika enkönat som i barnomsorgen.
- **Initiativ i boendet:** Hyllie-borna är lika bra på att ta initiativ som Fosie-borna, men sämre än Oxie-borna. Hyllie-borna har däremot lyckas lika bra som Oxie-borna med sina initiativ, men bättre än Fosie-borna. Av Hyllies delområden tar invånarna på Borgmästargården och Södertorp initiativ i högst utsträckning.
- **Initiativ i sjukvården:** I jämförelse med både skola, barnomsorg, boende och arbetsliv verkar initiativförmågan vara minst vad gäller sjukvården. Den låga graden av initiativ skiljer sig inte heller mellan stadsdelarna.

- **Initiativ i arbetslivet:** Den högsta graden av initiativ finner vi inom arbetslivet. Hyllie-borna och Oxie-borna har tagit initiativ i lika hög grad, men i högre grad än Fosie-borna. Initiativtagande Hyllie-bor har lyckats bättre än såväl Oxie-bor som Fosie-bor.
- **Samhällsintresse:** Hyllie-borna är ungefär lika intresserade som Oxie-borna av att ta del i politiska diskussioner, men mer intresserade än Fosie-borna. Minst intresserad verkar man vara på Holma. Det största intresset hittar vi på Solbacken, Borgmästargården och Bellevuegården. Intresset för politik verkar vara större i Hyllie än i såväl Oxie som Fosie. Minst intresserad av politik är man på Gröndal och Holma.

3.5 KULTURER

Bostäder, miljöer, befolkning, kontinuitet, arbetsliv, familjer, pengar, utbildning och sociala engagemang är nödvändiga förutsättningar för ett fungerande socialt liv, men det räcker inte. Människan behöver också uppleva sin tillvaro och sig själv som meningsfull. En avsaknad av mening ger upphov till modlöshet och likgiltighet. Utan mening kan vi inte känna motivation och då kan vi inte förklara våra handlingar. Då kan vi inte heller prioritera eller värdera vad som är viktigt.

Hur får då vår tillvaro och vi själva en mening? Vissa kanske kan ägna tid åt att tänka ut sin egen mening utifrån studier av andras tankar och tyckande. Andra hämtar av olika skäl sin mening från mediernas skval. Livets meningar ingår alltid i ett större sammanhang av meningar och detta är vad jag menar med kultur. Inplaceringen av enskilda meningar i kulturernas större sammanhang skärper konturer och stadgar innebörder.

Kultur består som jag ser det således inte bara av s k 'fin-kultur', utan även av vardagssammanhangens meningsfullheter. Stadsdelar kan ha sina egna kulturer likväl som olika befolkningsgrupper. Kultur är inget som bara aktualiseras genom invandringen av människor från främmande länder. Visst delar vi infödda svenskar en kultur av grundläggande meningar, ryggmärgsattityder och allmänna synsätt på livet, men lokala skillnader förekommer ofta och då grundade på samhörigheter som t ex klass, kön eller lokalitet. Vardags- och lokalkulturen är en kraft som kan hjälpa fram människors motivation, initiativ och engagemang. Genom kulturen kan vi finna gemensamma nämnare som enhetliggör oss, men kulturer kan också splittra.

I följande kapitel belyser jag kulturen i stadsdelarna utifrån två infallsvinklar. Först försöker jag ta reda på hur stadsdelsinvånarna ser på sig själva i termer av identitet. Därefter intresserar jag mig för stadsdelsinvånarnas kulturella engagemang.

3.5.1 Identiteter

Kulturer stakar inte bara ut meningar med tillvaron, utan också meningar med en själv. Hur vi ser på tillvaron hänger ihop med hur vi ser på oss själva. Genom kulturen får vi så att säga en identitet. Vi kan t ex anse oss tillhöra arbetarklassen eller så kanske vi inte tror på förekomsten av klasser överhuvudtaget. I båda fallen hänger vår identitetskänsla samman med hur vi ser på omgivningen i övrigt. Identiteten utgör således en slags nyckel till vår kultur. Identiteten både avslöjar och avslöjar oss.

Identiteter byggs upp kring en roll eller egenskap. Ju tydligare och klarare roll eller egenskap, ju gynnsammare förutsättningar för identiteten. Framväxten av identiteter gynnas också av ju fler som delar samma roll eller egenskap. Styrkan i t ex arbetarklassidentiteten byggde på arbetarklassens storlek. Många människor delade i stor utsträckning varandras vardagsliv och kunde då utan större svårigheter också identifiera sig med varandra. Dagens identiteter får i allmänhet sägas vara betydligt luddigare, mångtydigare och flyktigare än gårdagens, vilket givetvis i grunden beror på arbetsmarknadens fragmentarisering. Rollerna kan fortfarande vara tydliga, men färre delar samma roll. Idag kan vi också välja mellan identiteter eller kanske snarare identitetsfragment i en annan utsträckning än tidigare och valmöjligheterna förefaller i allmänhet större. Å andra sidan skänker identiteter just därför inte samma känsla av trygghet. Ju luddigare roller och ju färre som delar dem, desto sämre trygghetskänsla.

I hur stor utsträckning identifierar sig då befolkningen fortfarande med klasser? Arbetarklassidentiteten har starkast stöd i Fosie. Nästan hälften av Fosie-borna identifierar sig med arbetarklassen, till skillnad från 30% i såväl Hyllie som Oxie. Samtidigt är det också i Fosie som flest invånare inte anser sig kunna ta ställning. Den starka arbetarklassidentiteten i Fosie motsvaras av en nästan lika stark medelklassidentitet i Oxie. Ändå är det i Oxie

som tron på klassidentiteter har sitt starkaste stöd. 81% identifierar sig med någon av klasserna, jämfört med 70% i såväl Fosie som Hyllie. I Hyllie dominerar ingen av identiteterna.

Tabell 60. "Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Arbetarklass	47	30	31
Medelklass	21	36	45
Övre medelklass	2	4	5
Känner ingen samhörighet	10	11	9
Finns inga klasser	9	11	5
Vet ej	11	8	6
	100	100	100
Totalt	551	444	172

Samhörighetskänslan med arbetarklassen är en väl rotad identitet som visserligen säkert inte ser likadan ut idag som för t ex 50 år sen, särskilt inte i dessa tider med hög arbetslöshet, men som säkert ändå fortfarande i viss mån kan kännas trygg och stark. Arbetarklassidentiteten pekade under många decennier framåt och var kopplad till en framtidstro. Dagens innebörd i arbetarklassidentiteten ter sig däremot minst sagt något oklar. Medelklassidentiteten är nog ännu otydligare i konturer och innebörd. I Sverige rymmer den förmodligen delar av den gamla arbetarklassidentiteten, kanske framför allt delar av vad som brukade kallas arbetararistokratiidealet.

I alla tre stadsdelarna säger sig ungefär 10% inte känna någon samhörighet med klasserna alls. Speglar detta kanske ett växande utanförskap? Vilka är dessa människor som inte förnekar förekomsten av klasser, men som öppet anser sig stå helt utanför? Kan vi verkligen tala om en utanförskapsidentitet? Har dessa människor mer gemensamt än sin bristande samhörighetskänsla med klasser i allmänhet? Att utanförskapsidentiteter kan växa fram ser jag som en mycket påtaglig risk. Människor som helt saknar identifikationsmöjligheter med grupper i det etablerade

samhället kan mycket väl istället förena sig genom sitt utanförskap, särskilt om utanförskapet också sammanfaller med t ex etnisk tillhörighet.

Dagens höga arbetslöshet bland invandrare skapar helt klart grogrund för en utanförskapskultur. När t ex allt fler muslimska kvinnor markerar sin kulturella särart genom att bära slöja, då slår de enligt min uppfattning också vakt om sitt utanförskap. Enligt vissa forskare måste en framgångsrik integration byggas på att invandrarna först får markera sin kulturella särart, men med tiden kan då även en mening med utanförskapet etableras på allvar. Bland vissa invandrargrupper har arbetslösheten kanske redan normaliserats till en självklar del av den egna kulturen. Då kan utanförskapet med tiden också utvecklas till en egen social kraft med egna motiveringar, bevekelsegrunder, normalitetsideal och synsätt på samhället.

Svaren från Hyllie-borna tyder emellertid knappast på något entydigt samband mellan utanförskap och nationalitet. Givet den utsträckning svarsalternativet ingen samhörighetskänsla med klasser låter sig användas som mått på utanförskap så är det främst invånarna på Södertorp och Solbacken som känner sig utanför, dvs delområden med relativt låga invandrarandelar.

Nationaliteten utgör ytterligare en viktig grund för identifiering, inte bara för personer med utländsk bakgrund utan även för infödda svenskar. Levnadsundersökningen innehåller en fråga om vilken nationalitet man anser sig ha. Om vi relaterar svaren till svaren på frågan om födelseland kan vi mäta betydelsen av andra nationaliteter än svenska i stadsdelarna. I Fosie och Hyllie betraktar sig 35% av personerna med utländsk bakgrund som svenskar. Av personer med utländsk bakgrund i Oxie betraktar sig en högre andel som svenskar, nämligen 43%. Personer med utländsk bakgrund verkar således vara mer försvenskade i Oxie än i Hyllie och Fosie.

Förutom klass och nationalitet kan identiteter givetvis även grunda sig på geografiska avgränsningar.

Vad betyder t ex stadsdelarna för invånarnas identiteter? I vilken utsträckning identifierar sig invånarna med sina stadsdelar? Att döma av svaren på Levnadsundersökningens fråga om vikten av att känna sig som stadsdelsbo verkar inte stadsdelsidentiteten ha större betydelse i någon av stadsdelarna. För nästan hälften av invånarna i alla tre stadsdelarna spelar stadsdelsidentiteten ingen roll alls.

Tabell 61. "Är det viktigt för Dig att känna Dig som stadsdelsbo?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Inte alls	49	47	48
2	11	10	12
3	17	16	18
4	10	13	8
5 I mycket hög grad	12	15	14
	100	100	100
Medel	2,2	2,4	2,3
Totalt	552	446	173

3.5.2 Kulturella engagemang

Kulturen i stadsdelarna låter sig även mätas med avseende på invånarnas kulturella engagemang. Hur står det till med befolkningens intresse för t ex teater, konserter, muséer eller utställningar? Hyllie-borna och Oxie-borna verkar gå på teater, muséer, konserter eller utställningar i högre utsträckning än Fosie-borna. 37% av Fosie-borna säger sig aldrig gå på teater, muséer, konserter eller utställningar, jämfört med 23% i Hyllie och 27% i Oxie. Det genomsnittliga intresset skiljer sig också mellan å ena sidan Fosie och å andra sidan Hyllie och Oxie.

Minst intresserad av kulturevenemang verkar man vara på Holma, Gröndal och Bellevuegården. I dessa delområden säger sig runt 40% aldrig gå på teater, muséer, konserter eller utställningar. Omvänt verkar intresset vara mer utbrett på Solbacken,

Borgmästargården och Kulladal. Där säger sig runt 90% gå på teater, muséer, konserter eller utställningar, åtminstone då och då.

Tabell 62. "Brukar Du gå på teater, konserter, museer eller utställningar?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	37	23	27
Ja, någon gång	55	62	61
Ja, ofta	9	15	13
	100	100	100
Totalt	555	447	173

Även i svaren på en fråga om läsvanor toppar Hyllie-borna. 47% av Hyllie-borna säger sig läsa böcker ofta, mot 41% i Oxie och 36% i Fosie. Läsvanorna verkar vara ganska jämnt fördelade bland Hyllies delområden. Inget av delområdena utmärker sig med en hög andel invånare som aldrig läser böcker. Även andelen invånare som läser böcker ofta verkar vara ganska jämnt fördelade i stadsdelen.

Tabell 63. "Brukar Du läsa böcker?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Nej	21	14	17
Ja, någon gång	43	39	42
Ja, ofta	36	47	41
	100	100	100
Totalt	555	447	173

Uppslagsverk i bostaden är det framför allt Oxie-borna som har tillgång till. 90% av Oxie-borna säger sig ha tillgång till uppslagsverk i bostaden, mot 80% av Hyllie-borna och 65% av Fosie-borna. I Hyllie är tillgången sämst på Lorensborg och Holma. Där har 61% respektive 67% av invånarna tillgång till uppslagsverk i bostaden. På Solbacken, Borgmästargården, Södertorp, Kroksbäck, Gröndal, Kulladal och Lindeborg har minst 80% av invånarna tillgång till uppslagsverk i bostaden.

Tabell 64. "Har Du tillgång till uppslagsverk i Din bostad?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Ja	65	80	90
Nej	35	20	10
	100	100	100
Total	555	447	173
t			

Kulturintresset framgår också av svaren på frågorna om föreningslivet. Kultur-, musik-, dans- eller teaterförening har en högre medlemsanslutning i både Oxie och Hyllie än i Fosie. I Hyllie är 11% av invånarna anslutna till en kulturförening.

TV:n brukar ofta pekas ut som lokalkulturens dödgrävare. I sällskap med bilen utgör TV:n själva symbolen för individualiserad masskonsumtion. Bedömningen av TV-tittandets konsekvenser bör nog dock nyanseras en smula. En välgjord film eller analyserande TV-nyheter mår i alla fall inte jag särskilt dåligt av. Däremot kan TV:n leda bort uppmärksamheten från ens egna sociala sammanhang och i större doser försvårar givetvis TV:n allt socialt liv. Om stadsdelsbefolkningen ägnar all sin fritid åt TV-tittande kan ingen stadskultur varken uppstå eller överleva. TV:n förmedlar gott om mening och identiteter, men knappast i syfte att enhetliggöra lokalsamhällen.

I en nyligen publicerad artikel frågar sig Robert D. Putnam vad som hände med de amerikanska lokalsamhällenas tidigare så blomstrande kulturella och sociala liv. I sitt svar på frågan argumenterar han mycket övertygande för varför just TV:n bör betraktas som boven i dramat. Enligt Putnam är det TV-tittandet som i stor utsträckning har förstört vad han kallar lokalsamhällenas sociala kapital. Amerikanen tittar i genomsnitt fyra timmar om dagen på TV och författaren räknar då inte med all den tid när TV:n bara står på i bakgrunden.

Tabell 65. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Antal timmar, medel	2,8	2,5	2,3
Antal timmar, median	3	2	2
Totalt	551	447	172

Hur mycket tittar Malmö-borna egentligen på TV? Svaren framgår av ovanstående tabell. Fosie-borna tittar mest på TV och Oxie-borna minst. Minst hälften av befolkningen i Hyllie och Oxie tittar maximalt 2 timmar om dagen. I Fosie uppgår TV-tittandet för minst hälften av befolkningen till minst 3 timmar om dagen. Skillnaderna till situationen i televisionens förlovade hemland USA minskar.

3.5.3 Sammanfattning

- Klassidentiteter: Tron på klassidentiteter är starkare i Oxie än i både Fosie och Hyllie. Den högsta andel som inte säger sig kunna ta ställning, varken för eller emot klassidentiteter överhuvudtaget, bor i Fosie. Samtidigt är det också i Fosie som arbetarklassidentiteten har sitt starkaste stöd. I Hyllie dominerar ingen av identiteterna.
- Nationalitetsidentiteter: En lika hög andel av personer med utländsk bakgrund i Hyllie och Fosie betraktar sig som svenskar. I Oxie ansluter sig en högre andel av personer med utländsk bakgrund till den svenska identiteten.
- Stadsdelsidentiteten: Identifieringen med stadsdelen verkar inte vara av någon större betydelse i någon av de tre stadsdelarna. För nästan hälften av invånarna i alla tre stadsdelarna spelar stadsdelsidentiteten ingen roll alls.
- Kulturengagemang: Hyllie-borna är minst lika intresserade av att gå teater, konserter, muséer eller utställningar som Oxie-borna, men betydligt mer intresserade än Fosie-borna. Minst intresserad av kulturevenemang verkar man vara på Holma, Gröndal och Bellevuegården. Omvänt verkar intresset vara mer utbrett på Solbacken, Borgmästargården och Kulladal. Hyllie-borna läser böcker i högre utsträckning än såväl Oxie-borna som Fosie-borna. Läsvanorna är ganska jämnt fördelade bland Hyllies delområden. En högre andel än Fosie-borna, men lägre andel än Oxie-borna har tillgång till uppslagsverk. Minst tillgång har invånarna på Lorensborg och Holma. Engagemanget i kulturföreningar är också högre än i Fosie, men något lägre än i Oxie.
- TV-tittande: Hyllie-borna tittar mindre på TV än Fosie-borna, men mer än Oxie-borna.

3.6 MAK

En analys av stadsdelarnas goda och dåliga krafter måste givetvis inkludera även makten i stadsdelen. Ansvar för stadsdelarnas utveckling vilar ytterst på politikerna, men deras beslut förverkligas av förvaltningarna. Vilken politik som ligger till grund för t ex barnomsorgen eller skolan och hur väl politiken fungerar har betydelse för hur många barnfamiljer som stannar kvar. Separata undersökningar av förvaltningarnas närvaro och ageranden i stadsdelarna hade varit av stort intresse, men här måste vi nöja oss med svaren från Levnadsundersökningen. Dessvärre har vi inte haft möjligheter att ställa frågor om alla förvaltningar med betydelse för livet i stadsdelen. Intressanta förvaltningar som t ex socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa hamnar utanför undersökningen.

Statliga och kommunala förvaltningar kan analyseras utifrån en mängd olika infallsvinklar. I en allmän mening kan alla förvaltningar sägas inbegripa både tvångs- och servicefunktioner. Å ena sidan är det förvaltningarnas uppgift att ställa krav och se till att skyldigheter, men även rättigheter efterlevs. Å andra sidan tillhandahåller förvaltningar service åt medborgarna. Inom vissa förvaltningar renodlas en av funktionerna. Servicefunktionen dominerar inom t ex barnomsorgen eller sjukvården, medan t ex skattemyndigheten mest sysslar med tvångsfunktionen. Inom en del förvaltningar blandas funktionerna, t ex socialtjänsten eller skolan. Blandningen kan ibland framstå som ett dubbelt ansikte, vilket blockerar för servicepotentialen. Ibland kan det gå så långt att människor inte vågar riktigt tro på servicepotentialen eftersom förvaltningen när som helst kan visa upp sitt andra ansikte.

3.6.1 Barnomsorg, skola och vård

I följande kapitel jämför jag barnomsorgen, skolan och sjukvården. Barnomsorgen och skolan lämpar sig för

en jämförelse eftersom båda förvaltningarna sysslar med barn. Samtidigt haltar jämförelsen eftersom barnomsorg och skola skiljer sig med avseende på grader av tvång respektive service. Inom barnomsorgen renodlas servicefunktionen, vilket innebär en likhet med sjukvården.

Tabellen nedan återspeglar säkert delvis skillnaderna respektive likheterna mellan förvaltningarna. Barnomsorgen såväl som sjukvården bygger på frivillighet, till skillnad från skolan. Föräldrar har i regel ett skäl till varför de söker barnomsorg. Inte sällan kan föräldrarna också välja mellan olika former av barnomsorg eller t ex olika dagis. I skolan måste emellertid alla gå, oavsett om man vet varför eller ej. Skolan har således ett otacksammare utgångsläge än barnomsorgen.

Att barnfamiljerna i alla tre stadsdelarna sätter högre betyg på barnomsorgen än på skolan förvånar därför knappast. Skärskådar vi svaren så visar sig runt 20% vara mycket nöjda med barnomsorgen i alla tre stadsdelarna, medan runt 11% säger sig vara mycket nöjda med skolan. Spridningen på svaren är precis lika stor i de tre stadsdelarna. Ingen av stadsdelarna är således varken mer eller mindre entydig i sina svar än de andra. Skillnaderna kan givetvis även bero på andra faktorer än just proportionerna mellan tvång och service, t ex omorganisationer, nedskärningar, personalproblem, ledningsförmåga, bristande valmöjligheter etc. Omvänt kan kanske barnomsorg i både Fosie, Hylle och Oxie sägas fungera väldigt väl. Ändå tror jag att siffrorna säger något om skolans svårigheter att frigöra sin servicepotential. Till skillnad från barnomsorg och sjukvård bygger skolan på tvång. Barn är tvungna att gå i skolan.

Tabell 66. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Barnomsorgen	7,0	7,1	7,4
Skolan	6,2	6,8	6,2
Sjukvård	7,4	8,1	7,1

I både Fosie och Hyllie toppar emellertid sjukvården. Jag har här valt att begränsa mig till vårdcentralernas sjukvård, vad vi kan kalla lokalsjukvården. Hur väl privatläkarna, jourcentralerna, företagsläkarna och sjukhusmottagningarna fungerar ter sig inte lika intressant ur ett stadsdelsperspektiv. Mest anmärkningsvärt är lokalsjukvårdens starka ställning i Hyllie. Där säger sig hela 36% vara mycket nöjda, jämfört med runt 23% i såväl Fosie som Oxie. Spridningen på svaren är också minst i Hyllie. Det höga betyget på lokalsjukvården i Hyllie får således betraktas som ganska entydigt. Lokalsjukvården i Hyllie verkar hålla en både högre och jämnare kvalitet än i Fosie och Oxie.

Levnadsundersökningen ställer också frågor om olika aspekter på barnomsorg, skola och sjukvård. För barnomsorgens del handlar det om pedagogiskt innehåll, tillsynen, personalens bemötande och lokalerna. Skillnaderna mellan stadsdelarna i var fråga stämmer ganska väl överens med genomsnittet. Fosie-borna och Hyllie-borna är ungefär lika nöjda, medan Oxie-borna sätter ett något högre betyg. Mest nöjd i alla tre stadsdelarna verkar man vara med personalens bemötande och minst nöjd med det pedagogiska innehållet. Slutsatsen kan emellertid inte betraktas som helt säker. Skillnaderna är inte tillräckligt stora.

Tabell 67. "Du som har barn inom barnomsorgen, hur nöjd respektive missnöjd är Du med det pedagogiska innehållet, tillsynen, personalens bemötande, lokalerna och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Pedagogiskt innehåll	6,9	6,8	7,1
Tillsynen	7,3	7,2	7,6
Personalens bemötande	7,6	7,9	8,2
Lokalerna	7,2	7,1	7,6
Totalt sett	7,0	7,1	7,4
Förändringarna	4,5	4,5	3,8
Totalt	147	55	33

Anser man då att barnomsorgen under de senaste åren har förändrats till det bättre eller det sämre? Vi ställde en fråga om hur nöjd respektive missnöjd man är med de senaste årens förändringar. Mest missnöjd med förändringarna verkar man vara i Oxie. Där hamnade medelbetyget på 3,8, att jämföra med 4,5 i såväl Fosie som Hyllie. 18% av Oxie-borna är mycket missnöjda, jämfört med 11% i Fosie och 7% i Hyllie. I Hyllie säger sig hela 13% vara mycket nöjda med förändringarna.

Jämförelserna vilar på en något stabilare grund när det gäller skolan eftersom Hyllie och Fosie representeras av större populationer. I Hyllie verkar barnfamiljerna vara något mer nöjda med skolan än i Fosie och Oxie. Bedömningarna av de olika aspekterna på skolan skiljer sig emellertid ännu mindre än när det gäller barnomsorgen. Barnfamiljerna i alla tre stadsdelarna verkar vara ungefär lika nöjda med undervisningen, tillsynen och skollokalerna. I alla tre stadsdelarna är spridningen på svaren störst när det gäller skollokalerna. Av de olika aspekterna på skolan tycks skollokalerna således hålla den ojämnaste kvaliteten i både Fosie, Hyllie och Oxie.

Tabell 68. "Du som har barn i skolan, hur nöjd respektive missnöjd är Du med undervisningen, tillsynen, skollokaler och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Undervisningen	6,5	6,7	6,5
Tillsynen	6,1	6,6	6,0
Skollokaler	6,0	6,7	5,7
Totalt sett	6,2	6,8	6,2
Förändringarna	4,2	4,6	3,4
Totalt	129	108	60

Hur nöjd är man med de senaste årens förändringar inom skolan? Vi ställde samma fråga som för barnomsorgen. Återigen verkar missnöjet vara störst i Oxie. Skolbarnföräldrarna i Oxie sätter medelbetyget 3,4 på förändringarna, vilket kan jämföras med 4,2 i Fosie och 4,6 i Hyllie. I Fosie har 50% av skolbarnföräldrarna angett ett svar lägre än mittvärdet. 15% lutar inte åt varken det ena eller andra hållet, medan 35% säger sig vara mer eller mindre nöjda med förändringarna.

Ovan framhöll jag sjukvårdens starka ställning i Hyllie. Mest nöjda med personalens bemötande verkar Hyllie-borna vara. Hela 45% av Hyllie-borna säger sig vara mycket nöjda med bemötandet. Även i Fosie och Oxie verkar man vara mest nöjd med personalens bemötande. Behandlingen är man också i allmänhet nöjd med. Sämst betyg i alla tre stadsdelarna får däremot kontinuiteten.

Tabell 69. Lokalsjukvården: "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med väntetiderna, bemötande, behandling, kontinuitet och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Väntetiderna	7,1	8,0	6,9
Bemötande	8,1	8,6	7,5
Behandling	7,6	8,4	7,5
Kontinuiteten	7,0	7,6	6,5
Totalt sett	7,4	8,1	7,1
Totalt	191	126	60

3.6.2 Stadsdelsreformen

Den 1 januari 1996 genomförde Malmö en stadsdelsreform. Därmed ersatte en huvudsakligen territoriell organisationsform den tidigare funktionella. Tidigare organiserades förvaltningarna huvudsakligen efter funktion. Således organiserades t ex skola, kultur och familjeomsorg var för sig i egna förvaltningar. Stadsdelsreformen innebar en integration av kommunala verksamheter efter territoriella principer. Skola, barnomsorg, individ- och familjeomsorg, kultur och primärvård integreras i 10 relativt självständiga stadsdelsförvaltningar, avgränsade efter geografiska skiljelinjer och styrda av egna fullmäktigeförsamlingar.

Levnadsundersökningen av Fosie, Hyllie och Oxie innehöll en rad frågor om förväntningarna på stadsdelsreformen. Frågorna och formuleringarna är alla hämtade från utvärderingen av stadsdelsreformen i Göteborg. Svaren kan betraktas som statistiskt säkerställda eftersom de bygger på stora populationer.

Svaren från de tre stadsdelarna är inte helt jämförbara. I Oxie införde man nämligen på försök ett visst politiskt självstyre 1991. Försöket avbröts redan året därpå och under den borgerliga mandatperioden 1992-94 fungerade Oxie som nämnd för beställning av service. Stadsdelskontoret behölls i den nya organisationen och merparten av personalen arbetade

kvar, däribland stadsdelschefen. När stadsdelsreformen genomfördes den 1 januari 1996 hade Oxie således betydligt gynnsammare förutsättningar än andra stadsdelar. Personal och politiker hade haft längre tid att förbereda sig på.

Tabell 70. "Känner Du till vilka frågor stadsdelsfullmäktige ansvarar för?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Mycket väl	3	3	4
2 Ganska väl	9	7	18
3 Ett och annat	17	21	30
4 Inte så väl	25	24	33
5 Inte alls	46	44	14
	100	100	100
Medel	4,0	4,0	3,4
Totalt	547	448	174

Skillnaderna i förutsättningar vad gäller t ex tid för förberedelser återspeglar sig säkert i svaren ovan. När vi genomförde vår undersökning under perioden april till september 1996 var Oxie-borna bättre informerade om vad stadsdelsreformen innebar. Invånarna i såväl Fosie som Hyllie kände däremot mycket dåligt till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. Uppenbarligen hade informationskampanjerna ännu inte satt några djupare spår. Hela 46% i Fosie och 44% i Hyllie sade sig inte alls känna till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. Minst verkar man känna till stadsdelsfullmäktige på Södertorp. Där säger sig 85% inte känna till stadsdelsfullmäktige, inte alls eller inte så väl, vilket kan jämföras med 69% i hela Hyllie.

Stadsdelsreformen syftar till att förbättra förutsättningarna för medborgarnas delaktighet i politiken. Politikerna vill flytta besluten närmare medborgarna. Hur ser då medborgarna själva på sin delaktighet i politiken? Vi frågade om man kommer att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän. Hela 37% i Fosie och 39% i Hyllie svarade mycket bestämt nej. Ytterligare 34% respektive 38% svarade också nej,

om än inte lika säkert. Kanske litat inte medborgarna riktigt på politikernas ambitioner eller så känner man allt för dåligt till stadsdelsreformens innebörd. Det kan emellertid också vara så att medborgarna helt enkelt inte vill engagera sig mer politiskt. I så fall bör man ju kanske fundera lite över stadsdelsreformens existensberättigande. Funderingen är nog dock lite för tidigt väckt.

Återigen utmärker sig Södertorp. Där anger 85% ett av nej-alternativen som svar på frågan. Lika små förhoppningar har invånarna på Lindeborg. Minst förhoppningar har emellertid invånarna på Gröndal, där 94% svarar nej. Störst förhoppningar har invånarna på Lorensborg. Där uppgår andelen invånare som inte tror sig komma att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän till 61%.

Tabell 71. "Tror Du att Du kommer att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän när det nu har blivit stadsdelsfullmäktige?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	2	1	2
2 Ja, sannolikt	5	4	6
3 Svårt att säga	22	18	32
4 Nej, knappast	34	38	41
5 Nej, säkert inte	37	39	18
	100	100	100
Medel	4,0	4,1	3,7
Totalt	547	448	174

Vi genomförde vår undersökning under en tidsperiod när stadsdelsreformen bara var några månader gammal. Stora förändringar tar sin tid att genomföra fullt ut och innebär därför vanligtvis en viss röra i inledningsskedet. Dessutom hade nog många medborgare ännu inte hunnit skaffa sig egna erfarenheter av förändringarna, vilket de närmaste identiska siffrorna för Fosie och Hyllie tyder på. Medborgarna bedömningar bygger nog mer på hörsägen och den allmänna opinionen. Siffrorna ovan

tyder ju också på ett synnerligen stort informationsbehov.

Tabell 72. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att göra det lättare att komma i kontakt med kommunala politiker?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	3	3	6
2 Ja, sannolikt	10	12	19
3 Svårt att säga	35	32	41
4 Nej, knappast	26	31	21
5 Nej, säkert inte	26	22	13
	100	100	100
Medel	3,6	3,6	3,1
Totalt	547	448	174

Medborgarna i allmänhet verkar tro på avsikterna med stadsdelsreformen i något högre utsträckning än på förändringar i sitt eget engagemang. Att stadsdelsreformen kommer att underlätta medborgarnas kontakter med politikerna tror i genomsnitt en något högre andel. I Fosie och Hyllie rör det sig emellertid fortfarande om en majoritet som inte tror på några underlättade kontakter alls. Oxieborna är mer optimistiska.

Nu är det Kroksbäck som toppar statistiken över andelen nej. På Kroksbäck anger 65% ett av nej-alternativen som svar på frågan. De största förhoppningarna finner vi återigen på Lorensborg. Där uppgår andelen invånare som inte tror sig komma att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän till 41%.

Tabell 73. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att ge 'vanligt folk' större inflytande?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	2	2	2
2 Ja, sannolikt	9	8	8
3 Svårt att säga	27	26	32
4 Nej, knappast	35	38	43
5 Nej, säkert inte	27	27	15
	100	100	100
Medel	3,8	3,8	3,6
Totalt	547	448	174

Ännu färre tror att stadsdelsfullmäktige leder till ett större folkligt inflytande. Förbättrade kontakter med politikerna behöver inte självklart innebära ett större folkligt inflytande. En klar majoritet på över 60% i både Fosie och Hyllie tror inte på något större inflytande för 'vanligt folk'. Med undantag för Lorensborg och Solbacken är misstron ganska jämnt fördelad i Hyllie. Gränsen mellan den minsta och största misstron tycks emellertid gå mellan just Lorensborg och Solbacken. På Lorensborg svarar 47% nej på frågan och på Solbacken 76%.

Förbättringar av servicen tror däremot i genomsnitt en något högre andel på. Den största misstron finner vi på Södertorp, där 74% av invånarna inte tror på någon förbättring av servicen (svarsalternativen "Nej, knappast" eller "Nej, säkert inte"). Återigen kan vi skönja en skarp gräns mellan Lorensborg och Solbacken. På Lorensborg svarar 27% nej på frågan om servicen och på Solbacken 67%. Förutom på Lorensborg är misstron minst utbredd på Holma. Där uppgår andelen som svarar nej, knappast eller säkert inte, till 36%.

Tabell 74. "Tror Du att servicen på det hela taget kommer att förbättras?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Ja, utan tvekan	3	2	5
2 Ja, sannolikt	11	9	11
3 Svårt att säga	38	36	44
4 Nej, knappast	26	30	32
5 Nej, säkert inte	22	23	9
	100	100	100
Medel	3,5	3,6	3,3
Totalt	547	448	174

Underlättade kontakter och förbättringar av servicen är vad Hyllie-borna verkar tro mest på. Samtidigt är det just dessa två frågor som skapar den största tveksamheten. I såväl Fosie som Hyllie har minst var tredje tillfrågad svårt att ta ställning, jämfört med runt 20% i övriga frågor. Även Oxie-borna har svårast att ta ställning till just dessa två frågor. Kanske är det här som de egna erfarenheterna först börjar tränga sig på. Kanske är det just i svaren på dessa två frågor som vi ser en brytning äga rum mellan förutfattade meningar och egna erfarenheter.

Oxie-borna ger rent generellt inte uttryck för samma pessimistiska uppfattning om stadsdelsreformen som Fosie-borna och Hyllie-borna. Frågan är vad skillnaderna beror på. Vad säger oss skillnaderna om själva stadsdelsreformen? Tyder Oxie-bornas mindre pessimistiska uppfattning på att stadsdelsreformen har lyckats? Inte nödvändigtvis. Oxie-bornas svar säger kanske mer om politikerna och tjänstemännen i Oxie än om själva stadsdelsreformen. Till stadsdelsreformens gynnsamma förutsättningar i Oxie hörde inte bara de tidigare erfarenheterna av självstyre, utan även kontinuiteten i personal och politiskt styre. I Oxie visste man vem och vilka som skulle styra.

Ovanstående siffror lämpar sig således inte särskilt väl för slutsatser om hur stadsdelsreformens ambitioner har förverkligats. Däremot kan vi dra en

säker slutsats om reformens förankring. Stadsdelsreformen var mycket dåligt förankrad i den allmänna opinionen. Befolkningen var inte informerad och motiverad, vilket får sägas vara särskilt anmärkningsvärt eftersom reformen syftar till att öka demokratin. Socialdemokraterna sade sig vilja genomföra en decentralisering, men med centralistiska metoder. Säkert beror den avoga inställningen också på en förändringströtthet. Efter alla omställningar och omorganisationer är medborgarna förmodligen ganska slutkörda, men också oroade över vad förändringarna skall leda till. Stadsdelsreformen hade således inga särskilt gynnsamma förutsättningar när den sjösattes i januari 1996. Stadsdelsförvaltningarna fick börja med att kämpa med i en kraftig motvind.

3.6.3 Egenmakt

På senare år har begreppet egenmakt hamnat i centrum för debatten om segregation. Den statliga storstadskommittén gav t ex nyligen ut en bok på temat egenmakt. Med egenmakt menar man där "den makt som medborgaren utövar över sin vardag" (s. 9). Bakgrunden utgörs av den växande vanmakt som har kommit att sätta sin prägel på vissa av storstadsområdenas bostadsområden. Vanmakten kan bero på en rad olika förhållanden, t ex arbetslöshet, segregation, nedskärningar och knappa ekonomiska resurser.

Den svenska välfärdsstaten utvecklades till stor del utifrån en tro på enhetliga lösningar. Där hjulen inte snurrade av sig själv skulle centrala myndigheter 'lägga livet tillrätta'. Medborgarnas eventuella egenmakt var man knappast intresserad av, utan tvärtom. 90-talets lokala systemskiften i Malmö, först den borgerliga regimen satsningar på privatiseringar och därefter socialdemokraternas stadsdelsreform, förenas i kritiken av centralistisk politik. Båda systemskiftena syftar ju faktiskt till att flytta ner besluten till människorna och stärka egenmakten, om än på högst olika villkor och med helt olika metoder. Begreppet egenmakt har således kommit att representera en strävan som

föreningar både socialdemokrater och moderater. Efter 90-talets två systemskiften bör därför undersökningar av egenmakt vara viktiga.

Under september har jag gjort intervjuer på Holma. Ute i området är det påfallande snyggt, blommande och välvårdat. MKB:s självförvaltningsprojekt verkar ha gett resultat. Folk är vänliga och positiva och vill gärna snacka lite och hjälpa till. Många är utan arbete och får bidrag. Kan det komma något initiativ nerifrån den enskilda människan eller ska det dras igång - storstilat - som ett projekt uppifrån? Varifrån kommer passiviteten, likgiltigheten och bekvämligheten? Är den inlärd av förskolläraren och systemet på dagis, från skolan där passiva lärare och oengagerade föräldrar gett upp? Varför används inte den sociala kompetensen eller har den deformerats? (Sven-Gunnar Swantesson)

Levnadsundersökningen innehåller frågor om medborgarnas egenmakt i förhållande till barnomsorg, skola, sjukvård, boende och arbete. Först frågade vi om hur man ser på sina möjligheter att påverka. Svartalternativen utgörs av en skala där 0 står för inga möjligheter och 10 för mycket stora möjligheter. Därefter ställde vi frågor om hur man ser på sina möjligheter att byta barnomsorg, skola, sjukvård, boende respektive arbete. Just möjligheten att kunna byta representerar den yttersta formen av egenmakt. Med ledning av svaren kan vi dra slutsatser om egenmaktens styrka och skillnader mellan olika samhällsområden. Eftersom populationerna inte är så stora har jag grupperat svaren.

Ser vi till barnomsorgen verkar egenmakten vara störst i Hyllie och minst i Oxie. Hyllie-borna anser sig i allmänhet ha störst möjligheter att påverka. Samtidigt är också spridningen på svaren störst i Hyllie. Som framgår av tabellen nedan anser sig 16% av Hyllie-borna ha mycket små möjligheter, medan 18% betraktar möjligheterna som mycket stora. I Fosie är andelen som upplever sig ha mycket små möjligheter

ungefär lika stor som i Hyllie, men betydligt mindre än i Oxie.

Tabell 75. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i barnomsorgen?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	18	16	30
2-4 Ganska små	37	42	30
5 Varken eller	25	5	18
6-8 Ganska stora	12	18	12
9-10 Mycket stora	8	18	9
	100	100	100
Medel	4,0	4,3	3,6
Totalt	83	55	33

Möjligheterna att byta barnomsorg verkar däremot vara sämst i Fosie och bäst i Oxie. 26% av föräldrarna i Fosie med barn inom barnomsorgen anser sig ha mycket små möjligheter. Spridningen på svaren är ungefär lika stor i stadsdelarna.

Tabell 76. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta barnomsorg om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	26	16	12
2-4 Ganska små	23	38	27
5 Varken eller	23	20	24
6-8 Ganska stora	22	13	27
9-10 Mycket stora	6	13	9
	100	100	100
Medel	4,0	4,3	4,9
Totalt	83	55	33

Om vi därmed övergår till skolan, så visar sig egenmakten i allmänhet vara störst i Hyllie, mätt i termer av medeltal. 8% av skolbarnsföräldrarna i Hyllie upplever sin egenmakt som mycket stor. I Fosie anser

sig 28% av skolbarnsföräldrarna ha mycket små möjligheter. Upplevelsen av egenmakt skiljer sig inte nämnvärt mellan skolan och barnomsorgen i någon av stadsdelarna.

Tabell 77. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i skolan?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	28	17	20
2-4 Ganska små	34	31	44
5 Varken eller	16	19	20
6-8 Ganska stora	15	25	12
9-10 Mycket stora	7	8	5
	100	100	100
Medel	3,7	4,4	3,7
Totalt	129	108	60

Egenmakten verkar vara större när det gäller möjligheten att byta skola. I Fosie och Hyllie hamnar den allmänna bedömningen på samma nivå, i genomsnitt 5,6. Ens möjligheter att byta skola upplevs som klart större än möjligheterna till byte av barnomsorg. Skillnaderna i genomsnitt utfaller klart till fördel för byte av skolan, 5,6 i jämförelse med 4,3 för Hyllies del.

Tabell 78. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta skola om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	12	8	13
2-4 Ganska små	14	23	18
5 Varken eller	26	23	28
6-8 Ganska stora	29	27	28
9-10 Mycket stora	17	18	12
	100	100	100
Medel	5,6	5,6	5,2
Totalt	129	108	60

Av kommunala förvaltningar innehåller Levnadsundersökningen frågor om egenmakt även när det gäller sjukvården. I jämförelse med både barnomsorgen och skolan är tilltron till egenmakten lägre, särskilt i Fosie. Där anser sig hela 40% ha mycket små möjligheter att påverka.

Tabell 79. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast inom sjukvården?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	40	30	30
2-4 Ganska små	31	34	34
5 Varken eller	16	18	19
6-8 Ganska stora	9	11	9
9-10 Mycket stora	4	6	9
	100	100	100
Medel	2,8	3,4	3,5
Totalt	444	364	139

Möjligheterna att välja sjukvård ser man däremot överlag betydligt mer optimistiskt på. Inget av ovanstående mått på egenmakt kan mäta sig med synen på ens möjligheter att välja sjukvård. Minst optimistisk är man i Fosie, men stadsdelarna skiljer sig inte särskilt mycket från varandra.

Tabell 80. "Hur ser Du på Dina möjligheter att välja sjukvård?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	4	4	2
2-4 Ganska små	11	7	6
5 Varken eller	13	10	16
6-8 Ganska stora	34	38	32
9-10 Mycket stora	39	40	44
	100	100	100
Medel	7,1	7,5	7,6
Totalt	444	364	139

Hur stor egenmakt anser man sig då ha när det gäller boendet? Svaren bör förmodligen relateras till fördelningen av upplåtelseformer. Därför säger kanske en jämförelse mellan å ena sidan Fosie och Hyllie samt å andra sidan Oxie mer om fördelningen av upplåtelseformer än om skillnader i egenmakt. Den höga andelen äganderätter och bostadsrätter i Oxie innebär andra förutsättningar för egenmakt än i Fosie och Hyllie. Att Oxie-borna ser mer optimistiskt på sin egenmakt i boendet bör därför knappast förvåna.

Jämförelsen mellan Fosie och Hyllie ger nog en mer rättvis bild av skillnaderna. Hyllie-borna ser klart mer optimistiskt än Fosie-borna på sina möjligheter att påverka boendet. Vanmakten verkar vara större i Fosie än i Hyllie. I Hyllie återfinns vi precis halva befolkningen på den övre hälften av skalan (svarsalternativ 6 – 10), men i Fosie 39%.

Tabell 81. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i Ditt boende?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	14	10	6
2-4 Ganska små	24	20	8
5 Varken eller	22	20	15
6-8 Ganska stora	27	31	34
9-10 Mycket stora	12	19	36
	100	100	100
Medel	5,0	5,7	7,0
Totalt	546	447	174

Jag undersökte den geografiska fördelningen på den halva av befolkningen som anser sig ha sämre möjligheter att påverka sitt boende. Det handlar om alla som har angivit svaret 5 eller lägre. En överrepresentation råder på Lorensborg och Holma, där runt 65% anser sig ha sämre möjligheter att påverka sitt boende. Motpolen utgörs av Solbacken där andelen med sämre möjligheter uppgår till 24%. Även på Kulladal är andelen med sämre möjligheter förhållandevis låg, nämligen 36%.

Tabell 82. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta bostad om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	10	3	7
2-4 Ganska små	13	10	13
5 Varken eller	16	12	16
6-8 Ganska stora	24	30	28
9-10 Mycket stora	37	44	36
	100	100	100
Medel	6,6	7,5	6,9
Totalt	546	447	174

Även möjligheterna att byta bostad upplever man som sämre i Fosie än i Hyllie och Oxie. 10% av Fosieborna anser sig ha mycket små möjligheter. Hyllieborna säger sig i allmänhet ha större möjligheter än inte bara Fosie-bornana utan även Oxie-bornana. Hur ser då den geografiska fördelningen ut på den halva av befolkningen i Hyllie (37%) som anser sig ha sämre möjligheter att byta bostad (mindre än svarsalternativ 8)? Den största och tydligaste överrepresentationen finner vi på Lorensborg, där 53% anser sig ha sämre möjligheter att byta bostad. Mest underrepresenterad är andelen på Kulladal. Där anser sig 24% ha sämre möjligheter att byta bostad.

Mitt första område blev Solbacken. Boendet där är mestadels villor, med svensk bakgrund. Det visade sig sen att de människorna var väldigt trevliga men svåra att nå, och då menar jag både verbalt och öga mot öga. Hälften ville fylla i själva. Personerna visade sig ha i genomsnitt högre utbildningar och stabila ekonomier och trivdes alldeles utomordentligt i sitt bostads område. Det var trevliga, pratglada stunder man fick med de personer som jag kom i kontakt med där. Verkade vara sanningsenliga och pålitliga svar. Efter mina första två intervjuer tyckte jag detta var jätteroligt, men något frustrerande att inte kunna påverka själv när man ska bli färdig med intervjuerna, och beta av efter hand, utan hela tiden är det IP personen som styr mitt arbete. (Carole Book)

Avslutningsvis har jag även undersökt hur stor egenmakt man anser sig ha när det gäller arbetet. Frågan handlar om ens möjligheter att påverka vad man anser vara viktigast i arbetet. Stadsdelarna skiljer sig inte särskilt mycket, men Fosie-bornana i allmänhet anser sig ha sämre möjligheter än såväl Hyllie-bornana som Oxie-bornana.

Tabell 83. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka vad som är viktigt för Dig i Ditt arbete (t ex uppläggning och inriktning)?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	8	5	6
2-4 Ganska små	13	11	8
5 Varken eller	10	14	11
6-8 Ganska stora	37	39	40
9-10 Mycket stora	31	31	34
	100	100	100
Medel	6,6	6,9	7,2
Totalt	274	211	119

Även möjligheterna att byta jobb ser man mer pessimistiskt på i Fosie än i såväl Hyllie som Oxie. I Fosie anser sig hela 39% ha mycket små möjligheter att byta jobb.

Tabell 84. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta jobb om Du skulle vilja?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
0-1 Mycket små	39	32	30
2-4 Ganska små	28	26	31
5 Varken eller	11	14	15
6-8 Ganska stora	13	21	18
9-10 Mycket stora	10	7	7
	100	100	100
Medel	3,3	3,7	3,6
Totalt	274	211	119

3.6.4 Sammanfattning

- Kommunala förvaltningar: Hyllie-borna är något mer nöjda med barnomsorgen än med skolan. Mest nöjda är man emellertid med lokalsjukvården. De senaste årens förändringar inom barnomsorg och skola är man mest missnöjd med i Oxie, medan Fosie-borna och Hyllie-borna värderar förändringarna ungefär lika.
- Barnomsorgen: Hyllie-borna är ungefär lika nöjda med barnomsorgen som Fosie-borna, men något mindre nöjda än Oxie-borna. Barnomsorgspersonalens bemötande är vad Hyllie-borna säger sig vara mest nöjda med. Barnomsorgens pedagogiska innehåll är man däremot minst nöjd med.
- Skolan: Hyllie-borna är mer nöjda med skolan än både Fosie-borna och Oxie-borna.
- Lokalsjukvården: Hyllie-borna är mer nöjda med lokalsjukvården än både Fosie-borna och Oxie-borna. Sjukvårdspersonalens bemötande är vad Hyllie-borna säger sig vara mest nöjda med. Kontinuitet och väntetider är man minst nöjda med.
- 44% av invånarna i Hyllie kände inte alls till vad stadsdelsfullmäktige ansvarar för. Av delområdena var man minst informerad om stadsdelsfullmäktige på Södertorp.
- 77% av Hyllie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle leda till ökade kontakter med politiker och tjänstemän. Mest pessimistisk var man på Gröndal, Södertorp och Lindeborg. Störst förhoppningar hade invånarna på Lorensborg.
- 53% av Hyllie-borna ansåg inte att stadsdelsfullmäktige underlättar kontakten med kommunala politiker. Mest pessimistisk var man på Kroksbäck. Störst förhoppningar hade invånarna på Lorensborg.
- 65% av Hyllie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle ge 'vanligt folk' större inflytande. Mest pessimistisk var man på Solbacken. Störst förhoppningar hade invånarna på Lorensborg.
- 53% av Hyllie-borna trodde inte att stadsdelsfullmäktige skulle leda till bättre service. Mest pessimistisk var man på Södertorp och Solbacken. Störst förhoppningar hade invånarna på Lorensborg.
- Egenmakt i inflytande: Hyllie-borna anser sig ha störst egenmakt i förhållande till arbetet. På andra plats hamnar boendet. Egenmakten i skola och barnomsorg är ungefär lika stor. Sämst egenmakt anser man

sig ha i förhållande till sjukvården. Hyllie-bornas egenmakt är generellt sett lägre än Oxie-bornas, men högre än Fosie-bornas.

- Egenmakt i val: Hyllie-borna anser sig ha störst valmöjligheter i förhållande till sjukvården och boendet. I förhållande till sjukvården anser sig Hyllie-borna ha lika stora valmöjligheter som Oxie-borna, men större än Fosie-borna. I förhållande till boendet anser sig Hyllie-borna ha större valmöjligheter än både Oxie-borna och Fosie-borna. Hyllie-borna upplever möjligheterna att välja skola som klart större än att välja barnomsorg. Sämst valmöjligheter anser man sig ha inom arbetslivet.

3.7 HELHET

3.7.1 Bäst i stadsdelen

Levnadsundersökningen innehåller frågor med öppna svar om vad som är bäst respektive sämst i stadsdelen. Intervjupersonerna kunde således svara precis vad de ville. Svaren säger givetvis inte hela sanningen. Vissa intervjupersoner glömde kanske i själva intervjuögonblicket bort vad man egentligen tyckte. Efter ett mödosamt och omsorgsfullt arbete med svaren tror jag mig ändå kunna dra vissa viktiga slutsatser.

Jag gick igenom samtliga svar och kategoriserade dem på ämne. Resultaten på frågan om vad som är bäst framgår av tabellen nedan. Under rubriken Grönt finner vi allt som har med grönt att göra, t ex grönområden och parker. I nästan samtliga fall använder intervjupersonen själv ordet grönt. Rubriken Grönt är närbesläktad med Stadsmiljö men ändå skiljaktig. Stadsmiljö handlar om områdets fysiska utformning, t ex husstorlekar och rymd. Så fort ordet miljö förekommer kategoriserar jag på Stadsmiljö. Rubriken kommersiell service inbegriper såväl bank och post som affärer och stormarknader.

Med Lokalt läge menar jag närheten till affärer och kommunal service. När man nämner just t ex närheten till affärer så kategoriserar jag på både Lokalt läge och Kommersiell service. Att affärer ligger nära innebär givetvis inte självklart kvalitet i utbudet. Ändå måste närhet betraktas som en tillgång, vilket i sig utgör en kvalitet. Ordet närhet använder jag också för kategoriseringar under rubriken Globalt läge, men då innefattas områdets placering i staden, t ex centralt eller nära till havet.

Alla svar som tar fasta på områdets sociala liv eller brist på sociala liv, t ex lugn och ro, kategoriserar jag under rubriken Socialt liv. Här återfinner vi också t ex kollektiva manifestationer eller frånvaro av kriminalitet. När intervjupersonerna framhåller t ex många barnfamiljer eller likasinnade kategoriserar jag

på ämnet Social sammansättning. Rubriken Boende omfattar allt som har med själva bostaden att göra, dvs även vaktmästare och hyresvärd. Ämnena sjukvård, skola, barnomsorg och övrig offentlig service gäller både kvaliteten och tillgängligheten. Liksom i fallet ovan med den kommersiella servicen så kategoriserar jag t ex på både Lokalt läge och Sjukvård, när någon framhåller närheten till sjukvården.

Hyllie-borna prisar framför allt sina grönområden och parker, något mer än både Fosie-borna och Oxie-borna. Ämnet Grönt förekommer i 46% av svaren. Därefter följer det sociala livet, vilket Hyllie-borna uppenbarligen värdesätter betydligt mer än både Fosie-borna och Oxie-borna. I de flesta fall handlar det emellertid om frånvaron av socialt liv; dvs lugn och ro. 32% av Hyllie-borna fäster stor vikt vid sina bostäders lokala läge, dvs närheten till service av olika slag.

När det gäller bostadens globala läge, dvs placeringen i staden, skiljer sig Hyllie-borna ganska mycket från Fosie-borna. En betydligt högre andel av Hyllie-borna än av Fosie-borna nämner globalt läge. Ordet "Centralt" förekommer oftast. Även stadsmiljön framhålls av Hyllie-borna i betydligt högre utsträckning än av Fosie-borna. Det kan gälla t ex "Fina kvarter", "Villaområde", "Promenadstråk", "Fria ytor", "Rymd mellan husen", "Öppet och luftigt", "Vyerna", "Blandad bebyggelse", "Ljust och luftigt", "Vacker miljö", "Fina gårdar" eller helt enkelt bara "Miljön".

Den kommersiella servicen verkar däremot Fosie-borna vara betydligt nöjdare med än Hyllie-borna. 22% av Hyllie-borna nämner kommersiell service, mot 38% av Fosie-borna. I övrigt skiljer sig inte Hyllie-bornas och Fosie-bornas svar nämnvärt. Skillnaderna gentemot Oxie-borna är genomgående större, vilket kanske förefaller ganska naturligt eftersom stadsdelarna skiljer sig så mycket i stort, t ex vad gäller lokalisering, storlek, upplåtelseformer och miljö.

Tabell 85. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Grönt	41	46	43
Socialt liv	28	37	23
Lokalt läge	35	32	26
Globalt läge	16	27	26
Stadsmiljö	14	23	22
Kommersiell service	38	22	13
Kommunikationer	14	15	26
Trafiksituation	10	12	4
Social sammansättning	8	10	3
Boendet	7	8	2
Fritidsmöjligheter	8	8	11
Sjukvård	11	8	9
Barnvänligt	9	7	13
Gemenskap	4	7	4
Skola	8	7	5
Övrig offentlig service	9	7	16
Nöjen	1	4	0
Renhållning och underhåll	2	3	0
Barnomsorg	4	2	1
Totalt	439	407	144

Eftersom ämnena delvis glider in i varandra har jag urskiljt tre huvudrubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår befolkningens sociala sammansättning, socialt liv, kultur och gemenskap. Rubriken "Miljö" täcker in stadsmiljön, barnvänlighet, fritidsmöjligheter, trafiksituation, grönområden, samt globalt och lokalt läge. Med miljö avser jag här således stadsdelen i fysisk mening. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service, dvs affärer, boende, nöjen, kommunikationer, renhållning och offentlig service i allmänhet. Nedanstående tabell anger hur stor andel av populationen som har nämnt minst ett av ämnena under respektive rubrik:

Tabell 86. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Socialt	37	47	28
Miljö	81	85	83
Service	59	51	44
Totalt	439	407	144

För Hyllie-borna är stadsdelens sociala kvaliteter betydligt viktigare än för Fosie-borna och särskilt Oxie-borna. Eftersom jag här inte bara inkluderar ämnet "Socialt liv" så handlar det inte bara om lugn och ro. Föregående tabell visar hur Hyllie-borna även nämner "Social sammansättning" och "Gemenskap" i högre utsträckning än Fosie-borna och Oxie-borna. Miljö-kvaliteterna verkar däremot betyda ungefär lika mycket i stadsdelarna. Service-kvaliteter nämner Hyllie-borna i högre utsträckning än Oxie-borna, men i lägre utsträckning än Fosie-borna.

Kaffe har jag bara blivit bjuden på vid ett tillfälle. Det var hos en äldre mycket pratglad kvinna. Hon berättade för mig att hon var synsk och ville visa mig något mycket märkligt. Hon bad mig studera en tavla med ett bibliskt motiv. Den föreställde Jesu ankomst till himmeln. Jesus satt på en häst (inte en åsna som i Bibeln) och änglarna var i färd med att klä honom i vitt kläde. Jag kunde inte se något anmärkningsvärt förutom det här med hästen. Då tar damen fram ett fotografi av tavlan och pekar på en ljus fläck på bilden. "Vet du vad det är?" frågade damen och satte sitt pekfinger på den ljusa fläcken. "Ja", svarade jag. "Det är en reflex från kamerablixten." Den gamla damen tittade lite snöpet på mig. Hon hade inte väntat sig denna jordnära och lite tråkiga förklaring. "Nej det är Pricken, vår vita pudel som dog 1972, som på detta vis uppenbarat sig för mig." Jag fick sedan höra fler berättelser om hur hennes avlidne man, ibland

ensam och ibland tillsammans med bunden, kom på nattliga besök. (Lasse Bergquist)

Själva svarsfrekvensen på frågan säger nog också en hel del om stadsdelens kvaliteter. Ju fler invånare som har något att säga, desto påtagligare kan stadsdelens kvaliteter sägas vara. Hyllie har den i särklass högsta svarsfrekvensen. Hela 91% av populationen ansåg sig ha någonting att säga om stadsdelens kvaliteter. Hyllie toppar statistiken även när det gäller alla som svarade. Antalet kvaliteter som varje intervjuperson nämnde hamnade i medeltal på 2,6, till skillnad från 2,5 i Fosie och bara 2,2 i Oxie.

Tabell 87. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (andel svarande)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Svar	79	91	83
därav 1 svar	22	18	26
därav 2 svar	26	29	31
därav 3 svar	27	23	27
därav 4 svar	15	17	7
därav 5 svar	7	8	3
därav 6 svar	3	4	3
Medel av svar	2,5	2,6	2,2
Totalt	553	448	174

3.7.2 Sämst i stadsdelen

Även alla svar på frågan om vad man anser vara sämst i stadsdelen kategoriserade jag på ämne. Resultatet framgår av nedanstående tabell. Jämfört med ovanstående analys har en del nya ämnen tillkommit medan andra försvunnit. Jag har också ändrat definitionen på ämnet "Offentlig service" som nu omfattar även sjukvård, barnomsorg och skola. Liksom tidigare ingår däremot inte renhållning och underhåll.

Tabell 88. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Kommersiell service	20	34	8
Kriminalitet	10	12	22
Offentlig service	9	14	14
Kommunikationer	5	11	9
Socialt liv	10	10	19
Trafik	17	10	5
Social sammansättning	9	8	9
Renhållning och underhåll	7	8	12
Invandring	11	7	3
Boendet	5	6	6
Stadsmiljö	6	5	17
Läge	5	3	5
Inget	9	3	3
Oväsen	5	3	1
Missbruk	8	2	1
Fritidsmöjligheter	5	2	2
Våld	2	1	12
Kultur	0	1	0
Gemenskap	2	1	0
Nöjen	0	0	2
Barnvänligt	5	0	1
Aktivitet	1	0	0
Totalt	369	305	129

Bristen på kommersiell service toppar statistiken i Hyllie. Hela 34% beklagar sig, vilket kan jämföras med 20% i Fosie och bara 8% i Oxie. I nästan samtliga fall handlar det om en avsaknad av post och bank. Frånvaron av post och bank är vad invånarna upplever som allra sämst i Hyllie. Fosie-bornas och Hyllie-bornas svar på frågorna om bäst och sämst visar sig stämma ganska väl överens. På frågan om vad som är bäst i stadsdelen nämner 38% av Fosie-borna och 22% av Hyllie-borna den kommersiella servicen. På frågan om vad som är sämst i stadsdelen nämner omvänt 20% av Fosie-borna och 34% av Hyllie-borna den kommersiella servicen. Fosie-borna är uppenbarligen

betydligt nöjdare än Hyllie-borna med den kommersiella servicen.

Därefter följer kriminaliteten, framför allt inbrott. Värst drabbad verkar man vara på Lorensborg. På tredje plats kommer den offentliga servicen. Nästan en tredjedel av dessa klagomål rör skolan. Var fjärde klagomål riktar sig mot polisen och bristen på övervakning. Under rubriken "Offentliga servicen" hittar vi också några missnöjda röster om stadsdelsreformen.

Det var hans dotter som öppnade och i bakgrunden hörde jag en man skrika: "Kom in Madelaine" Han satt i köket med ryggen mot mig. Han hade redan börjat med formuläret. Jag hade ingen chans att få det. Sen pratade han om allt möjligt bl a att han hade panel i taket i det stora rummet, och ny kyl och frys. Badrummet var också något extra. Det var för att han jobbade för ett byggbolag och hade snackat sig till detta som ingen annan hade i det området. Han tog fram en öl till sig själv och frågade om jag tyckte om mörk öl. Han rökade mycket hela tiden. Det stank mycket rök i köket och hans fru, dotter kom också och tände cigaretter. När vi nästan var färdiga så mitt i en mening tappade han en porslinstand på golvet och sa att han hittar den nog sen. Det tog mig 2 1/2 timme att komma igenom formuläret. Det var mycket jobbigt att sitta och höra på honom. Jag kände mig illa berörd av att han hade formuläret och bestämde takten. Jag kunde inte avbryta lika lätt. När jag skulle gå så ville han visa runt i lägenheten och snacka ännu mer. (Madelaine Andersson)

Ett missnöje med kollektivtrafiken förekommer i 10% av intervjuerna. Inget delområde utmärker sig särskilt, utan missnöjet verkar vara ganska väl spritt i stadsdelen. Hyllie-borna är mer missnöjda med kommunikationerna än både Fosie-borna och Oxie-borna. Rubriken "Socialt liv" omfattar allt från för mycket socialt liv i form av t ex oroliga ungdomsgäng

till en brist på socialt liv. "Dött område, det lever inte", säger t ex en intervjuperson på Solbacken. Problemet med stökiga ungdomar verkar vara störst på Bellevuegården. "Upplever bostadsområdet som ett 'transitområde' för ungdomar på väg hem nattetid under helgerna. De uppträder då mycket störande", kan det t ex heta.

Missnöjet med den sociala sammansättningen kan t ex gälla segregationen, "skumma typer" eller "socialfall". Var tredje röst under denna rubrik beklagar sig över en hög andel pensionärer. I sin sociala sammansättning består stadsdelen givetvis även av personer med utländsk bakgrund, men just invandringen har jag funnit det lämpligt att urskilja under en särskild rubrik. Ämnet "Invandring" förekommer i 7% av svaren, vilket knappast kan betraktas som särskilt mycket.

För tio år sedan skrev jag en bok tillsammans med Tomas Peterson och Björn Fryklund om Skånepartiet. Enligt våra slutsatser hade frågan om invandrarnas vara eller inte vara en större genomslagskraft i den politiska diskussionen än ute bland folk. Invandrarfrågan hade inte samma avgörande betydelse för Skånepartiets stora framgång i kommunalvalet 1985 som man gjorde gällande i den politiska debatten. Att döma av de ändå förhållandevis låga siffrorna ovan vill jag nog hålla fast vid slutsatsen. Missnöjet under rubriken "Invandring" riktar sig dessutom i nästan inget fall mot invandrare som sådana, utan snarare mot proportionerna mellan svenskar och invandrare. "För många invandrare", heter det oftast. Koncentrationen av invandrare anses vara för stor. I delområdena som ligger i anslutning till Mobilia (Borgmästargården, Gröndal och Kulladal) riktar man missnöjet mot polackernas försäljning på parkeringsplatsen vid Mobilia.

Liksom i föregående fråga har jag urskiljt tre huvudrubriker, nämligen socialt, miljö och service. Under rubriken "Socialt" ingår kriminalitet, befolkningens sociala sammansättning, socialt liv, invandring, oväsen, missbruk, våld, kultur och

gemenskap. Rubriken "Miljö" täcker in stadsmiljön, fritidsmöjligheter, trafiksituation och läget. Med miljö avser jag här således stadsdelen i fysisk mening. Under rubriken "Service" samsas såväl kommersiell som offentlig service. Nedanstående tabell anger hur stor andel av populationen som har nämnt minst ett av ämnena under respektive rubrik:

Tabell 89. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Socialt	43	36	49
Miljö	34	20	29
Service	41	60	46
Totalt	369	305	129

Av de tre stadsdelarna är Hyllie-borna minst missnöjda med såväl stadsdelens sociala egenskaper som miljön. Missnöjet med servicen är däremot i särklass störst i Hyllie. 60% av intervjupersonerna säger sig vara missnöjda med servicen i någon form. Inget annat missnöje i de tre stadsdelarna kommer ens i närheten av missnöjet med servicen i Hyllie.

Liksom i ovanstående fråga om stadsdelens kvaliteter har jag också jämfört svarsfrekvenserna. Själva svarsfrekvensen på frågan säger nog också en hel del om stadsdelens brist på kvaliteter. Ju fler invånare som har något att säga, ju påtagligare kan stadsdelens brister sägas vara. Mest benägen att vädra sitt missnöje verkar man vara i Oxie. Hyllie hamnar på samma nivå som Fosie. En betydligt högre andel av befolkningen i Hyllie anser sig således ha något positivt att säga om stadsdelen, 91% jämfört med 68% på frågan om stadsdelens brister. Svaren är dessutom färre än i frågan om stadsdelens kvaliteter. Intervjupersonernas svar innehåller i genomsnitt 1,4 ämnen, mot 2,6 i frågan om kvaliteterna.

Tabell 90. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (andel svarande i %)

	Fosie	Hyllie	Oxie
Svar	67	68	74
därav 1 svar	64	67	64
därav 2 svar	26	27	26
därav 3 svar	7	6	9
därav 4 svar	2	0	2
därav 5 svar	1	0	0
därav 6 svar	0	0	0
Medel av svar	1,5	1,4	1,5
Totalt	553	448	174

3.7.3 Favoritområde i Malmö

Levnadsundersökningen innehåller en fråga om i vilket bostadsområde man helst vill bo. Var man helst vill bo kan bero på en rad olika mer eller mindre personliga orsaker, men svaren på frågan säger nog ändå en hel del om stadsdelens kvaliteter, totalt sett. I nedanstående tabell har jag listat Hyllie-bornas 10 populäraste delområden.

Tabell 91. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%)

	Delområde
Kulladal	11
Lindeborg	9
Borgmästargården	8
Ribersborg	8
Lorensborg	7
Gamla Limhamn	6
Kroksbäck	6
Bellevuegården	6
Södertorp	5
Gamla staden	4

Tre av stadsdelens egna delområden toppar statistiken, främst Kulladal med 11% av rösterna. Av de 10 populäraste delområdena ligger 7 i Hyllie. 60% av Hyllie-borna vill helst bo i sin egen stadsdel, vilket kan jämföras med 47% av Fosie-borna. Oxie-borna sätter ett något högre betyg på sin stadsdel än Hyllie-borna. 63% vill helst bo i sin egen stadsdel. I Fosie ligger 5 av Fosie-bornas 10 populäraste delområden i den egna stadsdelen. I Oxie är 5 av de 10 populäraste delområdena belägna i den egna stadsdelen.

3.7.4 Levnadsförhållanden

Frågorna i Levnadsundersökningen gäller olika aspekter på invånarnas levnadsförhållanden. Utifrån min analysmodell analyserar jag svaren, dimension för dimension. Dessutom är det min uppgift att dra slutsatser om hur de olika dimensionernas sociala krafter hänger ihop. Jag ville emellertid också ha reda på hur invånarna bedömer helheten i sina egna levnadsförhållanden. Därför avslutas undersökningen med några frågor om hur man värderar sina levnadsförhållanden. Givet helheten av alla kvaliteter och brist på kvaliteter, hur värderar medborgaren sina egna levnadsförhållanden, totalt sett?

Tabell 92. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Mycket bra	15	26	20
2 Ganska bra	49	57	58
3 Varken eller	21	11	16
4 Ganska dåligt	13	5	4
5 Mycket dåligt	2	1	2
	100	100	100
Medel	2,4	2,0	2,1
Totalt	553	446	172

Av invånarna i de tre stadsdelarna är det Hyllie-borna som sätter högst betyg på sina

levnadsförhållanden. 26% av Hyllie-borna sätter högsta betyg på sina levnadsförhållanden, vilket överträffar både Oxie-borna och Fosie-borna. Av Hyllies delområden är andelen invånare som inte uttryckligen värderar sina levnadsförhållanden positivt (svarsalternativ 3 eller högre) överrepresenterade på framför allt Lorensborg, men även Holma och Bellevuegården. 67% av invånarna på Lorensborg och 75% på såväl Holma som Bellevuegården anger värdena "Mycket bra" eller "Ganska bra", vilket kan jämföras med stadsdelsgenomsnittets 83%. Särskilt bra verkar man ha det på Borgmästargården.

Tabell 93. "Om Du tänker tillbaka på de senaste 5 åren, tycker Du att Dina levnadsförhållanden under denna tid försämrats, förbättrats eller varit i stort sett oförändrade?" (%)

	Fosie	Hyllie	Oxie
1 Kraftig försämring	12	10	9
2 Försämring	39	28	28
3 Oförändrade	28	35	36
4 Förbättring	17	24	23
5 Kraftig förbättring	4	4	5
	100	100	100
Medel	2,6	2,8	2,9
Totalt	553	446	172

Vi frågade också hur invånarnas levnadsförhållanden har förändrats. Mest har Fosie-bornas levnadsförhållanden försämrats. Drygt hälften (51%) av Fosie-borna säger sig ha fått försämrade levnadsförhållanden under de senaste 5 åren. Hyllie-borna och Oxie-borna är inte lika missbelåtna. I såväl Hyllie och Oxie har levnadsförhållandena försämrats för 38%.

Det var dags för nya intervjupersoner. Jag fick fem stycken. De bodde vid Mobilia. Den här dagen ringde jag på hos en dam i sjuttioårsåldern. Hon var inte hemma så frågeformuläret åkte ner i brevlådan.

Några dagar senare ringde jag upp henne och vi bestämde tid för intervju. När jag kom till hennes adress åkte jag hiss upp till hennes våning. När jag kom upp stod hon i dörren och kallade på mig. Hon hade stått på balkongen och sett mig komma på cykeln. Fotografierna som vi klistrat in i formulären har verkligen varit till nytta. Damen var mycket trevlig och berättade en hel del om sitt liv. Efter en stund ville hon bjuda på kaffe och bullar. Bullarna behövde värmas så de sattes in i ugnen. Vi fortsatte med intervjun. Kvinnans historia var mycket intressant. Vi pratade och pratade. Vi var helt uppe i vårt samtal så bullarna glömdes bort. De blev lite brända men vi tuggade i oss dem ändå. Efter två och en halv timme var intervjun klar och jag skulle gå. Då kramar damen om mig och tackar för en mycket trevlig stund. (Liz Åkerlund)

Av Hyllies delområden är det på Gröndal som man anser sig ha drabbats mest av försämringar. På Gröndal säger sig 65% av befolkningen ha drabbats av försämringar under de senaste 5 åren (svarsalternativ 1 och 2). Även på Södertorp och Bellevuegården är missnöjet med de senaste fem årens utveckling ganska utbrett. I dessa två delområden säger sig 48% av invånarna ha drabbats av försämringar.

3.7.5 Sammanfattning

- Grönområdena toppar listan över vad Hyllie-borna betraktar som bäst i stadsdelen. Därefter följer den det sociala läget, det lokala läget och det globala läget.
- Hyllie-borna har i allmänhet mer positivt att säga om sin stadsdel än både Oxie-borna och i synnerhet Fosie-borna.
- Den kommersiella servicen toppar listan över vad Hyllie-borna betraktar som sämst i stadsdelen. Därefter följer kriminalitet och offentlig service.
- Hyllie-borna har ungefär lika mycket negativt att säga om sin stadsdel som Fosie-borna, men något mindre än Oxie-borna.
- 60% av Hyllie-borna vill helst av allt bo i sin egen stadsdel, jämfört med 47% av Fosie-borna och 63% av Oxie-borna.
- Hyllie-borna är ungefär lika nöjda med sina levnadsförhållanden som Oxie-borna, men sätter ett högre betyg än Fosie-borna. Minst nöjd med sina levnadsförhållanden är man på Lorensborg, Holma och Bellevugården.
- Hyllie-bornas levnadsförhållanden har inte försämrats lika mycket som Fosie-bornas. Störst försämringar har invånarna på Gröndal drabbats av.

4. SLUTSATSER

Vilka sociala värden innehåller stadsdelen Hyllie?

Hur stark är segregationen?

Vad innebär segregationen?

Kan vi rentav urskilja olika sociala världar?

I rapportens början ställde jag en rad frågor om segregation, dess innebörd, omfattning och orsaker. Jag undrade också om stadsdelarna är segregerade i sig eller om gränserna går mellan stadsdelarna.

För att kunna besvara frågorna har jag velat ta fasta på stadsdelarnas möjligheter och inte bara begränsa mig till problemen. Allt för ofta brukar forskningen om segregation grunda sig på en människosyn som klassificerar befolkningsgrupper utifrån deras förhållande till marknadsekonomin. Mått som förvärvsfrekvens, arbetslöshet och inkomst anses säga hela sanningen om situationen i en stadsdel. Jag har istället utgått från en människosyn som i första hand betonar människors sociala egenskaper och då vidgas perspektivet på stadsdelen. Då syns även andra sociala krafter.

I rapporten har jag analyserat en rad olika sociala krafter i stadsdelen med hjälp av en analysmodell som består av sju dimensioner, vilka jag sen delar in i olika underdimensioner. För varje dimension undersöker jag de sociala krafterna och mäter deras styrka. Styrkan mäter jag i homogenitet. Ju större homogenitet, desto starkare social kraft. En blandning av t ex bostadsbeståndet skapar ingen homogen social kraft. Det kan däremot en hög andel arbetslösa göra. Koncentrationer av arbetslösa kan t ex utgöra en gynnsam grogrund för idéer om utanförskap.

Geografiska koncentrationer av starka sociala krafter, t ex i ett bostadsområde, definierar jag som segregationspoler. Ofta talar man felaktigt om bostadsområden eller rentav stadsdelar som segregerade. En hög geografisk koncentration av t ex personer med utländsk bakgrund är emellertid inte självklart liktydigt med segregation, utan bör snarare betraktas som en segregationspol. Först när en segregationspol med motsatt social kraft uppstår, t ex en hög geografisk koncentration av personer med svensk bakgrund, kan vi tala om segregation. Vi måste således först peka ut segregationspolerna innan vi kan dra slutsatser om segregation. Utan segregationspoler ingen segregation.

Frågan om i vilken utsträckning de starka sociala krafterna är positiva eller negativa för stadsdelen kan jag emellertid inte besvara uttömmande i delrapporterna. Svaret på den frågan beror nämligen i hög utsträckning på vilka stadsdelar och vilket Malmö vi vill ha. Svaret kräver också ett perspektiv på integration, vilket jag inte har haft möjligheter att utveckla i projektets delrapporter. Min avsikt är att återkomma till frågeställningen om goda och dåliga krafter i projektets huvudrapport.

4.1 Sociala värden ...

Rumslig segregation

Jag kan urskilja åtminstone två rumsliga segregationspoler i Hyllie. En första pol representeras av delområdena Lorensborg, Bellevuegården och Holma. Där består bostadsbeståndet till stor del av mindre bostäder. Invånarna är inte särskilt nöjda med sitt boende; varken bostaden, utemiljön eller boendet totalt sett. Upplåtelseformerna är emellertid ganska blandade i alla tre delområdena, vilket försvagar segregationspolens kraft.

En andra pol representeras av framför allt Solbacken och Vintre. Där bor huvuddelen av befolkningen i större bostäder. Av upplåtelseformerna dominerar äganderätt. Invånarna är bland de mest nöjda i stadsdelen med sitt boende.

Demografisk segregation

Hyllie rymmer flera demografiska segregationspoler. En pol grundar sig på ålder och representeras i stort sett endast av Borgmästargården, där andelen invånare över 64 år utgör hela 55%. Inget av de andra delområdena kan sägas utgöra en tydlig motpol.

En annan segregationspol grundar sig på utländsk bakgrund och representeras framför allt av Holma, men även Kroksbäck och Bellevuegården. En tydlig motpol representeras av delområdena Vintrie, Solbacken, Lorensborg, Borgmästargården, Södertorp,

Gröndal, Kulladal och Lindeborg. I samtliga dessa delområden uppgår andelen personer med utländsk bakgrund till 20% eller mindre.

Två segregationspoler har att göra med hälsa. Den ena polen representeras av Borgmästargården, Lorensborg, Bellevuegården och Holma. I dessa delområden mår man inte särskilt bra, åtminstone inte fysiskt. Kanske representeras polen framför allt av Lorensborg. Där mår man nämligen både fysiskt eller psykiskt ganska dåligt. Motpolen utgörs av Vintrie, Södertorp, Solbacken och Kroksbäck där man mår betydligt bättre.

Jag kan även urskilja två demografiska segregationspoler med avseende på boendekontinuitet. Motpolerna representeras å ena sidan av Holma, där andelen utflyttade uppgår till runt 20% av befolkningen, och å andra sidan av Vintrie, Södertorp, Kulladal och Lindeborg.

Strukturell segregation

Segregationen i Hyllie följer även strukturella mönster. En segregationspol representeras av Holma och Bellevuegården. Där uppgår arbetslösheten till närmare 18%. En motpol representeras framför allt av Vintrie och Solbacken, där arbetslösheten kretsar kring 5%.

Ytterligare två segregationspoler grundar sig på familjestruktur. Den ena polen representeras av Holma och Lindeborg, delområden med en hög andel barnfamiljer. Den andra polen representeras av Borgmästargården och Södertorp, där andelen barnfamiljer är särskilt låg.

Med avseende på sociala nätverk kan vi urskilja åtminstone en segregationspol. Polen är kanske inte särskilt tydlig, men jag vill ändå lyfta fram Kulladal, där umgängesintensiteten med grannar är förhållandevis hög. Dessutom känner man sig ganska säker och trygg i bostadsområdet. Kanske kan vi även urskilja en motpol, men i så fall ännu otydligare. På t ex Södertorp umgås man inte alls särskilt mycket med sina grannar, men å andra sidan känner man sig inte mindre säker och trygg i sitt bostadsområde. På Holma

och Bellevuegården känner man sig mindre trygg och säker, men man umgås inte mindre än genomsnittet med sina grannar.

Resurssegregation

Desto tydligare är den ekonomiska segregationen i Hyllie. Den ena segregationspolen representeras framför allt av Lorensborg. Där har man svårast att klara såväl kontantmarginal som räkningarna. Lorensborg är också det delområde där i särklass flest betraktar sig som antingen fattiga eller låginkomsttagare. Motpolen utgörs av Solbacken och Kulladal. I dessa två delområden har nästan samtliga invånare tillgång till en kontantmarginal och få har problem med räkningarna. Där betraktar sig också förhållandevis få som fattiga eller låginkomsttagare.

Kulturell segregation

Kanske kan vi även tala om en viss kulturell segregation i Hyllie. Holma, Gröndal och Bellevuegården utmärker sig med ett förhållandevis litet intresse för kulturevenemang. På Solbacken, Borgmästargården och Kulladal är tvärtom intresset förhållandevis stort. Om en kulturell segregation kan sägas existera så understöds den i så fall förmodligen av skillnaderna i etnisk sammansättning mellan just dessa delområden, bortsett från Gröndal.

Maktsegregation

Valdeltagandet i det senaste kommunala valet återspeglar en maktsegregation i Hyllie. Holma hade stadsdelens lägsta valdeltagande med 72%. Högst var valdeltagandet på Kulladal med 91%. Holma och Kulladal skiljer sig också mest i bedömningen av egenmakt i boendet.

Holma och Kulladal representerar två maktsegregationspoler i Hyllie. Jag kan emellertid även urskilja en tredje segregationspol och den representeras av Lorensborg. Valdeltagandet är visserligen varken nämnvärt högre eller lägre än

genomsnittet i Hyllie, men känslan av vanmakt i boendet är minst lika utbredd som på Holma.

4.2 ... i olika sociala världar

Hyllie måste betraktas som en ganska segregerad stadsdel, men inte alls i samma utsträckning som Fosie. I Fosie sammanfaller nämligen nästan samtliga former av segregation. Segregationspolerna består i stort sett av samma delområden. Den så tydliga rumsliga segregationen är i hög grad även lika tydligt demografisk, strukturell, ekonomisk, kulturell och politisk. Därför kan vi nog med fog tala om åtminstone två olika och skilda sociala världar.

Segregationen i Hyllie är inte lika entydig. De olika formerna av segregation sammanfaller inte i samma utsträckning. Visst representerar ofta framför allt Lorensborg, Holma och Bellevuegården en segregationspol, men inte alltid samtidigt, utan även i olika avseenden. Arbetslösheten är t ex inte alls lika hög på Lorensborg som på Holma och Bellevuegården. Invånarna på Lorensborg har emellertid stadsdelens svagaste ekonomiska resurser. Hyllies högsta andel av personer med utländsk bakgrund bor på Holma, medan Lorensborg har en av stadsdelens lägsta andelar av personer med utländsk bakgrund. Den fysiska hälsan är dålig i alla tre delområdena, men Lorensborg är det enda delområdet där invånarna mår sämre psykiskt än fysiskt. Vanmakten i boendet är ungefär lika stark, men på Lorensborg verkar tilltron till det politiska systemet vara betydligt större, vilket visar sig i ett högre valdeltagande. I synnerhet verkar det röra sig om en tilltro till socialdemokraternas politiska system. Invånarna på Lorensborg har de i särklass största förväntningarna på stadsdelsreformen.

Lorensborg, Holma och Bellevuegården har en hel del gemensamt, men förmodligen ändå för lite för att vi skall kunna betrakta dem som representanter för en och samma sociala värld. Kanske bör vi istället tala om två sociala världar. Kanske visar sig skillnaderna framför allt i etnisk sammansättning.

Jag kan även urskilja en tredje social värld i Hyllie. Den representeras framför allt av Solbacken och Vintrie. I dessa delområden är bostäderna i allmänhet stora och boendet grundar sig i hög utsträckning på äganderätt. Invånarna mår ganska bra, fysiskt såväl som psykiskt. Invånarna är också förhållandevis nöjda med sitt boende och bor kvar ganska länge. Merparten behöver inte bekymra sig särskilt mycket om ekonomin. Intresset för kulturevenemang är ganska stort.

Om vi bara inbegriper de mest typiska delområdena så får åtminstone två av de tre världarna betraktas som ganska små. Endast 3% av Hyllies befolkning bor på Solbacken och 13% på Lorensborg. Holma och Bellevuegården utgör däremot tillsammans 22% av stadsdelens befolkning och ligger dessutom rent geografiskt nästan i anslutning till varandra. Kanske kan den sociala värld som Holma och Bellevuegården representerar sägas ha den starkaste potentialen. Ingen av Hyllies sociala världar är emellertid lika tydlig som Fosies.

Vad kan vi då säga om skillnaderna mellan världarna? Hur stor är segregationen? Utifrån en bredare människosyn än ekonomismens har jag i rapporten velat mäta skillnader även med andra mått än ekonomiska. Ett bostadsområde kan inte dömas ut bara med hänvisning till hög arbetslöshet och låga inkomster. Skillnaderna låter sig inte mätas enbart i termer av kallare och varmare. Världarna är framför allt olika.

När vi talar om problemen i ett bostadsområde så bör inte i första hand andra bostadsområden utgöra grunden, utan bostadsområdets egna inneboende möjligheter. Holma eller Lorensborg är så att säga inte problemet och Solbacken lösningen. Segregationen mellan de tre sociala världarna kan i flera avseenden sägas vara positiv. Med positiv menar jag då möjligheterna som uppdelningen mellan världarna skapar för olika intressen, levnadssätt och människotyper.

Därmed vill jag givetvis inte dölja segregationens mörka sidor. En konstruktiv social utveckling gynnas verkligen inte av t ex dålig hälsa och låg boendekontinuitet. Min rapport sätter fingret på en hel del brister i två av de sociala världarnas bostadsområden. Förutsättningarna för en konstruktiv social utveckling borde kunna förbättras avsevärt. Om kampanjerna som Storstadskommittén skriver om och som jag nämnde i inledningskapitlet inte skall fortsätta i en strid ström utan synbara resultat vill det emellertid till att även bostadsområdenas egna inneboende möjligheter tas tillvara.

5. HUR?

Hur gjorde vi?

Vilka metoder användes?

Vilken svarsfrekvens resulterade projektet i?

Rapportens tredje del ägnar jag åt projektets metodologi. Begreppet metodologi brukar översättas med metodlära eller läran om vetenskapliga metoder. Min avsikt är givetvis inte att redogöra för alla tänkbara metoders för- och nackdelar. Istället vill jag använda begreppet metodologi för den helhet av metoder som kommer till användning i just vårt projekt. Projektet består nämligen av flera olika faser, var och en med sina egna metoder. Frågan om hur projektet genomfördes har därför en rad olika svar, beroende på vilken fas vi talar om. Varje fas har krävt sina egna metodologiska reflexioner och utvecklingsförlopp.

5.1 Konstruktionen av frågeformuläret

Att ställa frågor är egentligen mycket svårt. Som man frågar får man svar, brukar det heta. Det är så lätt att bygga in fördomar, normer, attityder, förutfattade meningar eller andra begränsningar i själva frågeformuleringarna. Kanske utformar man inte svarsalternativen fullständigt. Frågeformulär som inte innehåller alla tänkbara svarsalternativ förlorar sin trovärdighet. Intervjuundersökningar kräver därför noggranna och omfattande förberedelser.

Vi har fått höra om andra frågeformulär som har skickats ut till malmöborna. Tänk vilken katastrof om invånarna missuppfattar frågorna. Vi som håller på med levnadsundersökningen har sett flera prov på missuppfattning när intervjupersonerna själv vill fylla i sina formulär och skicka in dem. Hur ofta har det inte hänt att vi har fått tagit ny kontakt för att komplettera och reda ut missförstånd. (Liz Åkerlund)

I utvecklingen av Levnadsundersökningens frågeformulär läste jag in mig på en rad tidigare undersökningar, framför allt de riksomfattande levnadsnivåundersökningarna, den statliga

maktutredningen, folkhälsoundersökningarna i Malmö, projektet om företagen och den äldre arbetskraften, enkätundersökningen om systemskiftet i Helsingborg och utvärderingen av stadsdelsreformen i Göteborg. Jag förde också ingående diskussioner om frågeformuläret med forskare från Sociologiska Institutionen och Socialhögskolan i Lund, Samhällsmedicinska Institutionen i Malmö samt Institutet för Social Forskning i Stockholm. Dessutom prövade jag flera versioner av frågeformuläret på deltagarna från den första etappen av Levnadsundersökningen, vilket resulterade i många konstruktiva och fruktbara synpunkter.

Merparten av frågorna i Levnadsundersökningens frågeformulär härstammar således från andra undersökningar. Jag har emellertid korrigerat en hel del av formuleringarna och anpassat såväl innehåll som form till Malmöförhållanden. Helheten är således min egen.

Levnadsundersökningen genomförs med hjälp av besöksintervjuer, antingen i hemmet eller på annan av intervjupersonen önskad plats. Den personliga kontakten i besöksintervjuer kan innebära vissa svårigheter. Kanske påverkas intervjupersonen av intervjuaren genom t ex sätt att ställa frågorna, klädsel eller attityder. Kanske kan intervjuarens ålder, kön eller nationalitet skapa blockeringar. Alla som sysslar med intervjuer måste därför lära sig hur man minimerar riskerna.

Till fördelarna med besöksintervjuer hör en i allmänhet högre kvalitet på svaren än i telefonintervjuer och framför allt postenkäter. Besöksintervjuer innebär inte samma beroende som i postenkäter av hur frågorna framställs och förklaras i formuläret. Intervjuaren kan vid behov förtydliga och förklara frågorna. Dessutom kan intervjuaren vara helt säker på vem som besvarar frågorna. I undersökningar med postenkät kan man aldrig vara helt säker på vem som svarar. Kanske hjälper andra familjemedlemmar till.

Till besöksintervjuns fördelar hör också möjligheterna att blanda kvantitativ och kvalitativ metod. Postenkäter lämpar sig nästan enbart för kvantitativa frågor med fastställda svarsalternativ. Jag ville ta tillvara dessa möjligheter och Levnadsundersökningen innehåller därför en ganska bred blandning av olika frågeformer. En renodlat kvantitativ metod kommer till uttryck i en rad olika skalfrågor av typen frekvens, kvantitet och intensitet. Kvalitativ metod används i flera frågor med öppna svar; dvs frågor där intervjupersonen inte behöver känna sig bunden av fastställda svarsalternativ utan kan svara vad som helst. Mest kvalitativ är emellertid den metod som ligger till grund för projektets skivarkverkstäder där deltagarna får möjligheter att skriva av sig om sina upplevelser från intervjuarbetet. Därigenom tar vi tillvara även mer kvalitativa intryck och upplevelser av hur människorna i stadsdelarna lever.

5.2 Rekrytering och utbildning

Arbetet med intervjuerna kräver givetvis utbildning. Varje etapp har därför börjat med en inledande intensivutbildning i allmän forskningsmetodologi, frågemetoder, begreppsdefinition och intervjuteknik. Jag har t ex skrivit en särskild handbok med definitioner av alla ingående begrepp. Dessutom har intensivutbildningen innehållit särskilda föreläsningar och grupparbeten om etik, samt spårnings- och kontaktteknik. Framför allt har emellertid intensivutbildningen ägnats åt Levnadsundersökningens frågeformulär. Förutom ingående studier av frågeformuläret och dess begreppsdefinitioner, fråga för fråga, har deltagarna tränat sig genom åtskilliga intervjuer av varandra.

Utbildning räcker emellertid enligt min uppfattning inte. Det krävs en vana vid att möta människor i olika situationer, väntade såväl som oväntade. Det krävs också en bred förståelse och känsla för människors mer ordlösa sätt att kommunicera. Man kan inte läsa sig till en kunskap om alla signaler som människor

använder i kommunikationen med andra. Därmed räcker det inte med utbildning, utan jag vill också betona vikten av intervjuarens sociala kompetens.

Jag definierade social kompetens i rapportens första del. Rent allmänt definierar jag social kompetens som människors förmåga att skapa, upprätthålla och utveckla sociala relationer. Vi har i rekryteringen av projektets deltagare lagt stor vikt vid just social kompetens. I syfte att ytterligare höja deltagarnas sociala kompetens har projektet dessutom innehållit flera föreläsningar och grupparbeten på temat ”Vad är socialt?”.

Det var den 1 april på gamla Sofielundsskolan som vi alla träffades. En gammal risig skola som var totalt nedgången. Märkligt nog gjorde detta ingenting för man hade så mycket annat att intressera sig för. De första två veckorna gick vi igenom intervjuformuläret, lite om forskning i allmänhet, etiska regler, lite grupparbete mm. Fick litteratur om samhällsmetodik, social kompetens, och stenciler. Vi var en blandad grupp i klassen som kom från många olika håll i det kommunala arbetslivet. Lärare, socialsekreterare, barnskötare, vårdare från både hemtjänsten och omsorgen. Det bästa är att vi har väldigt mycket att ge varandra när det gäller våra jobb och utbytet av erfarenheter när det gäller det mesta i samhället. (Carole Book)

5.3 Urvalet

För varje stadsdel har jag beställt urvalen från företaget Enator och deras generella databas för Malmö, kallad Magda. Beställningen har omfattat 4% av varje stadsdels befolkning i åldrarna 18-75 år. Urvalet har gjorts slumpmässigt och kan betraktas som representativt. Beställningarna har levererats på diskett. Jag har haft tillgång till uppgifter om personnummer, namn, nuvarande adress, föregående adress, födelselän, medborgarskap, civilstånd, delområde och statistikområde. Uppgifterna har inte använts för något

annat syfte. En avidentifiering av svaren har skett i slutet av undersökningen.

5.4 Arbetsorganisationen

Under projektets första etapp prövade vi olika organisationsformer. Det visade sig finnas ett stort behov av handledare för varje stadsdel. I projektets andra och tredje etapp har vi därför utsett handledare för de olika stadsdelarnas grupper av deltagare. Merparten av handledarna har rekryterats bland deltagarna från den första etappen av Levnadsundersökningen. Handledarna har svarat för sammanhållningen av deltagargrupperna, men också utdelningen av namn på intervjupersoner. Jag har först delat ut namn på intervjupersonerna till handledarna portionsvis. Utdelningen har skett i form av s k spårningslistor, vilka har bestått av samtliga uppgifter om respektive intervjuperson. Jag har löpande registrerat utdelningen till handledarna i min databas.

Handledarna har i sin tur delat ut spårningslistorna till deltagarna. Därefter har deltagarna först delat ut formulären i brevlådorna och därefter tagit kontakt med intervjupersonen, främst genom telefon. Såväl utdelning som telefonkontakt har ofta krävt ett omfattande spårningsarbete. Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) har färre invånare tillgång till telefon i Malmö än i andra svenska städer. Malmö toppar också statistiken över andelen abonnenter med hemligt telefonnummer. Till stöd har deltagarna haft den handbok som jag har skrivit. Förutom definitioner av alla ingående begrepp i frågeformuläret har handboken bestått av allmänna råd om presentation och intervjuer.

Intervjupersoner som har hemligt telefonnummer är svåra att få tag på. Jag har haft fem stycken som bor på Kulladal respektive Lindeborg. Hur många gånger har jag inte varit på adresserna och sökt dem. De är aldrig hemma. (Liz Åkerlund)

Alla spårningslistor och frågeformulär från framgångsrikt genomförda intervjuer lämnas tillbaka till handledarna. Först kodar emellertid deltagarna vissa av svaren, t ex yrkestillhörighet eller utbildning, enligt samma modell som Folk och Bostadsräkningarna (FoB). Även spårningslistorna över uteblivna intervjuer, t ex där intervjupersonen har nekat eller inte går att få tag på, lämnas tillbaka. Handledarna genomför en kvalitetskontroll för varje genomförd intervju. Kvalitetskontrollen är till för att eliminera såväl slarvfel som logiska fel. Slarvfel kan t ex uppstå om deltagarna fyller i formuläret felaktigt eller glömmer att ställa en fråga till intervjupersonen. Då återgår frågeformuläret till deltagarna som ibland måste ta kontakt med intervjupersonen återigen. Med logiska fel menas fel som uppstår när t ex intervjupersonen uppger sig ha förskolebarn i frågan om familj, men sen glömmer att ange barnbidrag i frågan om disponibel inkomst. Även logiska fel kan leda till behov av kompletteringar.

Kvalitetskontrollen följs av att handledaren skriver in resultat på dator i dataprogrammet MS Works efter en mall som jag har utformat. Därefter genomför handledarna slutkontroller parvis, då inskrivningarna på dator jämförs med frågeformulären. Slutligen överlämnas datafiler och frågeformulär till mig. För att hålla reda på alla spårningslistor och formulär registrerar vi hela förloppet löpande. Varje spårningslista som jag lämnar ut respektive tar emot, registrerar jag i min dator. Liknande registreringar sker när handledarna delar ut och tar emot spårningslistor och formulär. Hela hanteringen av spårningslistor och formulär är således mycket noggrann, allt för att på bästa sätt kunna uppfylla kraven på anonymitet. Identiteten på varje frågeformulär behålls bara så länge undersökningen pågår. Därefter avskiljs identiteten och intervju svaren anonymiseras.

5.6 Analys och tolkning

Forskare med tillgång till databaser av den storleksordning som finns inskriven på min dator kan

ganska lätt drunkna i alla faktauppgifter. En del samhällsforskare tycks anse att fakta talar för sig själv. Ju fler faktauppgifter och ju högre svarsfrekvens, desto säkrare kan vi vara på resultaten. Större delen av forskningsinsatserna handlar då om statistiska bearbetningar. Siffrornas anses vara viktigast och inte vad de står för. Därför sitter man och filar på de sista decimalerna. Enligt min och för övrigt många andra samhällsforskares uppfattning talar fakta definitivt inte för sig själv utan måste tolkas, sorteras och prioriteras. Det är istället samhällsforskaren som måste tala för fakta genom att argumentera utifrån ett teoretiskt perspektiv. Annars kan man aldrig få reda på faktauppgifternas egentliga innebörd.

Tolkningen av resultaten sker genom analyser. I analysen koncentrerar sig forskaren på en sida av verkligheten i taget. Det vi vill undersöka delas upp i sina beståndsdelar där var och en undersöks för sig. Resultaten av analyserna måste sen sammanfogas till en helhet och det sker genom syntesen. Om inte annat så bör syntesen uppstå när vi drar slutsatser. Då bör en ny bild av verkligheten framträda som låter oss få syn på nya företeelser. Annars förlorar forskningen sin legitimitet. Dessvärre upplever människor idag allt för många forskningsresultat som förutsägbara. Samhällsforskarna talar inte sällan om för människor vad de redan vet. Därför har samhällsforskningen helt klart hamnat i en trovärdighetskris.

Jag har försökt lägga stor vikt vid såväl teori som empiri i mina analyser av resultaten. Teorin som ligger till grund för mina tolkningar redovisade jag i rapportens första del. I databearbetningen av svaren har jag framför allt använt mig av kalkylprogrammet MS Excel 97, men även i viss utsträckning av databasprogrammet dBase IV. Jag har konstruerat ett kalkylblad i MS Excel 97 där frekvensfördelningar, medelvärden, medianvärden, standardavvikelser, korrelationskoefficienter och konfidensintervall (felmarginal) räknas ut automatiskt för varje variabel. Konstruktionen av kalkylbladet tillgodoser också alla behov av korstabuleringar.

5.7 Svarsfrekvens

Tabellen nedan anger svarsfrekvensen, uppdelad på olika kategorier. Jag har räknat ut två andelstal för de olika kategorierna. I det första andelstalet räknar jag med samtliga kategorier. Kategorierna ”Flyttat”, ”Utlandsjobb” och ”Adress okänd” kan emellertid inte sägas ingå i urvalet och dessa har jag därför räknat bort i det andra andelstalet. Bakom andelen oanträffbara döljer sig ett stort arbete. Projektets intervjuare har lagt ner mycket möda på att försöka få tag på intervjupersonerna. Ibland har man på vinst och förlust besökt sin adress så mycket som 15 gånger utan resultat.

Tabell 94. Svarsantal och svarsfrekvenser för Hyllie (%)

	Antal	Andel 1	Andel 2
Ja	448	54	59
Nej (starkt)	205	25	27
Nej (svagt)	27	3	4
Flyttat	44	5	
Utlandsjobb	3	0	
Adress okänd	20	2	
Oanträffbar	51	6	7
Sjuk	19	2	2
Språksvårigheter	7	1	1
Övrigt	7	1	1
Totalt	831	100	100

Varför är då svarsfrekvensen viktig? Jo, en låg svarsfrekvens kan skapa skevheter i materialet och försämra representativiteten. Kanske är det stora delar av en viss kategori som inte har svarat. Om t ex en hög andel arbetslösa inte svarar så kan stadsdelsbefolkningens hushållsekonomi framstå som bättre än vad den egentligen är. Sen behöver inte en svarsfrekvens på 70% nödvändigtvis vara tillräcklig. Höga andelar av en viss kategori kan förekomma även inom ramen för ett bortfall på 30%. Alla

undersökningar måste därför utföra en analys av bortfallet.

Bortfallsanalyserna har möjliggjorts tack vare databasens omfattning. Urvalet är hämtat från Malmös allmänna databas MAGDA och den innehåller uppgifter om kön, ålder, medborgarskap, statistikområde, civilstånd, samt född i Sverige eller inte. Tack vare en komplettering som projektdeltagarna gjorde har jag dessutom kunnat analysera bortfallet med avseende på boendets upplåtelseform (dvs äganderätt, bostadsrätt eller typ av hyresrätt). Vad kan vi säga om dem som inte har svarat? Verkar det röra sig om någon särskild kategori? Lider materialet av en underrepresentation i något avseende?

Tabell 95. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
18-19	4	3
20-24	7	7
25-29	6	7
30-34	7	8
35-39	11	9
40-44	9	9
45-49	9	10
50-54	9	9
55-59	6	6
60-64	8	8
65-69	10	10
70-75	13	14
	100	100
Medel	47,7	48,3
Totalt	448	831

I ovanstående tabell jämför jag intervjupopulationen och hela urvalspopulationen med avseende på ålder. Populationerna stämmer nästan helt överens, både vad gäller fördelningen på åldersgrupper och medeltal.

Intervjupopulationen kan således inte sägas innehålla någon skevhet med avseende på ålder.

Tabell 96. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Män	46	46
Kvinnor	54	54
	100	100
Totalt	448	831

Även könsfördelningen stämmer mycket väl överens, närmare bestämt på procenten. Fördelningen på upplåtelseformer innehåller däremot en liten skevhet. Äganderättsinnehavarna är något överrepresenterade, på bekostnad av de kommunala hyresrättsinnehavarna.

Tabell 97. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Äganderätt	19	17
Bostadsrätt	46	46
Delägare /andelsrätt	0	0
Privat hyresrätt	7	7
Kommunal hyresrätt	26	29
Hyr i andra hand	1	0
Annat avtal (t ex tjänstebostad)	1	1
	100	100
Totalt	448	825

Även fördelningen av personer med svensk respektive utländsk bakgrund skiljer sig något mellan populationerna. Databasen Magda anger inte bakgrund, men väl medborgarskap alternativt årtal för svenskt medborgarskap. Jag har därmed kunnat ta reda

på bakgrund i bortfallspopulationen genom att räkna in samtliga personer med utländskt medborgarskap eller angivet årtal för svenskt medborgarskap i kategorin utländsk bakgrund.

Tabell 98. Bakgrund, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- populationen	Urvals- populationen
Svensk bakgrund	77	75
Utländsk bakgrund	23	25
	100	100
Totalt	448	831

Vi kan också jämföra hur populationerna fördelar sig på stadsdelens delområden. Överensstämmelsen visar sig vara hög, vilket framgår av nedanstående tabell. Delområdena är väl företrädna i intervjupopulationen.

Tabell 99. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%)

	Intervju- population	Urvals- population
Vintrie	1	1
Solbacken	5	3
Lorensborg	11	13
Borgmästaregård	10	10
Bellevuegården	12	12
Södertorp	6	5
Kroksbäck	15	14
Holma	8	8
Gröndal	4	5
Kulladal	15	15
Lindeborg	15	14
	100	100
Totalt	448	831

Ser vi till ålder, kön och delområden kan intervjupopulationen sägas utgöra ett Hyllie i

miniatyr. Vad gäller bakgrund och upplåtelseform innehåller intervjupopulationen däremot vissa smärre skevheter. Skevhetera får emellertid betraktas som mycket små. Fosie-populationen innehåller något större skevheter, vilket har föranlett vägningar och korrigeringar, men det finner jag ingen anledning till för Hyllie-populationens del. Jag betraktar således Hyllies intervjupopulation som ett Hyllie i miniatyr även vad gäller bakgrund och upplåtelseform. Resultaten av undersökningen vilar representativt sett på goda grunder.

Tabellförteckning

Tabell 1. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (byggnadsår)	26
Tabell 2. Bostäder (%) i delområden (byggnadsår)	27
Tabell 3. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (antal rum)	27
Tabell 4. Bostäder (%) i delområden (antal rum)	28
Tabell 5. Boendeyta för några hushållstyper i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde av kvadratmeter)	28
Tabell 6. Bostäder (%) i Malmö och dess 10 stadsdelar (upplåtelseformer)	29
Tabell 7. Bostäder (%) i delområden (upplåtelseformer)	30
Tabell 8. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med Din bostad?” (%)	30
Tabell 9. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med utemiljön?” (%)	31
Tabell 10. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du med den kommunala servicen i Ditt bostadsområde?” (%)	32
Tabell 11. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt boende?” (%)	32
Tabell 12. Samvariation med frågan om hur nöjd man är med sitt boende totalt sett (korrelationskoefficienter)	33
Tabell 13. Befolkning i Malmö och dess 10 stadsdelar (1/1 – 1996)	36
Tabell 14. Befolkning (%) i delområdena (1/1 – 1996)	36
Tabell 15. Personer med utländsk bakgrund i Malmö och dess 10 stadsdelar (%)	37
Tabell 16. Personer med utländsk bakgrund i Hyllies delområden (%)	37
Tabell 17. De största invandrargrupperna i Fosie, Hyllie, Oxie och Malmö (andelar av samtliga invandrare)	37
Tabell 18. Fördelningen av Hyllies 5 största invandrargrupper i delområdena (andelar av samtliga invandrare i respektive delområde och andelar av respektive grupps befolkning i hela stadsdelen)	38
Tabell 19. ”Hur känner Du Dig just nu, rent fysiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	41
Tabell 20. ”Hur känner Du Dig just nu, rent psykiskt, om Du ser till Din hälsa och Ditt välbefinnande?” (%)	42
Tabell 21. ”Röker Du?” (%)	42
Tabell 22. Utflyttade (%) från Hyllies delområden (andelar av respektive delområdes befolkning)	43
Tabell 23. ”Vilket av följande alternativ stämmer bäst in på Dig just nu?” (exkl ålderspensionärer i %)	46
Tabell 24. Förvärvsfrekvens (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)	46
Tabell 25. Arbetslöshet (%) bland män och kvinnor i Fosie, Hyllie och Oxie (18-64 år)	47
Tabell 26. Arbetslöshet (%) i Hyllies delområden 1990 och 1996 (18-64 år)	47
Tabell 27. Socioekonomisk indelning (SEI) av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	48
Tabell 28. Indelning efter näringsgren av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	49
Tabell 29. De 5 vanligaste yrkena bland förvärvsarbetande i Hyllie (%)	49
Tabell 30. Indelning efter arbetstid av alla förvärvsarbetande i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	50
Tabell 31. ”Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med Ditt arbete?” (%)	50
Tabell 32. Hushåll efter antal boende i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	51
Tabell 33. Barnfamiljer (%) i Fosie, Hyllie och Oxie (andelar av hushåll)	51
Tabell 34. ”Umgås Du med grannarna?” (%)	52
Tabell 35. ”Brukar Du besöka vänner och bekanta eller ha vänner och bekanta på besök?” (%)	53
Tabell 36. ”Brukar Du besöka släktingar eller ha släktingar på besök?” (%)	53
Tabell 37. ”Hur säker och trygg känner Du Dig när Du går ensam i Ditt bostadsområde och det är mörkt?” (%)	53
Tabell 38. Utbildningsnivåer i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	57
Tabell 39. Utbildningsinriktningar i Fosie, Hyllie och Oxie (%)	58
Tabell 40. Disponibel årsinkomst i Fosie, Hyllie och Oxie (medianvärde)	58
Tabell 41. Disponibel månadsinkomst (kr) för barnhushåll med två föräldrar i Fosie, Hyllie och Oxie (kvartiler och kvartilavstånd)	59
Tabell 42. ”Om Ditt hushåll plötsligt hamnade i en situation där Du på en vecka måste skaffa fram 12.000 kr, skulle Du kunna klara det?” (%)	59
Tabell 43. ”Hur ofta har det hänt att Ditt hushåll under det senaste året har haft svårigheter att klara räkningarna?” (%)	60
Tabell 44. ”Sparar Ditt hushåll regelbundet varje månad och långsiktigt?” (%)	60
Tabell 45. ”Gjorde Du någon semesterresa (eller resa av rekreativ karaktär) under 1995?” (%)	61
Tabell 46. ”Hur ser Du på Din inkomst- och levnadsstandard?” (%)	61
Tabell 47. Medlemsanslutning (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie	62
Tabell 48. Medlemsanslutning (%) uppdelad på antal medlemskap i Fosie, Hyllie och Oxie	63
Tabell 49. Mobiliseringsgraden (%) till olika föreningskategorier i Fosie, Hyllie och Oxie	63
Tabell 50. Mobiliseringsgraden (%) uppdelad på antal föreningsengagemang i Fosie, Hyllie och Oxie	64
Tabell 51. ”Du som har barn inom barnomsorgen, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?” (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)	64
Tabell 52. ”Du som har barn inom barnomsorgen, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?” (andelar av föräldrar med barn inom barnomsorg)	65

Tabell 53. "Du som har barn inom skolan, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)	65
Tabell 54. "Du som har barn inom skolan, brukar Du eller din make/maka/sambo gå på föräldramöte?" (andelar av föräldrar med barn inom skolan)	66
Tabell 55. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande Ditt boende?" (%)	66
Tabell 56. "Har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar rörande sjukvården?" (andelar av samtliga som har sökt läkare under det senaste året).....	67
Tabell 57. "Du som är förvärvsarbetande, har Du under det senaste året gjort något för att åstadkomma förbättringar eller motarbeta försämringar?" (andelar av samtliga förvärvsarbetande).....	67
Tabell 58. "Hur brukar Du själv göra om Du är tillsammans med några bekanta och samtalet kommer in på politiska frågor?" (%).....	68
Tabell 59. "Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?" (%)	69
Tabell 60. "Vilken klass eller socialgrupp känner Du mest samhörighet med?" (%).....	73
Tabell 61. "Är det viktigt för Dig att känna Dig som stadsdelsbo?" (%)	74
Tabell 62. "Brukar Du gå på teater, konserter, museer eller utställningar?" (%).....	74
Tabell 63. "Brukar Du läsa böcker?" (%).....	74
Tabell 64. "Har Du tillgång till uppslagsverk i Din bostad?" (%)	75
Tabell 65. "Ungefär hur många timmar i genomsnitt om du tittar Du på TV?" (medelvärde och medianvärde av timmar).....	75
Tabell 66. "Hur nöjd respektive missnöjd är Du totalt sett med barnomsorgen, skolan respektive sjukvården?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	78
Tabell 67. "Du som har barn inom barnomsorgen, hur nöjd respektive missnöjd är Du med det pedagogiska innehållet, tillsynen, personalens bemötande, lokalerna och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	78
Tabell 68. "Du som har barn i skolan, hur nöjd respektive missnöjd är Du med undervisningen, tillsynen, skollokaler och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10)	79
Tabell 69. Lokalsjukvården: "Hur nöjd respektive missnöjd är Du med väntetiderna, bemötande, behandling, kontinuitet och totalt sett?" (medelvärden av samtliga svar på en skala från 0 till 10).....	79
Tabell 70. "Känner Du till vilka frågor stadsdelsfullmäktige ansvarar för?" (%)	80
Tabell 71. "Tror Du att Du kommer att ta mer kontakt med politiker och tjänstemän när det nu har blivit stadsdelsfullmäktige?" (%)	80
Tabell 72. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att göra det lättare att komma i kontakt med kommunala politiker?" (%).....	81
Tabell 73. "Tror Du att stadsdelsfullmäktige kommer att ge 'vanligt folk' större inflytande?" (%)	81
Tabell 74. "Tror Du att servicen på det hela taget kommer att förbättras?" (%).....	82
Tabell 75. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i barnomsorgen?" (%)	83
Tabell 76. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta barnomsorg om Du skulle vilja?" (%)	83
Tabell 77. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i skolan?" (%)	84
Tabell 78. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta skola om Du skulle vilja?" (%).....	84
Tabell 79. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast inom sjukvården?" (%)	84
Tabell 80. "Hur ser Du på Dina möjligheter att välja sjukvård?" (%)	85
Tabell 81. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka det som Du tycker är viktigast i Ditt boende?" (%)	85
Tabell 82. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta bostad om Du skulle vilja?" (%)	85
Tabell 83. "Hur ser Du på Dina möjligheter att påverka vad som är viktigt för Dig i Ditt arbete (t ex uppläggning och inriktning)?" (%)	86
Tabell 84. "Hur ser Du på Dina möjligheter att byta jobb om Du skulle vilja?" (%).....	86
Tabell 85. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %).....	90
Tabell 86. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	90
Tabell 87. "Vad är bäst eller viktigast i Din stadsdel?" (andel svarande).....	91
Tabell 88. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (ämnesandelar i %).....	91
Tabell 89. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (huvudämnesandelar i %).....	93
Tabell 90. "Vad är sämst i Din stadsdel?" (andel svarande i %).....	93
Tabell 91. "Vilket bostadsområde i Malmö skulle Du helst vilja bo i?" (%).....	93
Tabell 92. "Hur vill Du själv värdera Dina levnadsförhållanden?" (%).....	94
Tabell 93. "Om Du tänker tillbaka på de senaste 5 åren, tycker Du att Dina levnadsförhållanden under denna tid försämrats, förbättrats eller varit i stort sett oförändrade?" (%)	94
Tabell 94. Svartsantal och svarsfrekvenser för Hyllie (%)	107
Tabell 95. Åldersgrupper, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	108
Tabell 96. Könsfördelning, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	108
Tabell 97. Upplåtelseformer, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	108
Tabell 98. Bakgrund, intervjupopulation och urvalspopulation (%)	109

Tabell 99. Delområde, intervjupopulation och urvalspopulation (%)..... 109

Aktuella referenser och inspirationer

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994) Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Bengt-Erik (1994) Som man frågar får man svar. Kristianstad: Rabén Prisma (1985)
- Billing, Peter & Stigendal, Mikael (1994) Hegemonins decennier. Lärdomar från Malmö om den svenska modellen (doktorsavhandling). Borås: Möllevångens Samhällsanalys (040/972966)
- Björkvold, Jon-Roar (1991) Den musiska människan. Barnet, sången och lekfullheten genom livets faser. Kristianstad: 1991
- Eklund, Klas (1992) Vår ekonomi. En introduktion till samhällsekonomin. Slovenia: Tiden
- Fritzell, Johan & Lundberg, Olle red (1994) Vardagens villkor. Levnadsförhållanden i Sverige under tre decennier. Finland: Brombergs Bokförlag
- Halvorsen, Knut (1989) Samhällsvetenskaplig metod. Lund: Studentlitteratur
- Ingelstam, Lars (1995) Ekonomi för en ny tid. Stockholm: Carlssons
- Jönsson, Sten & Rubenowitz, Sigvard & Westerståhl, Jörgen red (1995) Decentraliserad kommun. Exemplet Göteborg. Smedjebacken: SNS Förlag
- Olsson Hort, Sven E (1992) Segregation - ett svenskt dilemma? Stockholm: SOU 1992:19
- Olsson, Jan (1994) Den sociala ekonomin. Stockholm: Carlssons
- Petersson, Olof & Westholm, Anders & Blomberg, Göran (1993) Medborgarnas makt. Helsingborg: Carlsson (1989)
- Rothstein, Bo (1994) Vad bör staten göra? Finland: SNS Förlag
- Statens offentliga utredningar (1995) Att röja hinder. Delbetänkande av Storstadskommittén, Stockholm: SOU 1995:142
- Stigendal, Mikael (1996) Varför finns Malmö? Malmö: Malmö Stad
- Stigendal, Mikael (1996) "Tänk om marknadsekonomin inte räcker!"; i SOU 1996:151, Bidrag genom arbete – en antologi. Stockholm: Storstadskommittén
- Wetterberg, Gunnar (1995) Det nya samhället. Om den offentliga sektorns möjligheter. Falun: Tiden